

T.C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ - T.C. DÜZCE ÜNİVERSİTESİ - TMMOB PEYZAJ MİMARLARI ODASI
İŞBİRLİĞİ

AKÇAKOĞA KENTİ

AÇIK VE YEŞİL ALAN

PLANLAMA VE TASARIM

YAKLAŞIMLARI

EDİTÖRLER:
Mehmet Kıvanç AK, Mertkan TEKİNALP

AKÇAKOCA KENTİ AÇIK VE YEŞİL ALAN PLANLAMA VE TASARIM YAKLAŞIMLARI

Editör

Doç. Dr. Mehmet Kıvanç AK
Araş. Gör. Mertkan TEKİNALP

Kapak Tasarımı

Doç. Dr. Mehmet Kıvanç AK

ISBN

978-605-01-1318-1

TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, 2019

Copyright © TMMOB Peyzaj Mimarları Odası. Bu kitap TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Genel Merkezi, Düzce Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi katkılarıyla Akçakoca Kenti'nin farklı alanlarında ve farklı ölçeklerde gerçekleştirilen peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarına çeşitli yaklaşım modelleri geliştirmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmanın rapor halinde hazırlanarak kitap olarak basılması hakları TMMOB Peyzaj Mimarları Odası'na verilmiştir. Bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan kurumun önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

ÖNSÖZ

Şehirler, insanlığın medeniyet göstergeleridir. Bulunduğu ülkenin aynası olup; tarihsel, ekonomik, siyasi, sosyal ve aynı zamanda kültürel olarak o ülkenin yapısını ve değişimini yansıtır. Peyzaj Mimarlığı meslek disiplini ise; bu süreçte ekolojik koşulları dikkate alarak, insan ihtiyaçlarına uygun, sürdürülebilir, fonksiyonel ve estetik bir biçimde peyzajların koruma ve değerinin artırılması için kentin planlanması, tasarlanması ve kimlik kazanması yolunda aktif rol almaktadır.

Ülkemizin gerek tarihi yönden gerekse de turizm açısından önemli kentleri arasında yer alan ve Karadeniz'in incisi olarak bilinen bir kenttir Akçakoca. Bu güzel kentimiz, coğrafi konumu ve kıyı kenti olması nedeniyle hemen hemen herkesin tanıdığı ve bildiği bir kent konumundadır. Ancak bölgede belirli aralıklarla yaşanan üzücü sel felaketleri birçok yönden olumsuz etki (ekolojik, ekonomik, psikolojik vb) oluşturmaktadır. Özellikle 18 Temmuz 2019 tarihinde yaşanan sel felaketi sırasındaki can kayıpları, tüm ülkemizi derinden etkilemiş ve bu etki yerini; oturup düşünmeye, yapılan yanlışların neler olduğunu anlamaya bırakmıştır. Bölgede yaşanan ekolojik, ekonomik ve meydana gelebilecek olası benzer durumların gelecekte tekrar yaşanmasının önüne geçmek için önemli bir disiplin olan peyzaj mimarlığı; yüzeysel oyuntu, yatak erozyonu, sel, taşkın ve çığ zararlarına karşı ekolojik ölçütler doğrultusunda araziye şekillendirmek ve gerekli teknik önlemlerin planlanıp uygulanmasını sağlamada yetkin bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda; "Akçakoca Kenti Açık ve Yeşil Alan Planlama ve Tasarım Yaklaşımları" kitabı, çeşitli doğal güzellikleri bünyesinde barındıran, Karadeniz'in turistik yerlerinden biri olan Akçakoca'yı olumsuz etkilerden arındırarak daha yaşanılabilir, sürdürülebilir ve geleceği parlak bir şehir olmasına katkı sağlamasını ümit ettiğimiz plan, tasarım ve önerileri içermektedir. Çalışmada kentin çeşitli alanları, farklı planlama ve tasarım yaklaşımları ile irdelenmiş, iyi bir planlama ve yenilikçi tasarımlarla kente hayat verip, doğa ve insanı bütüncül bir bakış açısı ile bir araya getiren bir konsept benimsenmiştir.

Akçakoca'ya estetik ve sürdürülebilir bir bakış açısı ile bakan ve bu kitabın ortaya çıkmasında emek veren, Düzce Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğretim elemanlarına ve kıymetli öğrencilerine teşekkürlerimi sunuyorum.

Dr. Ayşegül ORUÇKAPTAN
TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Başkanı

EDİTÖRDEN

Toplumsal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü kentlerimizin planlı ve iyi tasarlanmış bir yapıya sahip olması gün geçtikçe daha fazla önem kazanan ve ihtiyaç duyulan yaklaşım biçimi haline gelmektedir. Planlı ve iyi tasarlanmış bir kent ise; ancak mesleklerarası çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkabilir. Mimarlar, şehir ve bölge plancıları ve peyzaj mimarlarının başrol aldığı kentsel çalışmalarda; peyzaj mimarları çoğunlukla açık ve yeşil alanların planlanması ve tasarlanması görevini üstlenmektedir.

Her ne kadar bahçe ve peyzaj mimarisinin evrensel anlamda önemi eski medeniyetler tarafından çeşitli unsurlarla vurgulanmış olsa da; peyzaj mimarlığının bilimsel tabana oturması 1800'li yılların sonunda başlamıştır. Ülkemiz açısından ele alındığında, peyzaj mimarlığında çağdaşlaşma çabaları 1900'li yıllarda başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise, kentsel planlama çalışmaları devletin resmî politikası haline gelmiştir. Bunun en net örnekleri, park alanlarının oluşturulmasında izlenebilmektedir. Parkların şehir içindeki konumları Cumhuriyet Kenti imajını güçlendirecek şekilde seçilmiştir. Örneğin; genellikle parklar kentin ana caddesi üzerinde ve hükümet konağı ile içinde bir heykelin bulunduğu kent meydanının hemen yanında yer almaktadırlar. Bu sayede devletin kentsel imajının parkla yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Ancak; gerek sosyal, gerek kültürel, gerek ekonomik ve gerekse de politik unsurlardan kaynaklı olarak, 1950 yılından bu yana köylerden kentlere doğru çok hızlı bir göç hareketi başlamıştır. Hızla yayılan bu göç hareketinden en çok etkilenen de; sağlıksız ve kimliğini aynı oranda kaybetmeye başlayan kentlerimiz olmuştur.

Ülkemizin 3 tarafının denizlerle çevrili olduğu düşünülürken; kıyı kentlerinin önemi bir adım daha öne çıkmaktadır. Karadeniz kıyısında yer alan ve kitabın konusuna materyal olan Akçakoca da, bu kıyı kentlerimize önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi ve Düzce Üniversitesi'nin lisansüstü düzeyde ortaklaşa yürüttüğü bir ürünün eseridir. Akçakoca Kenti'nin farklı alanlarında ve farklı ölçeklerde gerçekleştirilen peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarına çeşitli yaklaşım modelleri geliştiren bu çalışmanın; peyzaj planlama ve tasarımı ile ilgilenen okuyuculara faydalı olmasını temenni ederim. Bu anlamda, değerli çalışmalarını ve zamanlarını ayıran saygıdeğer hocalarıma, öğrencilerimize ve kitabın oluşması için bizlere katkıları olan TMMOB Peyzaj Mimarları Odası'na teşekkürlerimi sunarım.

Doç.Dr. M. Kıvanç AK
Editör

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

1. Kent ve Peyzaj Politikaları Bağlamında Akçakoca Kenti İçin Öneri Peyzaj Stratejileri.....	1
<i>(Dr. Öğr. Ü. Işıl KAYMAZ, Ece AKAGÜNDÜZ)</i>	
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	1
1.2. Peyzaj Politikaları ve Stratejileri.....	1
1.2.1. Kentsel Peyzaj Politikası: Kentsel Gelişimde Sürdürülebilirlik, Esneklik ve Katılımcılık.....	2
1.2.2. Peyzaj Yönetim Stratejileri.....	10
1.3. Sonuç.....	14
2. Akçakoca Kentsel Yerleşimi Potansiyel Yeşil Bağlantılılık Sistemi.....	18
<i>(Gözde OK, Prof.Dr. Şükran ŞAHİN)</i>	
2.1. Akçakoca Yerleşimi Yeşil Bağlantılılık Ögesi Yol Tipleri.....	22
2.2. Mahalle Ölçeğinde Yeşil Ağlar.....	23
2.3. Kent Ölçeğinde Yeşil Ağlar.....	23
2.4. Sonuç.....	32
3. Akçakoca Yerleşimi Yeşil Alt Yapı Bileşenleri ve Kentsel Yeşil Alan Gereksinimi.....	34
<i>(Yekta KÖSE, Prof.Dr. Şükran ŞAHİN)</i>	
3.1. Akçakoca Kentsel Yeşil Altyapı Bileşenleri.....	34
3.2. Akçakoca Kentsel Yeşil Alan Gereksinimi.....	41
3.3. Sonuç.....	53
4. Akçakoca Sarma Deresi Rekreatyon Alanı Kentsel Peyzaj Tasarımı.....	56
<i>(Prof.Dr. Oğuz YILMAZ, Ahmet Alper TOPALOĞLU)</i>	
4.1. Kentsel Peyzaj Tasarımı.....	56
4.2. Proje Alanının Tanıtımı.....	56
4.3. Projenin Peyzaj Tasarım Yaklaşımları.....	57
4.4. Çalışmanın Kapsamında Kullanılan Veriler ve Kazanımlar.....	60

5.	Kentte Çocuğun Oyun Gereksinimi ve Akçakoca Çocuk Oyun Alanı Projesi.....	64
	<i>(Tuba Gizem AYDOĞAN, Prof.Dr. E. Figen İLKE)</i>	
5.1.	Oyun Nedir?.....	64
5.2.	Dış Mekân Oyun Alanlarının Çeşitleri ve Gelişimi.....	65
5.3.	Oyun Alanı Yer Seçimi ve Tasarımı.....	66
5.4.	Çocuk Oyun Alanı Tasarım Projesi: Akçakoca.....	67
6.	Çocuk Oyun Alanları Tasarımı: Akçakoca Çocuk Oyun Parkı Projesi.....	71
	<i>(Pey.Mim. Uğur AY, Prof.Dr. E. Figen İLKE)</i>	
6.1.	Çocuk Oyun Alanları İle İlgili Tasarım Kriterleri.....	71
6.2.	Çocuk Oyun Alanlarının Sınıflandırılması.....	73
7.	Kamusal Açık Mekân Tasarımında Halk Katılımı: Akçakoca Hacıyusuflar Mahalle Parkı Tasarımı.....	84
	<i>(Dr.Öğr.Ü. Pınar KÖYLÜ, Merve Balballı)</i>	
7.1.	Kamusal Açık Mekânlar.....	84
7.2.	Kamusal Açık Mekân Tasarımında Halk Katılımının Önemi.....	84
7.3.	Katılımcı Tasarım Bağlamında Hacıyusuflar Mahalle Parkı Tasarımı.....	85
7.4.	Sonuç.....	93
8.	Akçakoca Yat Limanı ve Çevresi Peyzaj Tasarımı.....	95
	<i>(Doç.Dr. M.Kıvanç AK, Araş.Gör. Mertkan TEKİNALP, Tayfun ÇEBİ, Özge DEDEİ, Sezen GÜREŞÇİOĞLU, Mustafa ERTEN)</i>	
8.1.	Yat Limanı Tanımı ve Genel Özellikleri.....	95
8.2.	Yat Limanı İşletmelerinin Alt Yapı Özellikleri.....	95
8.3.	Yat Limanı İşletmelerinin Üst Yapı Özellikleri.....	96
8.4.	Yat Limanı İşletmelerinin Organizasyon Yapısı.....	96
8.5.	Yat Limanı İşletmelerinin Sınıflandırılması.....	97
8.6.	Yat Limanı Tasarım Yaklaşımları.....	97
8.6.1.	Öneri Yaklaşım Modeli 1.....	97
8.6.2.	Öneri Yaklaşım Modeli 2.....	98
8.7.	Sonuç.....	101

1. KENT VE PEYZAJ POLİTİKALARI BAĞLAMINDA AKÇAKOCA KENTİ İÇİN ÖNERİ PEYZAJ STRATEJİLERİ

Dr. Öğr. Ü. Işıl KAYMAZ
Ece AKAGÜNDÜZ

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Düzce iline bağlı Akçakoca ilçesi Batı Karadeniz’de yer almaktadır ve Düzce ilinin denize kıyısı olan tek ilçesidir. Akçakoca, Düzce kent merkezine 38 km. (Anonim, 2017a); Türkiye’nin iki önemli metropolü Ankara ve İstanbul’a ise sırasıyla 270 ve 235 km. uzaklıkta bulunmaktadır (Altundaş, 2013). İlçenin sınırlarını doğuda Zonguldak’ın Alaplı ilçesi, güneydoğuda Yığılca ilçesi, güneyde Düzce Merkez, batıda ise Sakarya ili oluşturmaktadır. İlçenin yüzölçümü 463 km² dir (Anonim, 2017b). Çalışmanın amacı; ulusal ve uluslararası kent ve peyzaj politikaları bağlamında Akçakoca ilçesi için öngörülen kentsel politikaların irdelenmesi ve Akçakoca kentsel alanı için peyzaj yönetim stratejilerinin önerilmesidir. Çalışmanın materyalini, gerçekleştirilen okumalara dayalı literatür bilgisi ve Akçakoca’ya ilişkin yapılmış çalışmalar oluşturmaktadır. Çalışmanın yöntemi ise literatür taramasına dayalı çözümlenmeleri ve değerlendirmeleri içermektedir. Çalışmanın zaman aralığı ve alan araştırmasına yönelik zamansal ve finansal kısıtlar gereği, çalışmanın kapsamı kentsel gelişim ve dönüşüm kapsamında açık alanlar ve turizmin kent peyzajı üzerine etkilerinin irdelenmesiyle sınırlı tutulmuştur.

1.2. Peyzaj Politikaları ve Stratejileri

Akçakoca ilçesi için bu çalışma kapsamında yeni bir vizyon oluşturulmamış; ancak ilgili paydaşların geliştirdikleri öngörülerden yola çıkılarak Akçakoca için düşünülen gelecek bağlamında yorumlamalar

geliştirilmiştir. Peyzaj politikaları ve stratejileri ise bu bağlamda geliştirilmiştir. Akçakoca için mevcutta ilgili kurumlar ve planlar tarafından öngörülen vizyonun incelenmesi amacıyla, ilk olarak Düzce İli 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (DÇDP)-2020 (Anonim, 2008a) ve Akçakoca 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı-2020 (AÇDP) (Anonim, 2008b) uygulama hükümleri incelenmiştir. DÇDP’nin 2020 yılında Akçakoca için yaz nüfusu hariç öngördüğü nüfus 57.000 kişidir. 2016 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’ne göre ise ilçenin nüfusu 24.401 Şehir ve 13.259 Köy nüfusu olmak üzere toplamda 37.660 kişidir (Anonim, 2017c). Planda Akçakoca için planlama ilkeleri kapsamında “tarihi ve turistik” kimliğinin geliştirilmesi yer almıştır. AÇDP’da da benzer şekilde turizm sektörünün geliştirilmesi öngörülmüş; bununla birlikte küçük sanayi bölgelerinin oluşturulması, konut gelişme alanlarının kademeli gelişmeye açılması, noktasal sanayi, konut ve turizm kararlarının oluşturulmaması esas görülmüştür. Ayrıca 2023 Türkiye Turizm Stratejilerine (2013) göre, Batı Karadeniz Kıyı Koridorunun Şile–Sinop arasını iç turizm gelişim koridoru olarak geliştirilmesi öngörülmüştür (Anonim, 2007). Ayrıca T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (2012) tarafından hazırlanan “Düzce Mekânsal Gelişim Stratejileri Stratejik Tasarım Çalıştayı” kapsamında Akçakoca’nın eko-turizm ve kongre merkezi olarak değerlendirilmesine yönelik saptamalar yer almaktadır. Aynı raporda Akçakoca, il ölçeğinde Düzce ve Abant ile birlikte “Yeşil Üçgen/Mavi Üçgen” senaryosunun bir bileşenidir (Anonim, 2012).

Hazırlanan planlarda Akçakoca’nın turizm potansiyeli üzerine vurgu yapılırken, literatür taramasında da benzer şekilde turizm konusunda yapılan çalışmaların öne çıktığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen politika ve stratejiler, yerel yönetimin pratiğinde katkı sağlayıcı olabilmesi için peyzajın koruma değeri ile turizm sektörüne kaynak oluşturan doğal ve kültürel peyzaj özelliklerini hedef almıştır.

Bu çalışmada önerilen peyzaja yönelik eylemlerin temel amacı; kamu sağlığını, güvenliğini ve refahını korumak ve güçlendirmek üzere doğal ve kültürel peyzajın korunması, kullanılması ve yönetilmesidir. Bu kapsamda

temel yasal dayanak, ülkemizin de taraf olduğu Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS)' dir. 20 Ekim 2000 tarihinde 18 Avrupa ülkesinin temsilcisi bir araya gelmiş ve APS'yi imzalamışlardır. Bu uluslararası araç, Avrupa Konseyi'nin doğal ve kültürel miras, mekânsal planlama ve çevre konularındaki çalışmalarına dayanmaktadır. Sözleşme Türkiye'de 10.06.2003 tarih ve 4881 sayılı Kanun no ile TBMM'de onaylanmış; 17 Temmuz 2003 tarihinde ise yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeye göre peyzaj politikası; *“yetkili kamu makamları tarafından peyzajların korunması, yönetimi ve planlaması amacıyla yönelik olarak özel önlemlerin alınmasına izin veren genel ilkelerin, stratejilerin ve rehber kuralların ifadesi”* olarak tanımlanmıştır (APS, 2003: 2). Madde 5'te tanımlanan *“Genel Önlemler”* başlığı altında her bir tarafın *“peyzaj korunması, yönetimi ve planlamasını amaçlayan peyzaj politikaları oluşturmayı ve uygulamayı”* ve peyzajı *“bölgesel ve şehir planlama politikalarına ve kültürel, çevresel, tarımsal, sosyal ve ekonomik politikalarına ve aynı zamanda peyzaj üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisi olabilecek diğer politikalarına katmayı”* yükümlendiği belirtilmiştir (APS, 2003: 2, 3). Bu bağlamda rapor kapsamında geliştirilen politika ve stratejilerin yerel yönetime yön gösterici olması beklenmektedir.

Bu çalışma kapsamında kavramsal olarak politika, karar verme sürecinde rehberlik eden prensibi ifade ederken; strateji ise hedeflere ulaşmada izlenen geniş kapsamlı plan olarak ele alınmıştır. Strateji kelimesi literatürde özellikle askeri ve askeri olmayan alanlarda (örneğin işletme, spor vb.) değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Örneğin Türk Dil Kurumu (TDK)'na (2017) göre strateji kelimesinin iki anlamı vardır; (i) izlem ve (ii) *“bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı”*. İzlem kelimesi ise *“önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol”* anlamına gelmektedir (TDK, 2017).

1.2.1. Kentsel Peyzaj Politikası: Kentsel Gelişimde Sürdürülebilirlik, Esneklik Ve Katılımcılık

Bir kültürel peyzaj yansıması olarak kent ve ilişkili sistemlere dair politikalar geliştirilirken öncelikle kültür ve peyzaj arasındaki etkileşimin gözden geçirilmesi gereklidir. Kültür ve peyzaj arasında karşılıklı ve dinamik bir etkileşim söz konusudur. İnsan peyzajı şekillendirirken, ortaya çıkan peyzaj da hem bu tarihi şekillendirme sürecini ortaya koyar, hem de gelecekteki insan kullanım ve davranış biçimlerini şekillendirir. Kentsel alanlarda ise bu ilişki çok daha radikal biçimlerde gerçekleşmektedir. İnsanın peyzaja müdahalesi ani ve keskin olabilmektedir. Beraberinde doğal çevre olduğu kadar kültürel miras da geri dönülemez biçimde etkilenmekte, bunun da izleri yaşam kalitesinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle peyzaja ilişkin geliştirilecek politikalarda tarih, sosyo-ekonomik yapı, insan davranışları ve beklentileri, kültürel bellek ve aidiyet gibi konular mutlaka irdelenmelidir.

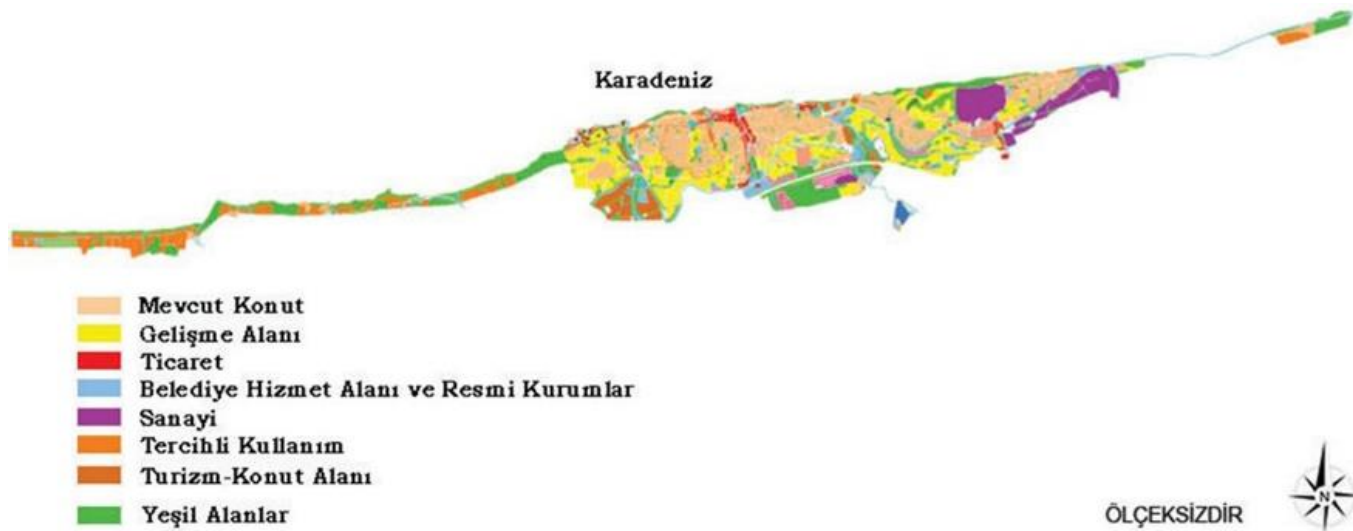
Her ne kadar Akçakoca'nın yerleşim tarihçesi kesin olarak bilinmese de, Kalıncı (2010) MÖ 650'li yıllarda Yunanistan'ın Beotya Kokonas kabilesinin bugünkü Akçakoca bölgesinde Dia şehrini kurduklarına dair Grek ve Yunan tarihçiler tarafından yazılı belgeler olduğunu belirtmektedir. Bizans egemenliği altındayken IV. Haçlı Seferi esnasında bölgenin hakimiyeti Cenevizlilere geçmiş (Kalıncı, 2010), bugün ilçenin önemli kültürel peyzaj öğelerinden olan ve Ceneviz Kalesi olarak bilinen kale de daha önce yapılmış olan kalenin bu dönemde Cenevizliler tarafından onarımıyla adını almıştır (Anonim, 2017d). 1300'lü yıllarda Orhan Gazi ve Konuralp tarafından ele geçirilen Akçakoca bölgesi, Osmanlı Beyliği sınırlarına dahil edilmiş; Osmanlı İmparatorluğu döneminde Akçakoca Bey tarafından idare edilerek bu dönemde Diapolis ismi Akçaşar olarak, 18. Yüzyılda ise Akçaşehir olarak değiştirilmiştir (Anonim, 2017d). Bugünkü adı olan Akçakoca ismini 1934 yılında alan ilçe, Düzce'nin 1999 yılında il olmasıyla, idari olarak Düzce iline bağlanmıştır.

Akçakoca ilçesi 8 mahalle ve 43 köyden oluşan idari bir yapıya sahip olup, yaklaşık 462 km²'lik bir alana sahiptir (Anonim, 2018a). Bu mahallelerin toplam yüzölçümü ise yaklaşık 18 km²'dir (Demir ve ark., 2015). Topografya, kentsel dokunun oluşumunda belirleyici özelliكتedir. Kıyı boyunca yüksek ve dik falezler de dahil olmak üzere düzlükler, yamaçlar vb. değişik jeomorfolojik oluşumlara rastlanmaktadır (Demir ve ark. 2015). Kent merkezi, ilçenin orta kuzey kesiminde ve Karadeniz kıyısında yer almaktadır. Yapılaşmanın yoğunlaştığı yerlerde eğim %0-20 arasındayken, kentin kuzeybatısında yer alan Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı ilan edilen bölge aynı zamanda Düzce Valiliği Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü'nün 2008 tarihli kararı ile afete maruz bölge olarak belirlenmiştir (Demir ve ark. 2015). 1/1000 Uygulama İmar Planı dahilinde yapıli alanlar, batı yönünde çizgisel bir yapı göstermektedir (Şekil 1.1).

Şekil 1.1. Akçakoca ilçesi ve kentsel dokusu (1/1000 Uygulama İmar Planından elde edilmiştir)

Uygulama İmar Planı'na göre kentin gelişim alanı güney yönündedir (Şekil 1.2). Ayrıca batı yönünde, Karadeniz kıyısına paralel olarak gününbirlik turizm tesisleri ve tercihli kullanım alanları yer almaktadır. Ticari alanlar merkezde yoğunlaşmış, sanayi alanları ise doğuda yer almaktadır.

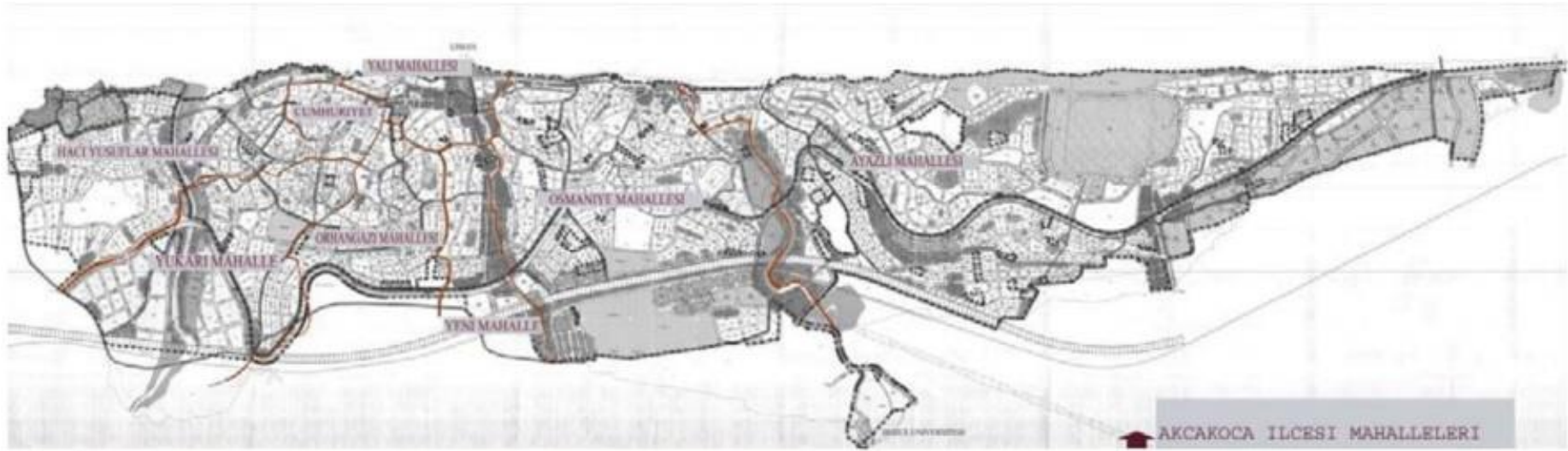

Şekil 1.2. Uygulama İmar Planı kapsamında temel kentsel kullanımlar

Akçakoca Kentsel Sit Alanı, 5 mahalle (Cumhuriyet, Hacı Yusuf, Orhangazi, Yukarı ve Yalı) sınırı içerisinde yer almaktadır. Sit alanının merkezinde yer alan Cumhuriyet mahallesinde yoğun olarak geleneksel kent dokusu; Yalı mahallesinde ise ticari kullanımlar yer almaktadır (Demir ve ark., 2015). Akçakoca kentini oluşturan mahalleler Şekil 1.3'te gösterilmiştir. Tarihi değeri olan sivil mimari örneklerinin en fazla

bulduğu mahalle Yukarı mahallesidir ve 160 yapı korumaya alınmıştır (Anonim, 2018b).

TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden elde edilen 2017 nüfus verileri ve Demir ve ark.'nın (2015) yapmış oldukları çalışmadan elde edilen mahalle büyüklükleri kullanılarak, mahallelerdeki nüfus yoğunluğu hesaplanmış ve Çizelge 1.1'de verilmiştir. Buna göre nüfus yoğunluğu en yüksek mahalle Yalı iken, Cumhuriyet mahallesi onu izlemektedir.

Şekil 1.3. Akçakoca kentsel alanını oluşturan mahalleler (Demir ve ark., 2015)

Çizelge 1.1. Mahallelerin nüfus yoğunlukları.

<i>Mahalle Adı</i>	<i>Nüfus</i>	<i>Alan (ha)</i>	<i>Yoğunluk (kişi/ha)</i>
Ayazlı	3362	660,37	5
Cumhuriyet	1597	23,74	67
Hacı Yusufklar	3177	161,22	20
Orhangazi	1222	88,52	14
Osmaniye	9657	356,46	27
Yalı	3277	40,16	82
Yeni	2392	461,03	5
Yukarı	889	140,70	6

Akçakoca Belediyesi, son dönemlerde kentsel dönüşüm ve sokak sağlıklılaştırma projelerine yatırım yapmaya başlamıştır. Akçakoca Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi alanı Yalı Mahallesi, Cumhuriyet Meydanı, liman içi ve üst kısımlarını kapsamaktadır (Şekil 1.4) (Anonim, 2018c). Proje kapsamında kent meydanı, havuz, amfi tiyatro, otopark, ticaret alanları gibi kullanımlar bulunmaktadır. T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) iştiraki olan GEDAŞ Gayrimenkul Değerleme A.Ş. verilerine göre 1.09 ha büyüklüğünde olan proje alanının mülkiyetinin %17'si belediyeye, %83'ü şahsa aittir (Anonim, 2018d). Mevcutta 73 ticaret birimi, 17 konut ve 1 depo bulunan alanda planlanan yapılaşma 13,732 m² alanda 168 ticari birimi içerecektir. Ayrıca "Tarihi Ticaret Merkezi Sokak Sağlıklılaştırma Projesi" kapsamında yöresel mimariye uygun olarak yapı ve sokakların yenilenmesi öngörülmektedir (Şekil 1.5) (Anonim, 2018e).

Şekil 1.4. Akçakoca Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi'ne ilişkin görsel (Anonim, 2018c)

Akçakoca ilçesindeki temel ekonomik faaliyetler tarım, turizm ve sanayidir. Ekonomik altyapı büyük ölçüde fındıklılığa dayanmaktadır (Anonim, 2018f). 2013 TÜİK verilerine göre Akçakoca 'da fındık üretimi yapılan alanların, toplam alan içindeki oranı %35'tir (21.886 ha) ve Türkiye içindeki toplam fındık üretiminin %2'si Akçakoca'da gerçekleştirilmektedir (Anonim, 2014). Bununla birlikte hayvancılık da ilçenin önemli ekonomik faaliyet alanlarından biridir. 2013 yılı TÜİK verilerine göre ilçede 4000 adet büyükbaş ve 400 adet küçükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır; ayrıca 12758 aktif arılı kovan varlığı, 2 adet 8000 kg kapasiteli su ürünleri işletmesi yer almaktadır (Anonim, 2014). Düzce İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü araştırmasına göre (i) toprak ve su kaynaklarının korunması konusunda bilinç ve duyarlılığın artması, (ii) organik ve iyi tarım uygulamalarının gelişmesi ve (iii) sektöre yönelik pazar taleplerinin sürekliliği il genelinde önemli fırsatlar yaratırken; (i) tarım arazilerinin tarım dışı kullanımına yönelik talepler, (ii) su kaynaklarının azalması ve kuraklık, (iii) iklim değişikliğine bağlı doğal afetler ve (iv) genç nüfusun tarımsal üretim yapma yerine şehirde yaşama isteği tehditler arasında sıralanmıştır.

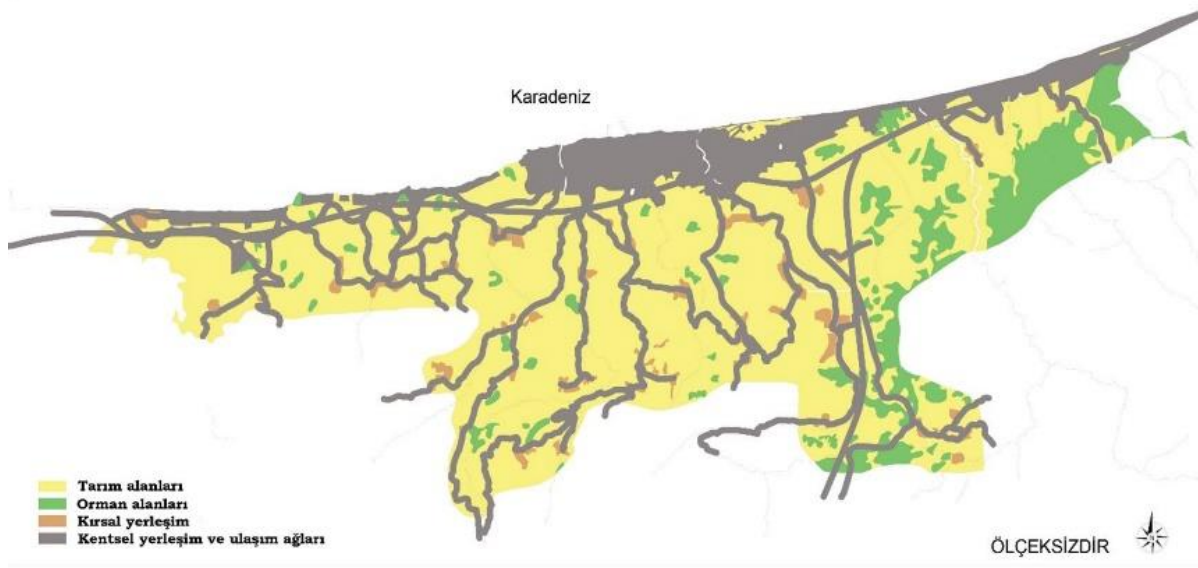

Şekil 1.5. Tarihi Ticaret Merkezi Sokak Sağlıklaştırma Projesi'ne ilişkin bir görsel (Anonim, 2018e)

Tarım ve orman alanları, Akçakoca ilçesi yüzölçümünün önemli bir kısmını oluşturmaktadır. AÇDP'na göre tarım alanları 1.141 ha, orman alanları ise 1.713 ha olarak yer almaktadır. Tarım alanları kıyı boyunca yer alan kentsel dokunun hemen ardında, güney kesiminde yer almaktadır (Şekil 2.6). Orman alanları ilçenin doğusunda yoğunlaşırken, parçalı olarak ilçenin güneyinde de dağılım göstermektedir (Şekil 1.6).

Turizm, Akçakoca ilçesinde tarımdan sonra gelen önemli ekonomik faaliyetlerden biridir. Düzce ilinin Karadeniz'e ve denize kıyısı bulunan tek ilçesi olan Akçakoca, 1950'li yıllarda Erdek ve Amasra ile birlikte turizm hareketliliğinin Türkiye'de ilk olarak başladığı destinasyonlardan bir tanesi olmuştur (Akbaba, 2012). Akçakoca'nın İstanbul ve Ankara merkezlerine

yakın olması, bu gelişmede belirleyici etmenlerden biri olmuştur. 1970'li yıllarda Ege ve Akdeniz bölgelerinin turizm açısından daha cazip hale gelmesiyle beraber, Akçakoca'da turizm altyapısı rekabete uyum sağlayamamış ve turizm alanında gerileme yaşanmaya başlamıştır (Akbaba, 2012). Akbaba (2012) Akçakoca'nın turizm potansiyelinin sahil turizmi niteliğinde olduğunu belirtmekte ve özellikle haziran, temmuz ve ağustos aylarında talebin artmakta olduğunu, geri kalan dönemlerde ise hafta sonu tatilcilerinin dışında turizm faaliyetlerinin sönük geçtiğini ifade etmektedir. Altundaş'ın (2013) araştırmasında Akçakoca ilçesinin turizm potansiyelini oluşturan başlıca yerler; şehrin 3 km. batısında yer alan Ceneviz Kalesi, eski Düzce yolu üzerinde yer alan Fakıllı köyündeki Fakıllı Mağarası, kent ve kırsal yerleşimlerdeki bazı dini yapılar (Merkez Camii, Çayağzı Camii, Uğurlu Köyü Camii, Hemşin Köyü Camii), Akçakoca kentinin girişinde yer alan Çuhallı plajı, kent merkezine 10 km. uzaklıktaki Karaburun plajı, kent merkezine 6 km. uzaklıktaki Edilliğzı plajı, Kale plajı ve Melen çayının Karadeniz'e döküldüğü ilçenin batı sınırındaki Menağzı plajı, Dadalı Köyü, Cumayını ve Şifalı Su Orman İçi Dinlenme yerinde yer alan mesire alanları, Aktaş ve Sarıyayla şelaleleridir. Ayrıca Yukarı mahallesindeki sivil mimari örnekleri, tarihi Orhangazi İlköğretim Okulu gibi tarihi değeri olan yerel mimari örnekleri de çekim öğeleridir (Altundaş,2013).

Şekil 1.6. AÇDP'na göre tarım ve orman alanlarının dağılımı (AÇDP'dan üretilmiştir)

Ceneviz Kalesi ve Plaj Çevresi, Hacı Yusuf lar mahallesinde yer almakta olup, III. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 01.07.1996 tarih ve 4734 sayılı kararı ile tescillenmiştir (Şekil 1.7) (Anonim, 2018g). Akçakoca ilçesinde yer alan diğer sit alanları ise; Akkaya Köyü'nde yer alan Yılcıbaşı Bizans yerleşimi (I.Derece Arkeolojik Sit Alanı), Edilli Köyü Tümülüsü (I.Derece Arkeolojik Sit Alanı), Ayazlı Mahallesi'nde yer alan Ayazlı Nekropol Alanı (I.Derece Arkeolojik Sit Alanı), yine Akkaya Köyü'nde yer alan Akkaya Sit Alanı (III.Derece Arkeolojik Sit Alanı) ve Bizans yapı kalıntısıdır (I.Derece

Arkeolojik Sit Alanı). Ayrıca Koçköy Mağarası ve Fakıllı Mağarası da sit alanı olarak tescillidir.

Şekil 1.7. Akçakoca Ceneviz Kalesi- Görsel sahibi: Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (Anonim, 2018g)

Düzce Mekânsal Gelişim Stratejileri Stratejik Tasarım Çalıştay raporu (2012) kapsamında, Düzce'nin Orta Doğu turizm pazarını hedef aldığı görülmektedir. Bundaki en önemli etmen, Akçakoca'nın ikliminden dolayı, yaz aylarının Akdeniz ve Ege kıyılarına göre daha serin geçmesidir (Anonim, 2012). Bununla birlikte Bolat ve ark. (2018), son 15 yılda Bartın, Zonguldak, Düzce bölgesinde yıllık ortalama sıcaklıkların, daha önceki 20 yıl ortalamasına göre 0.7-1.0°C artış gösterdiğini belirtmektedir. Ayrıca Türkiye İklim Değişikliği Altıncı Ulusal Bildirimi raporunda da yaz günleri sayısının tüm Türkiye genelinde artış gösterdiği ve özellikle kuzeydeki istasyonların eğilimlerinin fazla olduğu belirtilmektedir (Anonim, 2016).

Yukarıda açıklanan verilerden yola çıkılarak Akçakoca'nın gerek doğal gerekse kültürel peyzaj değerleri açısından turizm sektörü başta olmak üzere, önemli doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle kentsel peyzaj yönetiminde dikkate alınacak peyzaj politikası üç ayağa oturtulmuştur; sürdürülebilirlik, esneklik ve katılımçılık. Bu ayaklar, geliştirilecek peyzaj yönetimi stratejileri açısından ilgili paydaşlarca bütüncül olarak ele alınmalıdır. Öncelikle bu üç ayağa ilişkin kuramsal dayanaklar açıklanacaktır.

Jackson'ın (1984) da ifade ettiği üzere "peyzaj bir manzara değildir, politik bir birim de değildir" ve her zaman için ani ve tahmin edilemez değişime açıktır. Ancak şu da bir gerçektir ki peyzajlar büyük ölçüde "politik" eylemlerin altında şekillenmektedir. Peyzajlar sürekli olarak değişirken, sürdürülebilir peyzajlar ütopyik bir hedef olarak görülebilir (Antrop, 2006). Dolayısıyla sürdürülebilirlik ilkesinin peyzajın süreçleri ile karşılıklı tartışma konusudur. Bununla birlikte "sürdürülebilirlik" kavramı küresel gündemin tartışmasız konularından biridir. Burada insan etkisiyle ortaya çıkan ya da değişen süreçlerin peyzaj ve insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri "sürdürülebilir" kalkınma konusunda itici bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine de Antrop'un (2006) belirttiği gibi sürdürülebilirlik, uygulaması kolay olmayan bir kavramsal yaklaşımdır. Bu raporda

sürdürülebilirlik kavramının tarihçesi hakkında bilgi verilmeyecek; doğrudan strateji ve eylemler kapsamında ele alınacaktır.

Sürdürülebilirlik kavramının belirsizliği ve genelliğine yanıt olarak peyzaj araştırmaları kapsamında çeşitli kuramlar ve yaklaşımlar ortaya konmuştur. Bunlardan önemli bir bölümü ise peyzaj ekolojisi alanında gerçekleştirilmiştir. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren kentleri ve kentleşmeyi konu alan peyzaj ekolojisi çalışmaları artış göstermiştir. Bu çalışmaların kapsamı kentsel çevrelerde peyzaja ilişkin süreçlerin sağlıklı işlenmesinin yanı sıra iklim değişikliği ve buna bağlı etkilerin neden olabileceği olumsuz koşulların, etki azaltma ve izlemenin araştırılmasıdır. Bu noktada sürdürülebilirlik kavramının yanında "esneklik" (flexibility) kavramı da eşgüdümlü olarak devreye girmektedir. Zivkovic ve ark. (2014), kentin esnekliğinin, kentsel sistemin mekânsal ve işlevsel sürdürülebilirliğini sağladığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, sistemdeki değişimlere karşı esnekliğin sağlanması, sürdürülebilir kentsel planlamanın da temelini oluşturmaktadır. Her ne kadar esneklik kavramı doğasında "olumlu" bir özellik olarak gözüke de "neyin esnekliği" ve "kime göre esneklik" gibi sorular da beraberinde gelmektedir (Anonymous, 2011). Bu çalışma kapsamında, planlama eylem alanı içerisinde farklı boyutlara sahip olan esneklik kavramı üzerine daha fazla irdeleme yapılmayacak; öte yandan kentsel peyzajın dirençliliği ve direncin bir bileşeni olan esnekliği küresel iklim değişikliği sürecine uyum kapsamında önemli olduğu bir kez daha vurgulanacaktır.

Bir kentsel peyzajı ortaya koyan sistemler, ağırlıklı olarak kültürel peyzaj sistemleri olmakla beraber, doğal süreçlerin rolünü göz ardı etmek mümkün değildir. Bugün, küresel iklim değişikliği olarak gündemde olan süreç, gerek insan aktivitelerinin büyük ölçüde etkilediği gerekse de insan aktivitelerinin sürekliliğini etkileyen önemli bir etmenddir. Dolayısıyla kentsel peyzajın esnekliğine dair olarak geliştirilecek politikaların temel ayaklarından biri de küresel iklim değişikliği kapsamında esnekliğin arttırılmasıdır.

İklim değişikliğinin; daha yüksek sıcaklıklara, deniz seviyesinde yükselmelere, birim zamanda daha yoğun yağışlara (örneğin sel ve taşkınlar), kurak dönemlerde ve ısı dalgalarında artışlara neden olduğu bilinmektedir. Bu değişimlerin sonucunda insan yaşamının tehlike altında olması, kentsel mekânların zarar görmesi, ulaşımında aksamalar, daha fazla elektrik tüketimi ve acil durum yönetimi gereksinimlerinin artması söz konusu olabilmektedir (Jabareen, 2013). Dolayısıyla kentlerin, iklim değişikliğinin beraberinde getirdiği olumsuz etkilere karşı daha dirençli olmalarını sağlayacak politikalar ve eylem planları geliştirmeleri gerekmektedir. Bu da mekânsal planlamada esnek, bir diğer deyişle farklı koşullara uyarlanabilir çözümler üretmeyi gerektirir.

Yukarıda belirtilen sürdürülebilirlik ve esneklik kavramlarının kentsel politikalarla birleştirilmesi ise uygulamada tek başına başarıyı belirleyici bir unsur değildir. Tarihsel olarak kentler sosyal ve ekonomik süreçlere bağlı oluşumlardır ve liberal pazar ekonomilerinin desteği ile artan ölçekte ve kapsamda meydana gelen yerleşim desenlerinin değişimi sonucunda, tahmin edilemeyen yoğunlukta sosyal sorunlar ve çevresel kirlenmeler ortaya çıkmıştır (Waldheim and Berger, 2008). Modern toplumdaki küreselleşme süreci, miras alınan kentsel mekân üzerinde geleneksel morfolojiyi ve tipolojiyi değiştirerek olumsuz etkilere neden olmuştur (Zivkovic ve ark., 2014). Dolayısıyla ekonomik ve buna bağlı sosyal süreçleri, kentsel mekânın biçimlenmesinde ayrı bir konumda ele almak mümkün değildir. Bununla birlikte Bocco ve ark. (2001) da belirttiği üzere alan kullanım planlaması, çevrenin potansiyelleri (doğal kaynakların mevcudiyeti ile ölçülür) ve sosyal talepler (belirli insan topluluklarının mal ve hizmet gereksinimleri ile ölçülür) arasında makul bir uzlaşma ortaya koymaya dayalıdır (Valencia-Sandoval ve ark., 2010). Türkiye gibi arazi kullanım politikalarının ve küreselleşmenin neden olduğu değişimlerin ani ve hızlı sonuçlarının söz konusu olduğu ülkelerde ise kaynak değerlerinin korunması ve yönetimi özellikle önemli bir konu haline gelmektedir. Bu anlamda “toplum için” gerçekleştirilen klasik planlama yaklaşımlarından çok, “toplumla birlikte” yürütülecek, kapsayıcı planlama çalışmalarının

daha verimli olması beklenir. Kentsel çevre ile ilgili konularda karar verme sürecine halkın anlamlı katılımı (i) katılımcı demokrasi kavramının varlığı, (ii) planlama süreci ve ürünlerinin etkinliği ve (iii) siyasi karar verme sürecinin kalitesi ve geçerliliği yönünden önemlidir (Ciliers ve Timmermans, 2014).

İlki 1992’de, ikincisi ise 2008’de kabul edilen ve Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa Konseyi’nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından hazırlanan Avrupa Kentsel Şartı, kentlilerin kentsel politikadaki rolüne vurgu yapmaktadır (Anonim, 2008c). Duru (2005) da, Avrupa Kentsel Şartı’nın Türkiye kentleri için ulaşılmaması arzu edilen düzeyi gösterdiğini ifade etmiş ve kent yönetimi kapsamında yurttaşların yönetime gerçek anlamda katılımını sağlamak için yerel yönetim organları ve halk arasında güçlü iletişim kanalları kurulması gerekliliği, karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politikaların açık ve anlaşılır olması ile birlikte kentin geleceğini etkileyecek önemli projelerde halka danışılması ve gençlerin toplum yaşamına etkin katılımına dikkat çekmiştir. Bu bağlamda ilgili belgenin yerel yönetimce irdelenerek, mekânsal planlama kapsamında gerekli inisiyatiflerin başlatılması önerilmektedir. Özellikle kentsel dönüşüm projelerinin önemli bir politik araç haline geldiği ülkemizde, sosyal ve mekânsal uyumun sağlanması ve güçlendirilmesi amacıyla katılımcılık üzerinde durulması gereken bir süreç olarak görülmelidir.

Avrupa’daki kültürel peyzajların kalitesini, çeşitliliğini ve güzelliğini kavramayı amaçlayan “Vital Landscapes” (Yaşayan Peyzajlar) projesi de katılımcılık konusunda benzer hedefleri taşıyan bir örnek olarak ele alınabilir. Projenin çıkış noktasında, yerel aktörlerin ve bölgesel paydaşların yeterince ekonomik kalkınma ve peyzaj koruma politikalarına dahil edilmemiş olması önemli bir belirleyici olmuştur. 2013 yılında tamamlanan projenin sonucunda sürdürülebilir peyzaj gelişiminde yerel halka, mülkiyet sahiplerine, politikacılara, girişimcilere ve diğer paydaşlara odaklanmanın birçok açıdan doğru bir karar olduğu vurgulanmıştır

(Anonymous, 2014). Yine aynı proje kapsamında “Yaşayan Peyzajlar”ın insanlar tarafından algılandığı ve böylece bölgesel, yerel ve kişisel kimliklerin şekillenmesinde rol oynadığı ve farklı talepleri karşılama beklendiği ifade edilmiştir. Ekonomik olarak kendi kendine yeterli olan, sürdürülebilir toplumlar için kaynak temeli sağlayan “Yaşayan Peyzajlar”ın yaşayan toplumların evi olduğu ve dinamik bir yapıya sahip olan, sosyal etkileşime ve bilgiye dayalı eylemleri teşvik eden bir öğrenme alanı olarak “Yaşayan Peyzajlar”ın hayat kalitesinin vazgeçilmez bir parçasını oluşturduğu vurgulanmıştır.

Yukarıda açıklanan temeller üzerine kurulu bir peyzaj politikası anlayışının, Akçakoca’nın dün, bugün ve yarın arasında denge ve bağlantılılık sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak, kent politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması sürecinin çok aktörlü bir süreç olduğu unutulmamalıdır.

1.2.2 Peyzaj Yönetim Stratejileri

Bu çalışmada, Akçakoca kentinin gelecekteki büyüme ve gelişmesine rehberlik edecek olan peyzaj stratejileri, peyzaj değerleri temelinde oluşturulmuştur. Bu rapor kapsamında stratejiler, peyzaj mimarlığı disiplini perspektifinden geliştirilmiştir. Geliştirilen stratejiler ve ilişkili eylemlerden önce, açıklayıcı ve yol gösterici olması adına, Akçakoca’nın kentsel peyzajı üzerinde önemli etkiye sahip olan ve değişimi yönlendiren/yönlendirecek olan iki süreç kısaca tartışılacaktır; (i) turizm ve (ii) kentsel dönüşüm.

Turizm

Turizmin çevre ve kaynaklar üzerine olan olumsuz etkileri sürekli tartışmaya açık olmasına rağmen, turizm tüm dünyada olduğu kadar ülkemizde de gelir kaynağı olan önemli sektörlerden biridir. T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı’na göre 2016 yılında dünyanın en popüler onuncu turizm merkezi olan Türkiye, 2023 yılı

itibarıyla yılda 50 milyon turist ziyareti ve 50 milyar ABD doları gelir hedeflemektedir (Anonim, 2018h). Akçakoca’nın turizm potansiyeli ise, daha önce de belirtildiği üzere, iç turizm geliştirme koridoru içinde değerlendirilmekte; ayrıca farklı ölçeklerdeki mekânsal planlamayı da biçimlendirmektedir.

Urry (1995: 197), “Mekânları Tüketmek” isimli kitabında turist tüketiminin merkezinde, gündelik yaşantıdaki ile karşıtlık içinde olan farklı bir deneyim sunan peyzaj görünümüne bireysel ya da kolektif olarak bakmanın var olduğunu ifade etmektedir. Burada Urry, bakışın, kişileri gündelik ve rutin deneyimlerinden ayıran peyzajın özelliklerine yöneltildiğini belirtmekte; bir başka deyişle kişiye “otantik” gelen mekânların büyük oranda görsel olarak tüketildiğini anlatmaktadır. Mishan (1969) ise “döviz rezervlerini arttırmaya hevesli yönetimlerin” yanı sıra “*turistler, seyahat acenteleri ve yardımcı hizmetler ile öte yanda doğal güzelliği korumaya çalışanlar arasındaki çıkar çatışması*”ndan bahsederek, özellikle kitle turizminin piyasa düzenlemesi olmaksızın gelişmesi durumunda turistik destinasyonlarının yıkımının ve tahribatının söz konusu olacağını ileri sürmektedir (Urry, 1995). Hirsch (1978) de benzer bir yaklaşımla turizmi konumsal ekonomi kapsamında değerlendirerek, rekabetin sıfır toplamı olduğundan; yani herhangi bir kişinin tüketiminin fazla olmasının başka birisini daha az tüketmeye zorlayacağını öne sürer (Urry, 1995). Harvey (2008) ise turizm ile birlikte tüketimin, kültürel ve bilgi tabanlı endüstrilerin kentsel politik ekonominin önemli bileşenleri haline gelmesiyle, kentsel yaşam kalitesinin yalnızca “parası olanlar” için bir varlık haline geldiğini söylemektedir. Anlaşılabildiği üzere turizm ile çevre arasındaki ilişki sosyal bilimlerde çok farklı boyut ve kapsamlarda tartışılmaya açıktır. Dolayısıyla fiziksel planlama sürecinde, salt mekânın turizm açısından taşıdığı “potansiyel” değerler üzerine yoğunlaşmak ya da ekonomik gelişim temelinde sektörel planlama kararları geliştirmek aslında turizm kavramını basite indirgemektir.

Gedikli (2011) özellikle 1980'li yıllardan bu yana turizmin ülke kalkınmasında anahtar sektörlerden biri olarak görüldüğünü ve girişimleri desteklemek üzere bozulmamış kıyı alanları, verimli tarım toprakları, tarihsel ve doğal değerlerin sektörün hizmetine sunulduğunu vurgulamaktadır. Yine Gedikli'ye (2011) göre turizm, turizmin kaynağını oluşturan doğal ve tarihi çevrelere dair koruma stratejisinden bağımsız planlandığında, kendi kaynağını tüketmektedir. Diğer taraftan turizm aktivitesi yalnızca fiziksel çevreyi etkilemez. Turizmin sosyo-kültürel etkilerine dikkat çeken Özmen (2007) turizm bölgelerindeki yerel halkın turizm faaliyetlerini ve turizmin sosyo-kültürel etkilerini algılayışları ve bu faaliyet ve etkilere karşı takındıkları tavrın belirlenebilmesinin, bölgesel ve ulusal turizm politikalarının geliştirilmesi ve başarı ile uygulanabilmesi için göz önünde bulundurulması gereken önemli bir faktör olduğunu vurgulamıştır.

Akçakoca özelinde turizm içerikli çalışmalar irdelendiğinde Akçakoca'nın turizm sektörü açısından gerek doğal gerekse kültürel kaynak değerleri açısından bulunduğu bölgede önemli bir merkez olarak nitelenebileceği görülmektedir. Bununla birlikte Altanlar ve Akıncı Kesim (2011), idari ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının yanlış politikalar izlemesi ya da yetersiz kalması sonucu, yöre halkı ve yerli turistlerin beklentilerinin turizm faaliyetleri açısından tam olarak karşılanmadığı açıkça belirlenebilmekte olduğunu ve Akçakoca için sezonluk planlamalarla alınan yanlış kararlar sonucunda turizm potansiyelini olumsuz etkileyen bir sürecin içine girildiğini belirtmişlerdir. Özellikle çarpık kentleşmenin kaynakların kirlenmesine neden olduğu ve koruma-kullanma dengesi sağlanmadan yapılan her türlü faaliyetin Akçakoca ilçesinin turizm potansiyeline zarar verildiğinin görüldüğünü vurgulamışlardır. Çalışmasında turizmin Akçakoca halkının sosyo-kültürel yapısına etkilerinin genellikle olumlu yönde ya da belirsiz olduğu sonucuna varan Özmen (2007) ise bu sonucu Akçakoca'nın, kırk yılı aşan bir turizm hareketi geçmişine sahip olmasına karşın yörede turizm faaliyetleri yoğunluğunun düşük olması ve turizmden sağlanan/beklenen ekonomik

faıdanın, yerel halkın algıları üzerinde etki yapmasına dayanarak açıklamıştır.

Kentsel dönüşüm

Kimlik kavramı, turizm çalışmalarının merkezinde yer almaktadır; etnik, kültürel, ulusal ve bölgesel kimlikler yalnızca turistler için pazarlanmakla kalmaz, aynı zamanda turizm faaliyetleri tarafından yeniden onaylanır ya da değişime maruz kalır (Adams, 2014). Fiziksel çevre de bu süreçten payına düşeni almakta; kimi zaman turizme kaynak oluşturan kimlik değerleri korunup geliştirilmekte, ancak çoğu zaman ise değişime uğramakta ve olumsuz yönde etkilenmektedir. Özellikle Türkiye kıyıları üzerindeki baskıda turizm etkinliklerinin ayrı bir yeri bulunduğunu ifade eden Duru (2003), kıyı kentlerinin kimliklerini yitirmesinin yanı sıra artan nüfusun gereksinimleri nedeniyle, 1950'li yıllarda yapılan Karadeniz Sahil Yolu'nun, Trabzon'un deniz ile bağıını keserek kentin tarihsel kimliğinin bozulması sürecine katkıda bulunması örneği ile altyapının geliştirilmesi, sanayi ve turizm tesislerine ya da enerji santrallerine kıyıda yer verilmesi, kıyı kuşağı boyunca - çoğu kez de denizi doldurarak- yol geçirilmesi, ormanlık alanların ikinci konutlar ya da işyerleri için ayrılması, kıyı kentlerinin kimliğinin bozulmasına yol açan en önemli etmenler olduğu belirtilmiştir. Kentin kimliğinin değişimi ve yönetimi üzerindeki en riskli süreçlerden biri de kentsel dönüşümdür. Dönüşüm çalışmalarında sadece fiziksel iyileşmenin amaçlanması, bütüncül planlama yaklaşımının benimsenmemiş olması, kimi zaman da rant gagesinin öncelikli olması ve sosyal boyutun, kent kimliğinin, kent estetiğinin düşünülmemesi, çözümler yerine mekânsal dışlanma, yerinden edilme ve soylulaştırma, kimlik değerlerini kaybeden yerleşim yerleri gibi yeni sorunlar oluşturmaktadır.

Ataöv ve Osmay'a (2007) göre kentsel dönüşüm olgusu ilk olarak Batı ülkelerindeki kentlerde sosyal ve ekonomik açıdan çöküntü alanlarına yeniden canlandırılması amacıyla müdahalelerin yapılmasıyla ortaya çıkmıştır. Türkiye'de 1980'lerde başlayıp, 2000'li yıllarda hız kazanan bu

olgu (Güzey, 2012), ulusal planlama sisteminde bir strateji olarak değil; bağlamsal ve uygulama dinamiklerine göre gerçekleşmiştir (Ataöv ve Osmay, 2007).

Habitat II Ulusal Raporu ile yerel politika olarak gündeme giren kentsel dönüşümün Türkiye'deki gelişimi "devlet eliyle piyasa odaklı" olarak tanımlanabilir (Güzey, 2012). Yenice'ye (2014) göre Türkiye'de yasadışı konut alanları ile başlayan kentsel dönüşüm uygulamalarının kapsamı kentsel kamusal alanlara kadar genişlemiştir ve özellikle 2000'li yıllardan sonra merkezi yönetimin uygulamalarda giderek artan yetkisi ile çoğu zaman kent kimliği ve yerel dinamikler göz ardı edilmektedir. Özellikle kent kimliği noktasında ortaya çıkan eleştirilerin temelinde; kentsel dönüşümüne konu olan alanların kent bütünü dahilinde değil, parçacıl olarak ele alınışı, sosyal politikaların ve dönüşüm sürecinde katılımın yetersiz olması ve rant yaratmaya yönelik bir eğilimin olması konuları ön plana çıkmaktadır. Roberts ve Sykes'ın (2000) vurguladığı üzere; kentsel dönüşüm süreci, uzun dönemli aktiviteleri içermektedir, hızlı ve kalıcı çözümler söz konusu değildir; her nesil kendine özgü sorunlar için kendine özgü önceliklere sahip olacaktır. Bununla birlikte önemli olan, geçmişteki süreçlerdeki deneyimlerden ders çıkarmaktır. Kentler karmaşık sistemlerdir ve kente işlevsel bir bütün olarak yaklaşmak gereklidir (Anonymous, 2015).

Önceki bölümde belirtildiği üzere Akçakoca'da kentsel dönüşüm ve sokak sağlıklaştırma projelerinin geçmişi henüz çok yenidir ve ulusal literatürde de bu çalışmaların fiziksel ve sosyal çevre üzerine etkilerini irdeleyen araştırmalara rastlanmamıştır. Ancak Akçakoca'nın yerel kimlik değerini

ve kent karakterini olumlu ya da olumsuz, ancak kalıcı olarak etkileyecek kentin dönüşümü ve yenilenmesine ilişkin süreçlerin, kentsel peyzajın yönetimine dair stratejilerin geliştirilmesinde göz ardı edilmesi mümkün değildir.

Akçakoca için kentsel peyzaj stratejileri

Yukarıda özetlenen okumalar ve Akçakoca'ya dair yapılan çalışmaların incelenmesi sonucunda, kentsel peyzajın yönetimi kapsamında peyzajın korunmasına ve geliştirilmesine yönelik stratejiler geliştirilmiştir (Çizelge 1.2). Önerilen stratejiler, kentsel peyzajın; (i) korunmasına, (ii) geliştirilmesine ve (iii) iyileştirilmesine/zenginleştirilmesine yöneliktir. Bu bağlamda yerel yönetimin kentsel peyzaja dair eylemlerinin öncelik sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır:

- Peyzajı tanımla,
- Peyzaja ilişkin planlama çalışmalarını yürüt ve
- Yönet.

Bu stratejilerin izlenecek yol olarak kabul edildiği durumda, daha önce açıklanan ve kentsel peyzaj politikasını oluşturan sürdürülebilirlik, esneklik ve katılımçılık ilkeleri her bir izlenecek yol için temel oluşturmalıdır. Kentsel peyzaj stratejilerinin geliştirilmesi multidisipliner bir yaklaşım izlemelidir. Bu nedenle aşağıda sunulan stratejiler yalnızca genel bir sistem öngörmekte, detay çalışmalar yerel yönetimle beraber, katılımçılık ilkesi doğrultusunda, ilgili paydaşlarla beraber mekânsal-sosyal ve ekonomik analizlere dayalı olarak yürütülmelidir.

Çizelge 1.2. Kentsel peyzaj stratejileri ve eylemler.

Kentsel peyzaj stratejileri	Eylemler
1. Kentsel kültürel peyzaj mirasının korunması	<ul style="list-style-type: none">• Gerek fiziksel gerekse sosyal çevrenin özgün mekansal anlamı koruyacak biçimde gelişiminin sağlanması.• Kentin yoğun nüfuslu mahallelerinin ve kentsel kullanımların çeşitlendiği merkezin (Yalı ve Cumhuriyet mahalleleri) kültürel kimliğinin, özellikle kentsel dönüşüm uygulamalarında desteklenmesi .• Yerel mimarinin korunması ve yeni yapılarda yerel mimariyle görsel olarak uyumun ve birliğin sağlanması.• Kent merkezinde aktivite çeşitliliğinin, kültürel ve sosyal değerler doğrultusunda arttırılarak, merkezin peyzaj kalitesinin iyileştirilmesi.
2. Kamusal açık alan ağının oluşturulması	<ul style="list-style-type: none">• Kent içindeki kamusal açık alanların (yeşil alanlar, açık alan kapsamında ele alınmıştır) sürekliliğinin sağlanarak kentlinin kentsel yaşama katılımının arttırılması.• Kamusal açık alanlarda, kentlinin fiziksel ve psikolojik sağlığına olan olumlu etkilerinin arttırılmasını sağlayacak biçimde aktivite çeşitliliğine yer verilmesi.• Herkes için tasarım anlayışıyla hareket edilerek, toplumdaki tüm bireylerin kent yaşamına dahil edilmesinin sağlanması.• Kamusal açık alanların demokratik toplum kimliğinin önemli bir bileşeni olduğunun farkındalığıyla kentsel dönüşüm uygulamalarının ele alınması.• Yürünebilir mekanlar yaratılması ve kent merkezinin canlılığının korunması ve iyileştirilmesi.• Mevcutta en temel sorunlardan olan araç trafiği ve otopark ihtiyacını en aza indirecek, karbon salınımını azaltacak, alternatif ulaşım senaryolarının üretilmesi, sokak ve cadde peyzajlarının biçimlendirilmesinde WOONERF yaklaşımının araştırılması.• Kıyının yaya öncelikli olarak korunması ve kıyıya kentlinin erişiminin sağlanması.• Kentteki vista noktalarının görsel değerinin iyileştirilmesi ve kentlinin bu noktalara erişiminin sağlanması.
3. Kıyı bölgesinin direncinin arttırılması	<ul style="list-style-type: none">• Deniz seviyesinin olası değişimlerine ve sel baskınlarına karşı kıyı düzenlemesinin kamusal

			açık alan niteliğinde korunması.
			<ul style="list-style-type: none">• Kumul, maki ve kumul bitki örtüsünün turizm aktivitelerinden zarar görmesinin önlenmesi üzerine taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve yönetilmesi.• Kentin kimlik ögesi olarak kıyı şeridinde koruma-kullanım dengesinin sağlanması.• Kıyının, topografyanın hareketinden faydalanarak kent içinden algılanan değerinin güçlendirilmesi ve bu amaçla kıyı şeridinde yüksek yapılaşmadan kaçınılması.
4. Akıllı kentleşme sürdürülebilir kaynak bağlamında yönetimnin geliştirilmesi			<ul style="list-style-type: none">• Peyzaj öğelerinin yalnızca yapısal değerlendirilmesine yönelik değil, süreçlerin peyzajı biçimlendirdiğinin de göz önüne alındığı planlama yaklaşımlarının benimsenmesi.• Su ve enerji tüketimini en aza indirecek, karbon salınımını azaltmaya yönelik tasarımların ve uygulamaların tercih edilmesi.• Yağmur suyundan etkin olarak faydalanmak üzere, akarsu yatakları ve kıyı boyunca yağmur suyu drenaj alanlarının belirlenmesi ve yeşil alan olarak korunması.• Kent ve kır geçişinin, Akçakoca'nın tarımsal üretimine ve orman varlığına zarar vermeyecek biçimde düzenlenmesi; düşük kullanım yoğunluğuna sahip tampon bölgeler oluşturulması.• Sürdürülebilirlik performans kriterlerinin oluşturulması ve düzenli olarak etki izlemesinin ve değerlendirmesinin yapılması.

1.3. Sonuç

Özellikle günümüz Türkiye'sindeki kentleşme hızı ve biçimi dikkate alındığında sürdürülebilirlik kavramını temel alan yaklaşımların açık ve uygulanabilir olarak ortaya konması büyük önem taşımaktadır. Değişim, peyzajda kaçınılmazdır. Özellikle kentsel alanlarda bu değişim çok daha kısa sürelerde belirgin bir şekilde ortaya çıkar. İnsan müdahalesine bağlı olarak doğal ve kültürel peyzajda görülen değişimlerin niteliği de değişmektedir. Yerel yönetimlerin bu değişimi yönlendirme ve müdahale yetkileri ve eylemleri ise değişimin sonuçlarını ya da toplum ve fiziksel çevre üzerine etkilerini belirlemektedir. Bu çalışmada da Akçakoca ilçesi özelinde kentsel peyzaja yönelik olarak, çalışmanın daha önce belirtilen

kısıtları çerçevesinde peyzaj yönetim stratejileri ve eylemleri tanımlanmıştır.

Akçakoca ilçesi içerisindeki kentsel ve kırsal alan kullanımları bütün olarak dikkate alındığında, belirgin peyzaj karakteri kırsal tarımsal peyzaj olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, Akçakoca kentsel alanı ise, konumu nedeniyle bir kıyı kenti niteliğindedir. Ayrıca kent içerisinde yer alan tarihi ve doğal özellikleri sebebiyle birçok koruma alanını ve kaynak değerini barındırmaktadır. Daha önce de açıklanan ulusal, bölgesel ve yerel politika ve stratejilerde ilçenin ağırlıklı olarak "turizm" potansiyeli yönünden öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca ülke politikasında fiziksel mekânın şekillendirilmesinde sıklıkla kullanılan bir araç haline gelen kentsel dönüşüm süreci ve uygulamalarının da ilçe merkezinde başladığı

görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmada önerilen politika ve stratejinin, Akçakoca'nın bugünü ve yarınını dair mekânsal yönetiminde yol gösterici olması beklenmekle birlikte, ilçe bazında daha detaylı yapı, süreç ve değişim boyutlarında çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Küresel ekonominin yönlendirdiği ve biçimlendirdiği kentsel mekânların yönetiminde değişimi, özgün değerlerle bütünleştirmek temel öncelik olmalıdır. Bu kapsamda peyzaj mimarlığı meslek disiplini, mekâna dair çok disiplinli üretim sürecinde üstlenmesi gereken rolde daha aktif olarak yer almalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2007. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013. T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Anonim, 2008a. Düzce İli 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı-2020 Uygulama Hükümleri. İnternet adresi: http://www.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/duzce/duzcecdp100000_06072017.pdf. Son erişim tarihi: 22 Aralık 2017.
- Anonim, 2008b. Akçakoca 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu-2020. İnternet adresi: http://www.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_25000/Duzce/DuzceAkçakoca_25000_06072017.pdf. Son erişim tarihi: 22 Aralık 2017.
- Anonim, 2008c. Avrupa Kentsel Şartı-2: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto. Avrupa Konseyi, Çeviri: Aydan Erim. İnternet adresi: http://kisi.deu.edu.tr/yakup.ozkaya/UIKDocs_kentselsart.pdf. Son erişim tarihi: 08 Mayıs 2018.
- Anonim, 2012. Düzce'nin Geleceği. Mekansal Gelişim Stratejileri Stratejik Tasarım Çalıştayı. T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. Düzce.

- Anonim, 2014. 2013-2017 Düzce Tarım Strateji Belgesi. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Düzce İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. Düzce.
- Anonim, 2016. Türkiye İklim Değişikliği 6. Ulusal Bildirimi. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Ankara.
- Anonim, 2017a. İnternet adresi: www.kgm.gov.tr. Son erişim tarihi: 22 Aralık 2017.
- Anonim, 2017b. İnternet adresi: www.akcakoca.bel.tr. Son erişim tarihi: 22 Aralık 2017.
- Anonim, 2017c. İnternet adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/>. Son erişim tarihi: 22 Aralık 2017.
- Anonim, 2017d. İnternet adresi: <http://www.turizm.duzce.edu.tr/Sayfa/1668/akcakocanin-tarihi>. Son erişim Tarihi: 22 Aralık 2017.
- Anonim, 2018a. İnternet adresi: <http://www.akcakoca.gov.tr/akcakocanin-cografi-konumu>. Son erişim Tarihi: 25 Mayıs 2018.
- Anonim, 2018b. İnternet adresi: <http://www.akcakoca.bel.tr/turizm/gezilecek-yer/tarihi-mahalle-evleri/>. Son erişim tarihi: 25 Mayıs 2018.
- Anonim, 2018c. İnternet adresi: <http://www.akcakoca.bel.tr/proje/genel/akcakoca-kentsel-donusum-ve-gelisim-projesi/>. Son erişim tarihi: 28 Mayıs 2018.
- Anonim, 2018d. İnternet adresi: <https://www.gedas.com.tr/index.php/portfolio-item/akcakoca-kentsel-donusum-ve-gelisim-projesi-verileri/>. Son erişim tarihi: 26 Haziran 2018.
- Anonim, 2018e. İnternet adresi: <http://www.akcakoca.bel.tr/proje/genel/tarihi-ticaret-merkezi-sokak-sagliklastirma-projesi/>. Son erişim tarihi: 28 Mayıs 2018.
- Anonim, 2018f. İnternet adresi: <http://www.akcakoca.bel.tr/akcakoca/ekonomi/>. Son erişim Tarihi: 20 Haziran 2018.

- Anonim, 2018g. İnternet adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/kulturenvanterisi/t/cenevz-kales-ve-plaj-cevres-iderece-arkeolojik-ve-dogal-sit-alani>. Son erişim tarihi: 28 Haziran 2018.
- Anonim, 2018h. İnternet adresi: <http://www.invest.gov.tr/tr-tr/sectors/Pages/WellnessAndTourism.aspx>. Son erişim tarihi: 20 Haziran 2018.
- Anonymous, 2011. Understanding the Dynamics of Urban Flexibility and Reconstruction. İnternet adresi: <http://www.futureofcities.ox.ac.uk/research/understanding-the-dynamics-of-urban-flexibility-and-reconstruction/>. Son erişim tarihi: 01 Haziran 2018.
- Anonymous, 2014. Vital Landscapes. İnternet adresi: <http://www.vital-landscapes.eu/>. Son erişim Tarihi: 15 Aralık 2017.
- Anonymous, 2015. Guide of Strategies for Urban Regeneration. Forum for Sustainable Building of the Valencian Community. Committee for Construction Planning. Valencia. ISBN 978-84-96602-77-9
- Adams, Kathleen, M. (2014) Identity, tourism. In: Jafari J., Xiao H. (eds) Encyclopedia of Tourism. Springer, Cham.
- Akbaba, Atilla. 2012. Destinasyon Geliştirme ve Küçük Ölçekli Turizm İşletmeleri: Akçakoca Üzerine Bir İnceleme. Abant İzzet Baysal üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1(24): 1-16.
- Altundaş, Yusuf. 2013. Akçakoca İlçesinin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Altanlar, Aslı; Akıncı Kesim, Güniz. 2011. Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Yöre Halkı ve Yerli Turistlerin Davranış ve Beklentilerini Anlamaya Yönelik Bir Araştırma; Akçakoca Örneği. Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi. 3(2): 1-20.
- Antrop, Marc. 2006. Sustainable Landscapes: Contradiction, Fiction or Utopia?. Landscape and Urban Planning. 75(3-4): 187-197.
- APS, 2003. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi. İnternet adresi: Web Sitesi: <http://did.cevreorman.gov.tr/did/Files/Birimler/UluslararasıKuruluslarİlişkiler/TürkiyeninTarafOlduğuSözleşmeler/Floransa/Türkçe/FLORANSA.pdf>. Son erişim tarihi: 28 Haziran 2018.
- Ataöv, Anıl; Osmay, Sevin. 2007. Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım. METU Journal of the Faculty of Architecture. 24(2): 57-82.
- Bolat, İlyas; Kara, Ömer; Tok, Ertuğrul. 2018. Global Warming and Climate Change: A Practical Study on Bartın, Zonguldak and Düzce. Bartın Orman Fakültesi Dergisi. 20 (1): 116-127.
- Ciliers, Elizelle Juane; Timmermans, Wim. 2014. The Importance of Creative Participatory Planning in the Public Place-making Process. Environment and Planning B: Planning and Design. 41(3):413-429.
- Demir, Zeki; Kırkık Aydemir, Pınar; Önem, Hüzzet. 2015. Kentsel Yeşil Alanların Düzce Akçakoca Örneğinde Ulaşılabilirlik BRobertsakımından İrdelenmesi. Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi. 3 (1): 272-282.
- Duru, Bülent. 2005. Avrupa Birliği Kentsel Politikası ve Türkiye kentleri Üzerine. Mülkiye Dergisi. 29 (246): 59-76.
- Duru, Bülent. 2003. Kıyı politikası: Kıyı Yönetiminde Bütünleşik Yaklaşımlar Ve Ulusal Kıyı Politikası. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Gedikli, Bahar. 2011. Kıyıyı Yaşamak, Kıyıyı Planlamak. 7. Kıyı Mühendisliği Sempozyumu, 21-23 Kasım, 23-33, Trabzon.
- Güzey, Özlem. 2012. Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları: Neo-Liberal Kent Politikaları, Yeni Kentsel Aktörler ve Gecekondu Alanları. İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi. 2012(7): 65-83.
- Harvey, David. 2008. The Right to the City. İnternet adresi: <https://davidharvey.org/media/righttothecity.pdf>. Son erişim tarihi: 15.06.2018.

- Jabareen, Yosef. 2013. Planning the Resilient City: Concepts and Strategies for Coping with Climate Change and Environmental Risk. 31(April 2013): 220-229.
- Jackson, John Brinckerhoff. 1984. Discovering the Vernacular Landscape. New Haven: Yale University Press.
- Kalıncı, Sinan. 2010. Akçakoca'nın Tarihi, Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Yapısı. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özmen, Murat. 2007. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri: Akçakoca Örneği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Roberts, Peter, Sykes, Hugh. 2000. The context for urban regeneration. Urban Regeneration: A Handbook P.Roberts and H.Sykes (Eds). Sage, London. ISBN: 978-0-7619-6716-3.
- TDK, 2017. İnternet adresi: Son erişim tarihi: <http://www.tdk.gov.tr/>. Son Erişim Tarihi: 22 Aralık 2017.
- Urry, John. 1995. Mekanları Tüketmek. İkinci Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Valencia-Sandoval, Cecilia; Flanders, David N.; Kozak, Robert A.. 2010. Participatory Landscape Planning and Sustainable Community Development: Methodological Observations from a Case Study in Rural Mexico. Landscape and Urban Planning. 94(1): 63-70.
- Waldheim, Charles; Berger, Alan. 2008. Logistics Landscape. Landscape Journal. 27(2): 219-246.
- Yenice, M. Serhat. 2014. Türkiye'nin Kentsel Dönüşüm Deneyiminin Tarihsel Analizi. BAÜ Fen Bil. Enst. Dergisi. 16 (1): 76-88.
- Zivkovic, Milica; Jonanovic, Goran; Kondic, Slavisa. 2014. Flexible Planning Strategies of Sustainable City Development. Facta Universitatis. Series: Architecture and Civil Engineering. 12(3): 273-286.

KISALTMALAR

DÇDP	Düzce İli Çevre Düzeni Planı
AÇDP	Akçakoca Çevre Düzeni Planı
APS	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
GEDAŞ	Gayrimenkul Değerleme Anonim Şirketi

2. AKÇAKOCA KENTSEL YERLEŞİMİ POTANSİYEL YEŞİL BAĞLANTILILIK SİSTEMİ

Gözde OK

Prof.Dr. Şükran ŞAHİN

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Kentsel yeşil alanlar, sahip oldukları ekolojik işlevlere ek olarak kent makroformunu biçimlendiren ve kütle-boşluk dengesini sağlayan bileşenlerdir. Bu nedenle yapı çevre içinde farklı işlevleri biçimlendirme, yönlendirme, sınırlandırma gibi amaçlara da hizmet ederler. Tüm bu faydaların yanı sıra kentsel yeşil alanlar, doğa ile etkileşime ve fiziksel aktiviteye olanak sağlayarak toplumların fiziksel ve ruhsal sağlığına olumlu katkıda bulunurlar. Nitekim Dünya Sağlık Örgütü (WHO) de, insan sağlığı ve kentsel yeşil alan ilişkisini ortaya koyan detaylı bir raporu 2016 senesinde yayımlamıştır (WHO, 2016). Dolayısıyla kentsel doku içinde yeşil alanların dağılım ve süreklilik özellikleri gerek fiziksel yapıyı gerek toplum sağlığını gerekse kent içindeki ekolojik dinamikleri etkilemektedir. Peyzaj ekolojisi bilgisi, mekânsal tasarım ve planlama sürecinde tasarımcıların ve plancılarının kentsel yeşil alanları ele alış biçimlerini değiştirmiş, özellikle bağlantılılık kavramını ön plana çıkartmıştır (Şahin vd, 2017).

Leitão'e (2006) göre bağlantılılık peyzajın yapısı ve işlevi arasındaki ilişkiyi gösteren bir peyzaj özelliğidir. Başka bir anlatımla bağlantılılık, bir peyzajın madde ve enerji akımı ile türlerin ve insanların hareketliliğini destekleme ya da engelleme derecesini ifade etmektedir. (Leitão et al., 2006; Ahern, 2007; Şahin vd 2017). Forman'a (1995) göre bağlantılılığın iki yönü bulunmaktadır; birincisi belirli bir habitatın devamlılığı (yapısal bağlantılılık) ve organizmaların peyzaj lekeleri (habitalar ya da yeşil alanlar) içinde ya da arasındaki hareket (işlevsel bağlantılılık) olasılığıdır (Andersson, 2006). Bu bağlamda kentsel ekosistemlerde bağlantılılık, yeşil alanların kentsel doku içerisinde devamlılığı ve kullanıcıların yeşil alanlar

boyunca kesintisiz hareket edebilme olanağı ile ilişkilidir. (Şahin vd, 2017). İnsan müdahalesinin ve aktivitesinin yoğun olduğu alanlar olarak kent ekosistemlerinde, bağlantılılık ve erişilebilirlik kapsamında yalnızca doğal peyzaj özelliklerin değil, ekonomik ve sosyal yapının da detaylı değerlendirilmesi gereklidir. Literatürde kentsel yeşil alan bağlantılılığına ilişkin yöntem ve teknikler üzerine birçok farklı yaklaşım yer almaktadır (Örneğin Andersson, 2006; Wolch et al.; 2014, Li et al, 2015; ve Şahin vd, 2017; Hysa ve Türer, 2017). Kitabın bu bölümünde Akçakoca Yerleşimi için mevcut yapı ve imar planı kapsamındaki çizgisel peyzaj öğeleri ile yeşil alanların ilişkilendirilmesine dayalı olarak Açık ve Yeşil Alan Sistemi kurgusu geliştirilmiştir. Bağlantılılık ve erişilebilirlik konularında peyzaj metriklerine dayalı daha ayrıntılı yürütülecek çalışmalardan sonra, öneri plan kesinleştirilmelidir.

Leitão ve Ahern'e (2002) göre kentsel yeşil altyapı gelişimi için peyzaj ekolojisi temel alınmalıdır. Bu temel farklı ölçeklerde peyzaj desenleri ile süreçlerinin anlaşılmasını gerektirmektedir. Bağlantılılık yapı ve süreçler arasındaki etkileşimler (su akışı, besin döngüsü vb.) sonucu ortaya çıkan bir peyzaj özelliğidir. İnsan müdahalesinin yoğun olduğu kentsel çevrelerde bağlantılılık azalmakta ve peyzajın doğal yapısının parçalanması ile sonuçlanmaktadır. Özellikle karayolları, parçalanmayı arttıran en önemli kentsel bileşenlerdir. Kentsel ekosistemler arasındaki bütünlüğün anlaşılmasında mekânın biçimlenme yapısı önemlidir. Uygulamalı peyzaj ekolojisinde benimsenmiş olan mozaik modeli, bu biçimlenme yapısını tanımlamaya ve anlamaya yöneliktir. Mozaik modelinde peyzaj yapısını tanımlamak için üç temel peyzaj elemanı kullanılmaktadır. Bunlar lekeler, koridorlar ve matristir. Lekeler, çevrelerinde farklılık gösteren, nispeten benzer özellik gösteren ve çizgisel olmayan alanlardır. Koridorlar, belirli bir arazi örtüsü tipinde, fiziksel yapı ve bağlantı sağlama özelliği ile farklılık gösteren çizgisel alanlardır. Matrisler ise alan, bağlantılılık derecesi ve süreklilik açısından baskın olan arazi örtüsü tipleridir (Leitão ve Ahern, 2002; Ndubisi, 2002; Şahin vd, 2017).

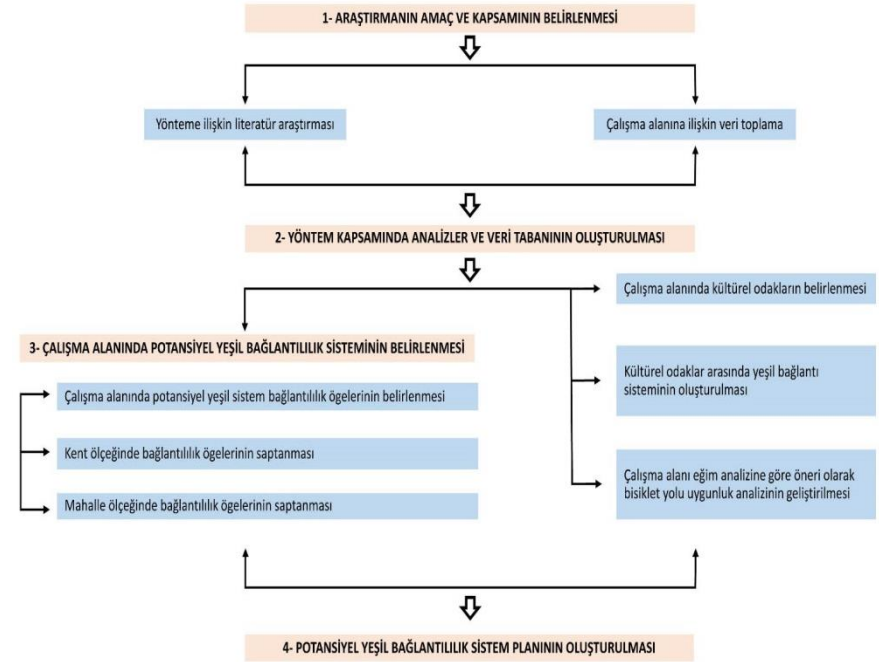
Tablo 2.1. Leke-Koridor-Matris modeline göre kentsel peyzaj ögeleri (Ahern, 2007, Şahin vd, 2017)

Kentsel lekeler	Kentsel koridorlar	Kentsel matris
- Parklar	- Akarsular	- Yerleşim alanları
- Spor alanları	- Kanallar	- Sanayi bölgeleri
- Sulak alanlar	- Drenaj hatları	- Atık depolama alanları
- Topluluk bahçeleri	- Yollar	- Ticari bölgeler
- Mezarlıklar	- Güç iletim hatları	- Karışık kullanım bölgeleri
- Kampüs alanları		
- Boş araziler		

Ahern (2007) kentsel peyzaj ögelerini Leke-Koridor-Matris modeline göre Tablo 2.1'deki gibi örneklendirmiştir.

Akçakoca Yerleşimi için yeşil sistem öğelerinin belirlenmesi ile potansiyel yeşil bağlantılılık sistem planının oluşturulmasında izlenen adımlar Şekil 2.1'de gösterilmektedir.

Ahern'e (2007) göre kentsel koridorlar arasında bulunan yollar ve kanallar ile önemli ekolojik koridorlar olarak akarsular; Akçakoca Yerleşimi için şekildeki gibi gösterilmiştir. (Şekil 2.2)

Şekil 2.1 Potansiyel yeşil bağlantılılık sistem planı oluşturma aşamaları

Şekil 2.1 Akçakoca Yerleşimi imar planına göre ulaşım hatları

Akçakoca Yerleşiminde yer alan toplu taşıma güzergahları, Akçakoca Yerleşimi önemli ulaşım hatlarını belirlemek açısından göz önünde bulundurulmuştur (Şekil 2.3).

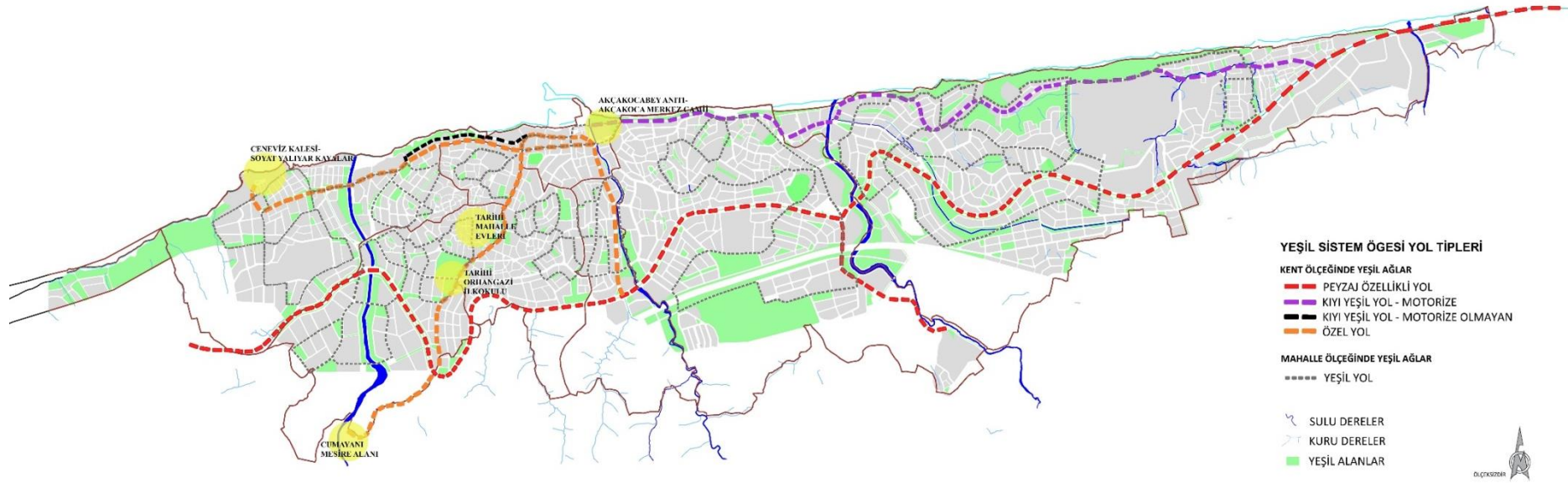

Şekil 2.2 Akçakoca Yerleşimi toplu taşıma güzergâhları

2.1. Akçakoca Yerleşimi Yeşil Bağlantılılık Ögesi Yol Tipleri

Yeşil alanları birbirine bağlayabilecek potansiyel yol tipleri iki grup içerisinde değerlendirilmiştir (Şekil 2.4).

1. Mahalle Ölçeğinde yeşil bağlantılılık ögesi yol tipleri
2. Kent Ölçeğinde yeşil bağlantılılık ögesi yol tipleri

Şekil 2.3 Akçakoca Yerleşimi yeşil sistem ögesi yol tipleri

2.2 Mahalle Ölçeğinde Yeşil Ağlar

Mahalle ölçeğinde yeşil ağlar belirlenirken Şekil 1.5’te yer alan Akçakoca Yerleşimi mahalle sınırları esas alınmıştır. Mahalle sınırları içerisinde yer alan yeşil alanlar arasında bir bağlantı kurmayı hedefleyen bu öneri ulaşım hatları; yayalaştırılabilir, ancak yayaştırılamıyorsa da yaya güvenliği ve konforu açısından tasarlanmış, araç trafiğinin kontrollü gerçekleştiği sokaklar ve caddeler olarak belirlenmiştir.

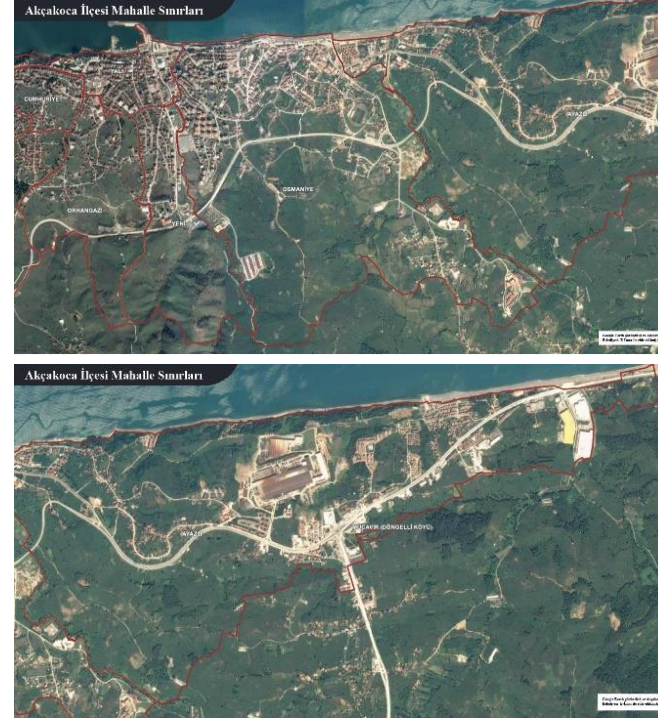
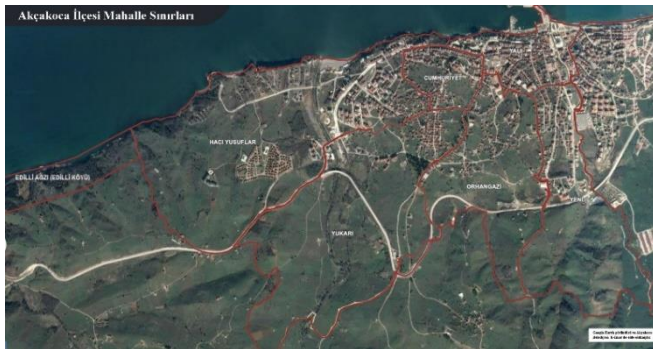
2.3. Kent Ölçeğinde Yeşil Ağlar

- Peyzaj Özellikli Yol

Bölgenin peyzaj özelliğinin yol boyunca gözlemlenebildiği yollar ‘peyzaj özellikli yol’ olarak belirlenmiştir. Akçakoca Yerleşimi için bu yeşil ağ;

- Akçakocabey Bulvarı (Şekil 2.6, Şekil 2.7, Şekil 2.8)
- Ereğli Caddesi (Şekil 2.9, Şekil 2.10, Şekil 2.11)
- Düzce Caddesi (Şekil 2.12, Şekil 2.13, Şekil 2.14)

üzerinden ilerlemektedir.

Şekil 2.4 Akçakoca Yerleşimi mahalle sınırları (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.5 Akçakocabey Bulvarı -1 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.7 Akçakocabey Bulvarı -3 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.6 Akçakocabey Bulvarı -2 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.8 Ereğli Caddesi -1 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.9 Ereğli Caddesi -2 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.11 Düzce Caddesi - 1 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.10 Ereğli Caddesi -3 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.12 Düzce Caddesi -2 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

- Kıyı Yeşil Yol- Motorize

Akçakoca Yerleşimi'nde kıyısız alanda yer alan ve araç trafiği bulunan yeşil ağ ögesi, motorize olan 'kıyı yeşil yol' olarak adlandırılmıştır. Akçakoca Yerleşimi için bu yeşil ağ ögesi;

Atatürk Caddesi (Şekil 2.15, Şekil 2.16, Şekil 2.17)

Dumlupınar Caddesi (Şekil 2.18)

Kayabaşı Caddesi (Şekil 2.19)

Orkide Sokak (Şekil 2.20)

üzerinden ilerlemektedir.

Şekil 2.16 Atatürk Caddesi -3 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.18 Kayabaşı Caddesi (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.17 Dumlupınar Caddesi (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.19 Orkide Sokak (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

- Kıyı Yeşil Yol- Motorize Olmayan

Akçakoca Yerleşimi'nde kıyısız alanda yer alan ve yaya öncelikli yol olarak düşünülen yeşil ağ ögesi, motorize olmayan 'kıyı yeşil yol' olarak adlandırılmıştır. Akçakoca Yerleşimi için bu yeşil ağ ögesi;

Ceneviz Sokak (Şekil 2.21, Şekil 2.22, Şekil 2.23)

üzerinden ilerlemektedir.

Şekil 2.20 Ceneviz Sokak -1 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.21 Ceneviz Sokak -2 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

Şekil 2.22 Ceneviz Sokak -3 (Google Earth görüntüsü üzerinden düzenlenmiştir.) (Kaynak: <https://earth.google.com/web/>)

- Özel Yol

Akçakoca Yerleşimi'nde bulunan, kültürel olarak önemli görülen noktalar üzerinden geçmesi düşünülen yeşil ağ ögesi, 'özel yol' olarak adlandırılmıştır. Kentin önemli görülen noktaları arasında bir bağlantı olarak düşünülen bu yeşil ağ ögesinin;

Akçakocabey Anıtı (Şekil 2.24)

Akçakoca Merkez Cami (Şekil 2.25)

Ceneviz Kalesi (Şekil 2.26)

Soyat Yalılar Kayalar (Şekil 2.27)

Tarihi Mahalle Evleri (Şekil 2.28)

Tarihi Orhangazi İlkokulu (Şekil 2.29)

Cumayanı Mesire Alanı (Şekil 2.30)

Arasında bir bağlantı oluşturması hedeflenmektedir.

Şekil 2.23 Akçakocabey Anıtı (Kaynak: <https://www.akcakoca.bel.tr>, 2018)

Şekil 2.24 Akçakoca Merkez Cami (Kaynak: <https://www.akcakoca.bel.tr>, 2018)

Şekil 2.25 Ceneviz Kalesi (Kaynak: <https://www.akcakoca.bel.tr>, 2018)

Şekil 2.26 Soyat Yalılar Kayalar (Kaynak: <https://www.akcakoca.bel.tr>, 2018)

Şekil 2.28 Tarihi Orhangazi İlkokulu (Kaynak: <https://www.akcakoca.bel.tr>, 2018)

Şekil 2.27 Tarihi Mahalle Evleri (Kaynak: <https://www.akcakoca.bel.tr>, 2018)

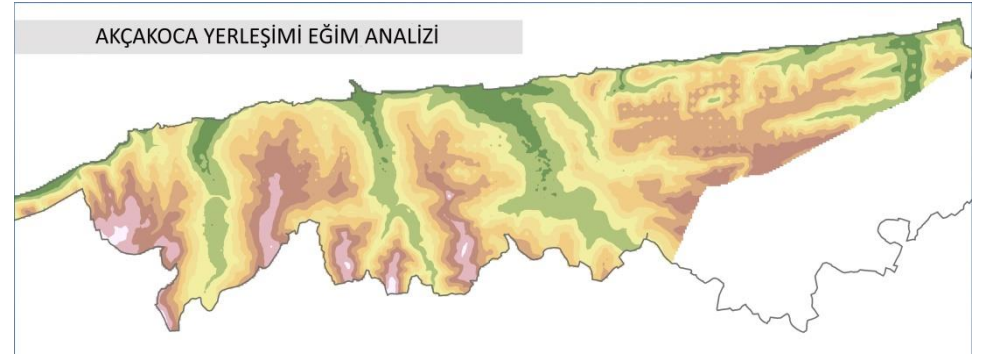

Şekil 2.29 Cumayanı Mesire Alanı (Kaynak: <https://www.akcakoca.bel.tr>, 2018)

Öneri oluşturması açısından Şekil 1.31’da Akçakoca Yerleşimi için Bisiklet Yolu Uygunluk Analizi sunulmuştur. Bisiklet yolu için uygun olan alanlar, Akçakoca Yerleşimi için yapılan Eğim Analizi üzerinden eğimi %6’nın altında olan alanlar seçilerek belirlenmiştir. (Şekil 1.32)

Şekil 2.30 Akçakoca Yerleşimi bisiklet yolu uygunluk analizi

Şekil 2.31 Akçakoca Yerleşimi eğim analizi

Bisiklet güzergahı belirlenirken; yol genişliği ve yol üzeri alan kullanım deseni belirleyici olurken, yolun mümkün olduğunca doğrusal bağlanarak, mevcut trafik düzeni nedeniyle bisiklet-motorlu taşıt geçişlerine dikkat edilmelidir. Kent içinde bisiklet ulaşımı yaygınlaştırılmak isteniyorsa, bisiklet güzergahları belirlendikten sonra etaplanarak ilgili sokak ve caddeler, yaya, bisiklet sürücüsü ve motorlu taşıt sürücüsü güvenliği açısından yeniden tasarlanmalıdır (Şahin vd, 2017).

2.4. Sonuç

Peyzaj koridorları, peyzaj süreçlerini de ele alarak, ekolojik anlamda habitatlar arası, sosyal anlamda ise kültürel mekanlar arası bağlantılılığa ve rekreasyonel kullanımlara olanak sağlayan çizgisel öğelerdir. İlk olarak 1867’de Fredrick Law Olmsted, Boston şehri parklarını birbirine bağlamış ve bu sisteme zümrüt gerdanlık adını vermiştir. 1960’larda Philip Lewis, bağlantılılık kapsamında değerlendirilebilecek “çevresel koridor” kavramını geliştirmiştir (Fabos, 2004 ve Doğan, 2012).

Peyzaj ekolojisi bilimi kapsamında koridorlar peyzajdaki bağlantı elemanlarından biridir, ancak bağlantılılık kelimesinin karşılığı değildir (Tischendorf and Fahrig, 2000 ve Tokuş, 2012). Bağlantı; doğal kaynak niteliğindeki arazi parçaları arasında organizma hareketlerinin derecelendirilerek peyzaj olanak ve engellerinin tespiti olarak tanımlanmaktadır (Envisioning Seattle’s Green Future, 2006; Taylor vd. 1993 ve Tokuş, 2012). Doğal koridor ve akarsu koridorları, bağlantılılıkta ve doğal bitki örtüsünün sürekliliğinin sağlanmasında çok önemlidir (Tokuş,2012).

Akçakoca Yerleşimi; hem bir sahil yerleşimi olması, hem de içerisinden geçen diğer akarsular sebebiyle; ekolojik ve sosyal bağlamda önemli değerlere sahiptir. Bu değerleri korumak ve iyi yönetmek için planlama ve tasarım çalışmalarının bütüncül bir süreçte yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

Kentlerin doğa ile uyumlu yeşil sistemler halinde gelişmeleri ve koruma-kullanım dengeli kentsel gelişimin sağlanması büyük bir öneme sahiptir. Buradan hareketle kentsel yaşam kalitesinin artırılması için kent içerisinde yeşil ağların oluşturulması, sürdürülebilirlik açısından önemli olmaktadır (Tokuş,2012).

Bu bölüm kapsamında Akçakoca Yerleşimi ile ilgili olarak, ekolojik değerlendirmelerin üzerine kurulu; yerleşimin sahip olduğu peyzajın bütünlüğünü, sürekliliğini, sürdürülebilirliğini ve değerini arttırmaya yönelik olarak tasarım sürecini yönlendirecek bazı önerilerde bulunulmuş, yerleşim bütününde potansiyel yeşil bağlantılılık sistemine ilişkin bazı irdelemeler ve öneriler ortaya konmuştur.

KAYNAKLAR

Ahern, J. 2007. Green infrastructure for cities: The spatial dimension. Cities of the Future Towards Integrated Sustainable Water and Landscape Management (eds: Novotny, V. And Brown, P.): 267-283. IWA Publishing, London, UK. ISBN: 1843391368.

Andersson, E. 2006. Urban landscapes and sustainable cities. Ecology and Society 11(1):34.

Doğan, D. (2012). Malatya İli Kapsamında Peyzaj Koridoru Kavramının İrdelenmesi. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Envisioning Seattle’s Green Future (ESGF) (2006). Visions and Strategies from, The Green Futures Charrette February 3-4, 2006.

Fabos, J. G. 2004. Greenway Planning In The United States: Its Origins And Recent Case Studies. Journal of Landscape and Urban Planning. vol. 68 (2004). 321-342

Forman, R. T. T. 1995. Land mosaics. Cambridge University Press, Cambridge, UK.

Hysa, A. and , Türer, F.A., 2017. Landscape Fragmentation Assessment Utilizing the Matrix Green Toolbox and CORINE Land Cover Data . Journal of Digital Landscape Architecture, 2-2017.

Kaymaz, I.Ç., Müftüoğlu, V., Ok, G., Akkaya, M. ve Çetiner, Z., 2017. Alt Proje 2: Sivas Merkez-Kızılırmak Nehir Koridoru Peyzaj Planı Ve Çevre İlişkileri (1/5.000) içinde;

Leitão, A.B. and Ahern, J. (2002). Applying landscape ecological concepts and metrics in ~ sustainable landscape planning. Landscape and Urban Planning, 59(2): 65–93.

Leitão, A.B., Miller, J., Ahern, J., and McGarigal, K. (2006). Measuring Landscapes: A ~ Planner’s Handbook. Island Press, Washington.

Li, H., Chen, W. &He, W., 2015. Planning of Green Space Ecological Network in Urban Areas: An Example of Nanchang, China. Int. J. Environ. Res. Public Health 12, 12889–12904.

Ndubisi, F. (2002). Ecological Planning: A Historical and Comparative Synthesis. Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Şahin, Ş. vd., 2017. Sivas-Merkez Kızılırmak Koridoru Ekolojik Hassasiyet Ve Taşkın Kontrolü İle Bütünleşik Rekreatyonel Gelişim Projesi Ön Raporu. İş Sahibi; Devlet Su İşleri, Yüklenici; Temelsu Uluslararası Mühendislik Hizmetleri A.Ş., Alt Yüklenici; ANKÜR., ANKARA.

Tischendorf, L., and Fahrig L. (2000). On the Use And Measurement Of Landscape Connectivity. Oikos 90: 7–19.

Tokuş, M. (2012). Kentsel Yeşil Ağlar: İstanbul Sarıyer Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi- Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

WHO, 2016. Urban green spaces and health- A review of evidence. WHO regional Office for Europe. Copenhagen.

Wolch, J.R., Byrne, J., Newell, J.P. 2014. Urban green space, public health, and environmental justice: the challenge of making cities “just green enough” . Landscape and Urban Planning 125: 234-244.

Fotoğraf Kaynakları:

<https://www.akcakoca.bel.tr> Erişim Tarihi: 21.01.2018

<https://earth.google.com/web/> Erişim Tarihi: 15.01.2018

3. AKÇAKOCA YERLEŞİMİ YEŞİL ALT YAPI BİLEŞENLERİ VE KENTSEL YEŞİL ALAN GEREKSİNİMİ

Yekta KÖSE

Prof.Dr. Şükran ŞAHİN

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

3.1. Akçakoca Kentsel Yeşil Altyapı Bileşenleri

Bir kentin genel karakterini, mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri ve bütünlüğü tayin eder. Açık-yeşil alanlar, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkiyi dengelemede ve kentsel yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli bir konuma sahiptir (Gül ve Küçük, 2001).

Kentsel yeşil alt yapı bileşenleri alan ve kullanıcı nüfus büyüklüğü açısından en küçük yerleşim birimi ölçeğinden başlayarak üst ölçeklere kadar sınıflandırılmaktadır. Yeşil alanlar yerleşim bölgelerindeki bitkiler vasıtasıyla şekillenmiş alanlardır. Yeşil alanlarla ilgili ulaşım ve diğer gerekli yapılar yeşil alanların parçalarını oluşturmakta ve yeşil alan kapsamına girmektedir (Ayaşlıgil, 1997). Bu çalışmada kentsel yeşil altyapı bileşenleri, Ahern'in (2007) kuramsal yaklaşımları kapsamında tanımlanmıştır. Ahern (2007) kentsel peyzaj öğelerini Leke-Koridor-Matris modeline göre Tablo 3.1'deki gibi örneklendirmiştir.

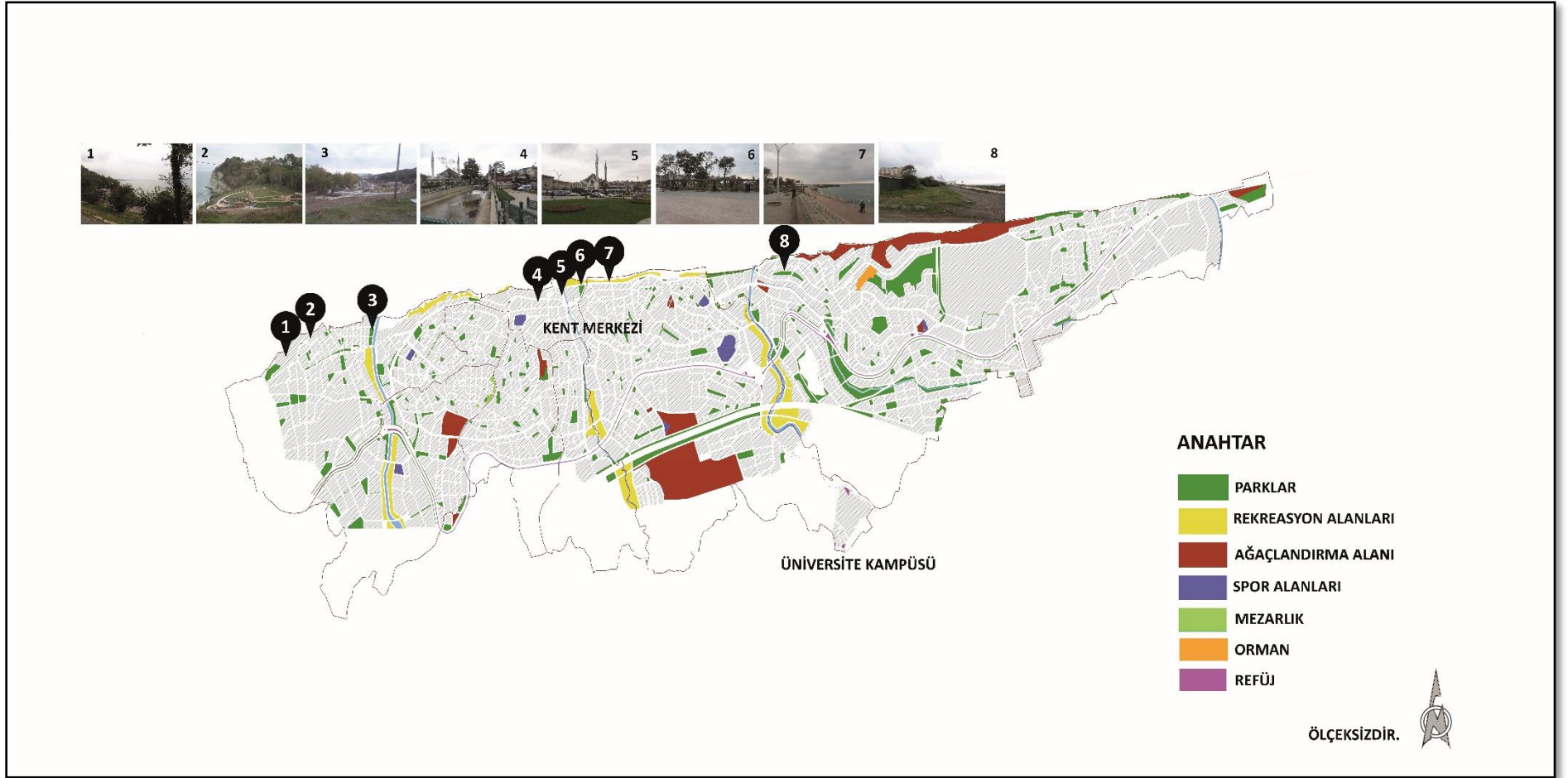
Forman (1995) peyzaj yapısını üç temel bileşen kapsamında tanımlamaktadır: leke (patch), koridor ve matris. Bu tanımlama günümüzde olarak yaygın bir şekilde kabul görmektedir (Eşbah Tunçay vd. 2008). Matris arazi yüzeyinin en baskın ve yine arazinin büyük bir kısmı ile bağlantılı olan bileşendir. Forman ve Godron (1986)'un bildirdiğine göre,

peyzaj ekolojistleri peyzaj yapısının temel bileşenlerini tanımlamak amacıyla çok çeşitli terimler kullanmaktadırlar. Leke de bu terimlerden biridir. (Uzun, 2003; Uzun, 2008). McGarigal ve Marks (1995) koridorlarını; doğrusal peyzaj bileşenleri olarak tanımlamaktadır (Sütünç, 2012). Lekenin özel bir tipi olan koridorlar, matris içindeki lekelerin birbiri ile bağlantılık durumunda belirleyici rol almaktadır (Uzun, 2003).

Tablo 3.10 Leke-Koridor-Matris modeline göre kentsel peyzaj öğeleri (Ahern, 2007).

Kentsel lekeler	Kentsel koridorlar	Kentsel matris
× Parklar	× Akarsular	× Yerleşim alanları
× Spor alanları	× Kanallar	× Sanayi bölgeleri
× Sulak alanlar	× Drenaj hatları	× Atık depolama alanları
× Topluluk bahçeleri	× Yollar	× Ticari bölgeler
× Mezarlıklar	× Güç iletim hatları	× Karışık kullanım bölgeleri
× Kampüs alanları		
× Boş araziler		

Ahern'in (2007) örnek sınıflandırması temel alınarak Akçakoca yerleşimi için için leke (Şekil 3.1), koridor (Şekil 3.10) ve matris (Şekil 3.11) haritaları hazırlanmıştır. Bu amaçla yürürlükte olan Nazım İmar Planı (1/5000) ve Halihazır İmar Planı (1/1000) esas alınmıştır.

Şekil 3.1. Akçakoca yerleşimi, yeşil sistem lekeleri ve akarsular (Orijinal, 2018).

Akçakoca yerleşiminin öngörülen yeşil alan sistem bileşenleri; parklar, rekreasyon alanları, ağaçlandırma ve orman alanları, mezarlıklar, spor alanları ve üniversite kampüsüdür. Akçakoca yerleşiminde mevcut yeşil alan bileşenlerine ilişkin fotoğraflar Şekil 3.2, Şekil 3.3, Şekil 3.4, Şekil 3.5, Şekil 3.6, Şekil 3.7, Şekil 3.8 ve Şekil 3.9'da verilmiştir. Akçakoca'nın yeşil lekelerinin, mevcut kent dokusu içinde az ve parçalı şekilde olduğu görülmektedir. Hâlihazır imar planında yerleşimin içerisinden geçen dere ve yol kenarları boyunca yeşil koridorların oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Kent kimliğine önemli katkı sağlayan ve yeşil altyapı bağlantılılık potansiyeli sunan akarsu boyları kentsel alanların önemli yeşil lekeleridir. İmar planında var olan bu yeşil koridorların alansal büyüklükleri aynı zamanda yaban yaşamının hareketliliği bakımından da önemli olacağından alansal büyüklüklerinin ekolojik performansının ayrıntılı bir çalışma ile ortaya konulması gerekmektedir.

Akçakoca yerleşimi kentsel alanlarındaki yeşil lekelerin baskın ögesi mahalle ve kent parklarıdır. Yeşil lekelerin kentsel ısı adası etkisini düşürdüğü kullanılan uygun bitki türleri ile CO² emilimini arttırarak ve partikülleri tutarak hava ve gürültü kirliliğinin azaltılabileceği bilinmektedir (Bilgili, 2009). Bununla birlikte parkların tasarım süreçlerinde, farklı ve yerel bitki türleri kullanarak biyoçeşitliliğin arttırılması önerilmektedir. Yine ısı kaybını en aza indirmek adına hâkim rüzgâr yönüne göre rüzgâr perdeleri oluşturulmalı ve binalar buna göre konumlandırılmalıdır. Yeşil lekelerin tasarımı yapılırken doğal bitki türlerinin kullanımı sürdürülebilirlik ve bakım masrafları yönünden avantaj sağlayacaktır. Yüzey akışı ile

kaybedilen suyun miktarını en aza indirmek adına kent ve mahalle parklarının tasarımında yağmur suyu bahçelerinin de bir seçenek olarak düşünülmesi ve geçirimsiz yüzeylere özellikle taşkın olabilecek bölgelerde mümkün olduğunca az yer verilmesi gerekmektedir. Üniversite yerleşkesinin bulunduğu alan peyzaj planlama ve tasarım çalışmaları ile kentsel yeşil alan sisteminin bütünlüğüne katkıda bulundurulmalıdır.

Şekil 3.1 Fedai Karabıyık Parkı, Merkez Kent Parkı (Orijinal, 2017).

Şekil 3.3 Fedai Karabıyık Parkı, Merkez Kent Parkı (Orijinal, 2017).

Şekil 3.2 Fedai Karabıyık Parkı, Merkez Kent Parkı (Orijinal, 2017).

Şekil 3.4 Fedai Karabıyık Parkı, Merkez Kent Parkı (Orijinal, 2017).

Şekil 3.5 Ceneviz Kalesi bahçesi (Orijinal, 2017).

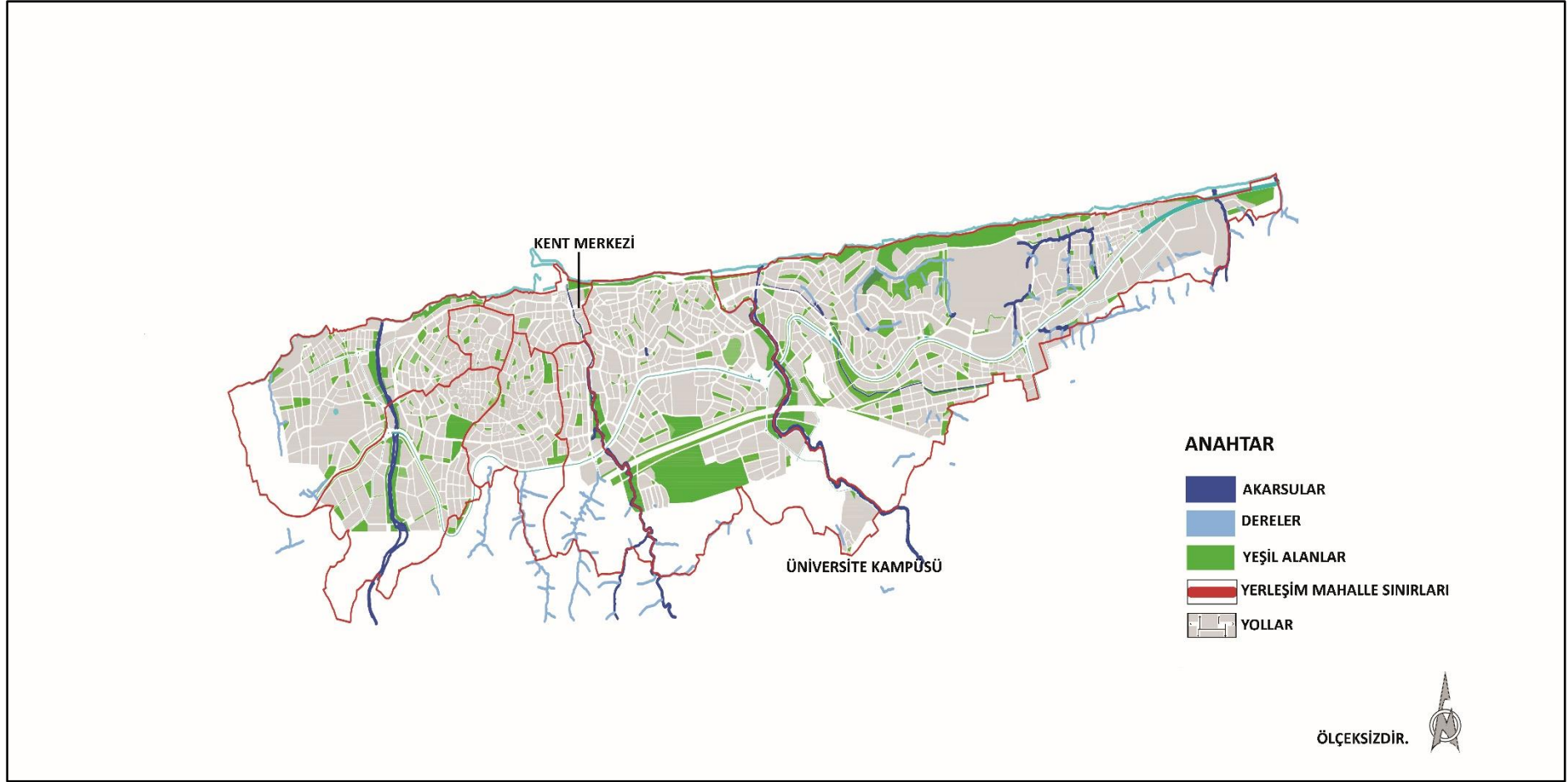
Şekil 3.7 Rekreasyon alanı (Orijinal, 2017).

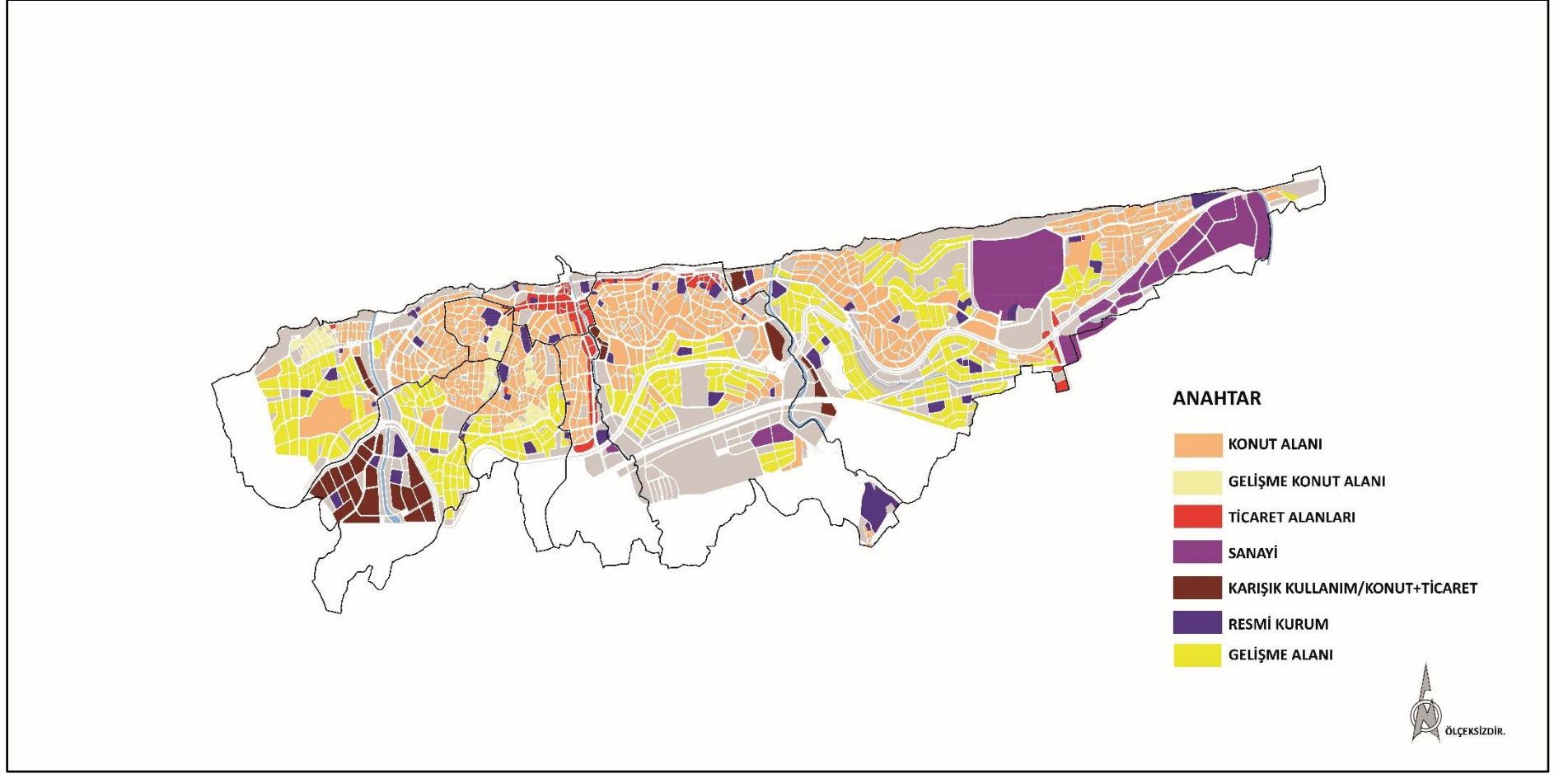
Şekil 3.6 Kadınlar plajı (Orijinal, 2017).

Şekil 3.8 Falezler (2017, Orijinal)

Şekil 3.9 Akçakoca yerleşimi kentsel yeşil sistem koridorları (Orijinal, 2018).

Şekil 3.10 Akcakoca yerleşimi peyzaj matrisi (Orijinal, 2018).

Akçakoca yerleşimi için yeşil altyapı sisteminin koridorları akarsular, dereler ve yollar olarak belirlenmiştir. Yüksek eğime sahip ve kısa mesafeli derelerin en çok bilineni ve su ihtiyacını karşılayanı **Melen Çayı**'dır. Melen Çayı'nın yanı sıra 13 farklı akarsu da Akçakoca sınırları içerisinde yer almaktadır. Derelerin yanı sıra Batı Karadeniz sahil kuşağında yer alan Akçakoca 30 km'lik bir sahil şeridinde sahip ve kilometrelerce uzanan kumluk ve doğal plajları bulunmaktadır (Anonim 2018). Kentsel koridorlardan dere ve dere kenarlarındaki yeşil bağlantılılık peyzaja katkı sağlarken, diğer bir kentsel koridor olan yolların ekosistemi ve çizgisel peyzaj elemanlarını kesintiye uğratmasıyla tehdit oluşturmaktadır. Bu yüzden ulaşım seçenekleri arasında bisiklet yollarının düşünülmesi çevreye olumlu dönüşler sağlayacaktır.

Akçakoca yerleşimi kentsel peyzajına ait peyzaj matris yapısı da Şekil 3.3'te gösterilmiştir. Kentsel matrise göre yerleşim merkezi proje alanının kuzeyinde mevcut konut alanlarının baskınlığı görülmektedir. Yeni yerleşim bölgeleri yerleşimin güneybatısında yoğunluk sağlarken, resmi kurumların kuzeybatı ve orta kesimlerde karakterize olduğu görülmektedir. Konut ve turizmin bir arada bulunduğu karışık kullanım alanları yerleşimin güneybatı bölgesinde yer almıştır. Hâlihazır imar planında sanayi alanlarının yerleşim merkezinin doğusunda bulunduğu ve kentin büyüme yönünün kuzeyden güneye doğru olduğu saptanmıştır. Üniversite yerleşkesi yerleşim merkezinin güneyinde merkezden uzak bir mesafede konumlandırılmış ve bu bölgeye yapılacak gelecekteki yatırımlarda yerleşimin yeşil bağlantılılığı sağlanması için ekolojik bütünlük göz önünde bulundurulmalıdır.

3.2. Akçakoca Kentsel Yeşil Alan Gereksinimi

Bu bölümde Akçakoca yerleşimi Nazım İmar Planı baz alınarak, kentsel yeşil alan bileşenleri alansal büyüklüklerine göre sınıflandırılmış, buna göre konut alanlarındaki yeşil alanların dağılımları irdelenmiş ve kişi başına düşen yeşil alan miktarları belirlenmiştir. Bu bölümdeki alansal olarak yeşil alan sınıflandırmaları ve erişim mesafeleri için Gedikli (2002), Bektaş (2010), Anonim (2010) ve Farshi (2011)'nin yapmış olduğu çalışmalardan yararlanılmıştır. Tablo 3.2'de kentsel yeşil alan bileşenleri ve özellikleri görülmektedir.

Tablo 3.2 Kentsel yeşil alan bileşenleri ve özellikleri (Gedikli (2002), Bektaş (2010), Anonim (2010) ve Farshi (2011)'den uyarlanarak)

Yeşil alan bileşenleri	Nüfus	Erişim	Alan	Özellikler ve Aktiviteler (önerilen)
Cep Parkları Konutlara yakın, kolay ulaşılabilir ve kent bütününe hitap eden, estetik değere sahip küçük parklardır. Sınırlı sayıda rekreasyonel olarak sağlayan bu alanlar kent imgesi niteliği taşımaktadırlar.	Kent bütünü		< 4 da	Seyir noktaları Oturma birimleri/alanları Çocuk oyun elemanları Zemin oyunları (yer satrancı vb.) Çiçek tarhları Heykel vb. estetik öğeler
Komşuluk Ünitesi Düzeyinde Parklar Toplu konut içerisinde ya da komşuluk birimlerinde yer alan bu parklar, görsel kaliteyi artırmakta ve özellikle küçük gruplara yönelik aktivitelere olanak sağlamaktadır.	30-5000	200 m 10 dk	4-6 da/1000 kişi 4-40 da min. max. büyüklük	Seyir noktaları Oturma birimleri/alanları (bank, kameriye, pergola) Çocuk oyun elemanları Zemin oyunları (yer satrancı vb.) Çiçek tarhları, çalı grupları Heykel vb. estetik öğeler Yürüyüş yolları Süs havuzu, Spor aletleri
Mahalle Parkı Bir veya birkaç mahalleye hizmet verebilen bu parklar, mahalle sakinleri ve çalışanlar için aktif-pasif rekreasyonel aktivitelere olanak sağlayan, sosyalleşme ve dinlenme alanlardır.	5000-15000	400m 20dk	6-12 da/1000 kişi 40-200 da min. max. büyüklük	Seyir noktaları Oturma birimleri/alanları (bank, kameriye, pergola, piknik masası) Spor alanları (voleybol, basketbol, kayak, masa tenisi, fitness, koşu vb.) Çocuk oyun elemanları, Zemin oyunları (yer satrancı vb.) Çiçek tarhları, çalı grupları Heykel vb. estetik öğeler Yürüyüş yolları Su yüzeyleri (süs havuzu, fiske vb.), Büfe

<p>Semt Parkı Orta ölçekli olan semt parkları, sosyal, kültürel, eğitim ve fiziksel amaçlı rekreasyonel aktivitelere olanak sağlamaktadır. Toplanma alanları, grup etkinlikleri ile tüm semt sakinleri tarafından kullanılan ve bilinen alanlardır.</p>	<p>15000-45000</p>	<p>1000-2500 m</p>	<p>10-20 da/1000 kişi 200-400 da min. ve max/ 20.000-40.000 kişi</p>	<p>Seyir noktaları Oturma birimleri/alanları (bank, kameriye, pergola, piknik masası) Spor alanları (voleybol, basketbol, kayak, masa tenisi, fitness, koşu, tenis vb.) Çocuk ve gençlere yönelik oyun elemanları Zemin oyunları (yer satranç vb.) Heykel vb. estetik öğeler Yürüyüş yolları Su yüzeyleri (süs havuzu, fıskiye, gölet vb.) Yaban yaşamı (kuğu, ördek vb.) Çiçek tarhları, çalı grupları Büfe, çeşme, çay bahçesi, amfi Araç-bisiklet park alanı</p>
<p>Kent Parkı Tüm kente hizmet veren büyük ölçekli parklar; kültürel, ekonomik, doğal ve sosyal açıdan çeşitli rekreasyonel olanak sağlamaktadırlar. Kentin odak noktası niteliği taşıyan bu alanlar oldukça geniş ve çeşitli bir kullanıcı kitlesine hitap etmektedir.</p>	<p>>45.000-</p>	<p>1000-10000 m</p>	<p>1 da/1000 kişi 40 -100 ha min. ve max 40.000-100.000 kişi</p>	<p>Seyir noktaları Oturma alanları (bank, kameriye, pergola, piknik masası) Spor alanları (voleybol, basketbol, kayak, masa tenisi, fitness, koşu, tenis, yüzme vb.) Çocuk ve gençlere yönelik oyun elemanları, macera parkları Piknik alanları Toplanma, etkinlik, konser alanları Sergi alanı, Amfi, Meydan, Heykel vb. estetik öğeler Yürüyüş yolları, Bisiklet yolları Su kıyısı rekreasyon alanları (iskele, gölet, şelale, fıskiye vb.) Hayvanat bahçesi Tematik bahçeler (kaya bahçesi, kelebek bahçesi, labirent bahçesi vb.) Büfe, çeşme Çay bahçesi, kafe, restoran Satış üniteleri (sanatsal, yöresel vb.) Otobüs, otomobil, bisiklet park alanı Sanat merkezi, Kültür/gençlik merkezi</p>

Tablo 3.2’de verilen alansal büyüklüklere göre Akçakoca İlçesi yeşil alan bileşenlerinin kent içindeki mekânsal dağılımları Şekil 3.12’de verilmiştir. Kent içinde parçalı çok sayıda mahalle parkı, kent parkı ve cep parkı sayılabilecek yeşil alanlar bulunmaktadır. Nazım imar planında belirtilen yeni yerleşim bölgelerinde planlanan mahalle parklarının ve cep parklarının sayıca fazla olduğu saptanmıştır.

Şekil 3.11 Akcakoca yerleşimi kentsel yeşil alan bileşenleri (Orijinal, 2018).

Yerleşim bölgelerinde 300 metre yürüme mesafesinde farklı karakterlerdeki yeşil lekelerle ulaşım için tampon alanlar oluşturulmuştur. Nazım imar planına göre; gelişim konut alanlarında yürüme mesafesinde yeşil lekelerle erişilemeyen bölge bulunmamaktadır. "Yeşil lekelerin büyüklükleri başka bir deyişle park tipleri hesaplamalara katılmamıştır. Yeşil lekelerin büyük oranda çizgisel karakterde olduğu saptanmış; bu çizgisel koridorlarla daha büyük lekelerle yaya ulaşımının mümkün olduğu belirlenmiştir. Ancak bu çizgisel karakter, yeşil alanlar içindeki kullanımları ve aktivite çeşitliliğini tasarım yönünden kısıtlayıcı niteliktedir. Leke büyüklüğünü değerlendirmek için aşağıdaki analizler gerçekleştirilmiştir."

Nüfus yoğunluğu açısından da değerlendirmeler yapılmış, kişi başına düşen yeşil alan hesaplamalarında özellikle mahalle birimi temel alınarak, "mahalle parkı" alanı üzerinden ihtiyaçlar hesaplanmıştır. Analizler gelişme konut alanları ve mevcut konut alanları olmak üzere ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Konut yoğunluklarına göre nüfus hesabı için Nazım İmar Planı Açıklama Raporu esas alınmıştır. Gelişme konut alanlarına ilişkin değerlendirmeler Tablo 3.3, Şekil 3.13 ve Şekil 3.14'te; mevcut konut alanlarına ilişkin analiz verileri ise Tablo 3.4, Şekil 3.15 ve Şekil 3.16'da verilmiştir.

Her iki tip konut bölgesinde de kişi başına düşmesi gereken mahalle parkı alanına sahip olmayan bölgeler ilgili tablolarda işaretlenmiştir. Gelişme konut alanlarında bazı bölgelerde (örneğin 7 no'lu bölge) ihtiyacın çok üzerinde yeşil alan planlanmışken, bir bölgede (örneğin 4 no'lu bölge) ise Nazım İmar Planı ihtiyaçlara cevap verememektedir.

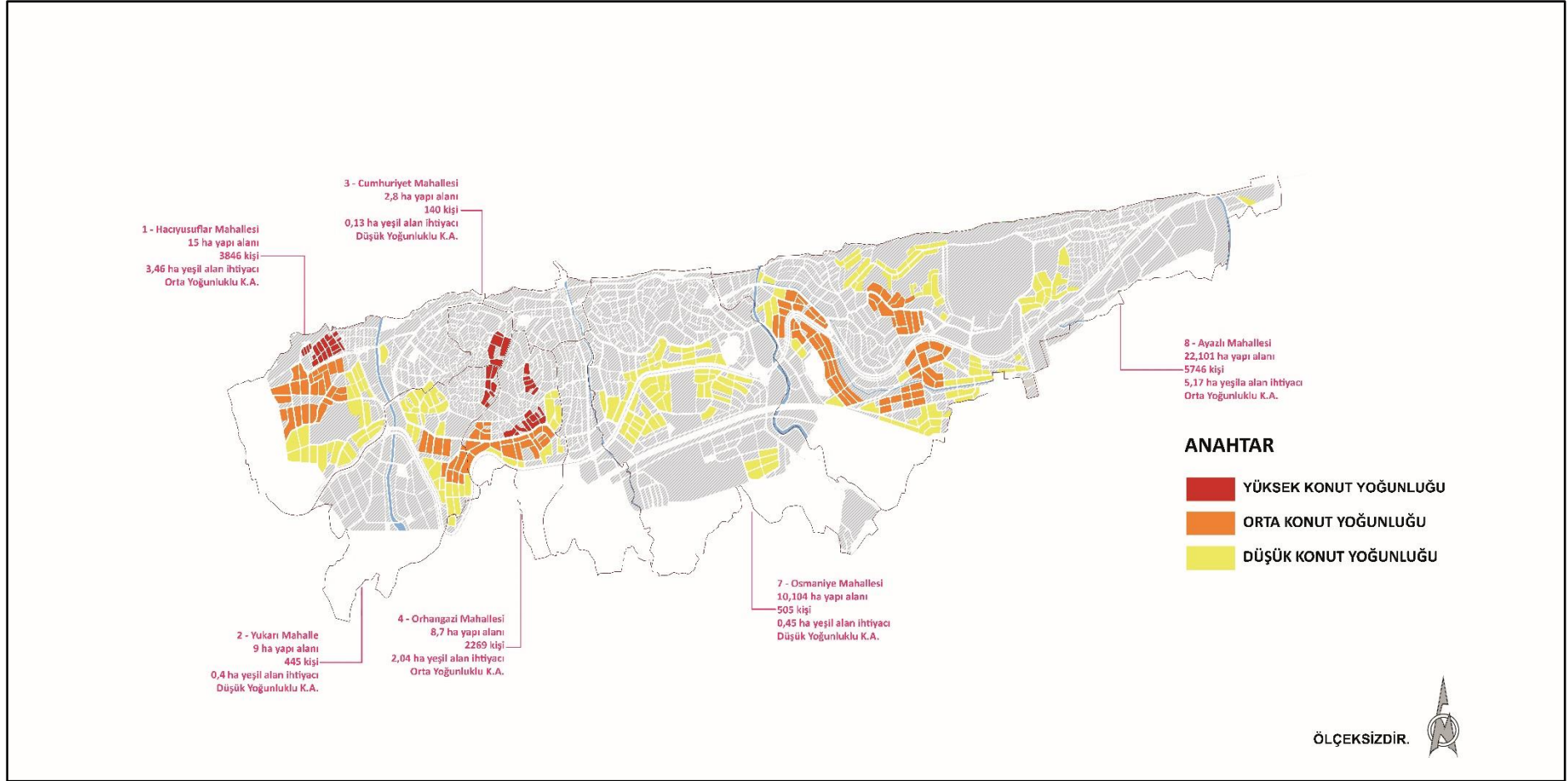
Hâlihazır ve nazım imar planlarına bakıldığında; mevcut konut alanlarında yeşil alan ihtiyacı karşılanamayan daha fazla bölge olduğu saptanmıştır. ""Buradaki temel sorun Nazım İmar Planı hazırlama sürecinde kentsel yeşil

alan ihtiyaçlarının belirlenmesinde uygun standartların ya da ölçülerin kullanılmamasıdır. Toplam "Yeşil Alan" miktarına dâhil edilen bazı yeşil alanlar (örneğin cep parkları), mekânsal büyüklükleri nedeniyle yerleşim alanlarında insan aktivitesine ve kullanımına yönelik etkin performans gösteremediğinden, yeşil alan ihtiyaçlarının belirlenmesinde "mahalle parkı" büyüklüğündeki yeşil alan miktarının esas alınması önerilmektedir.""

Tablo 3.3 Gelişme konut alanlarında yeşil alan ihtiyacı ve dağılımı

Bölge No	Konut Yoğunluğu	Konut Alanı (ha)	Kişi Sayısı	Yeşil Alan İhtiyacı (0,9ha/1000 kişi)	Nazım İmar Planında Planlanan Yeşil Alan
1 Hacıyusuflar Mahallesi	Orta Yoğunluk	36,64 ha toplam 10,992 ha altyapı	3846 kişi (260 kişi/1 ha)	3,46 ha mahalle parkı	4,1 ha mahalle parkı 15 ha yeşil alan
2 Yukarı Mahalle	Düşük yoğunluk	22,31 ha toplam 6,693 altyapı	445 kişi (50 kişi/1 ha)	0,4 ha mahalle parkı	1,2 ha mahalle parkı 12,4 ha yeşil alan
3 Cumhuriyet Mahallesi	Düşük Yoğunluk	2,8 ha konut alanı	140 kişi (50 kişi/1 ha)	0,13 ha mahalle parkı	0,4 ha mahalle parkı 0,9 ha yeşil alan
*4 Orhangazi Mahallesi	Orta Yoğunluk	15,09 ha toplam 4,527 altyapı	2269 kişi (260 kişi/1 ha)	2,04 ha mahalle parkı	2 ha mahalle parkı 3,8 ha yeşil alan
7 Osmaniye Mahallesi	Düşük yoğunluk	33,68 ha toplam 10,104 altyapı	505 kişi (50 kişi/1 ha)	0,45 ha mahalle parkı	5 ha mahalle parkı 28 ha yeşil alan
8 Ayazlı Mahallesi	Orta Yoğunluk	73,67 toplam 22,101 ha altyapı	5746 kişi (260 kişi/1 ha)	5,17 ha mahalle parkı	5,7 ha mahalle parkı 51,5 ha yeşil alan

*Yeşil alan ihtiyacı karşılanamayan bölgeler.

Şekil 3.12 Gelişme konut alanlarındaki nüfus yoğunluğu ve yeşil alan ihtiyaçları (Orijinal, 2018).

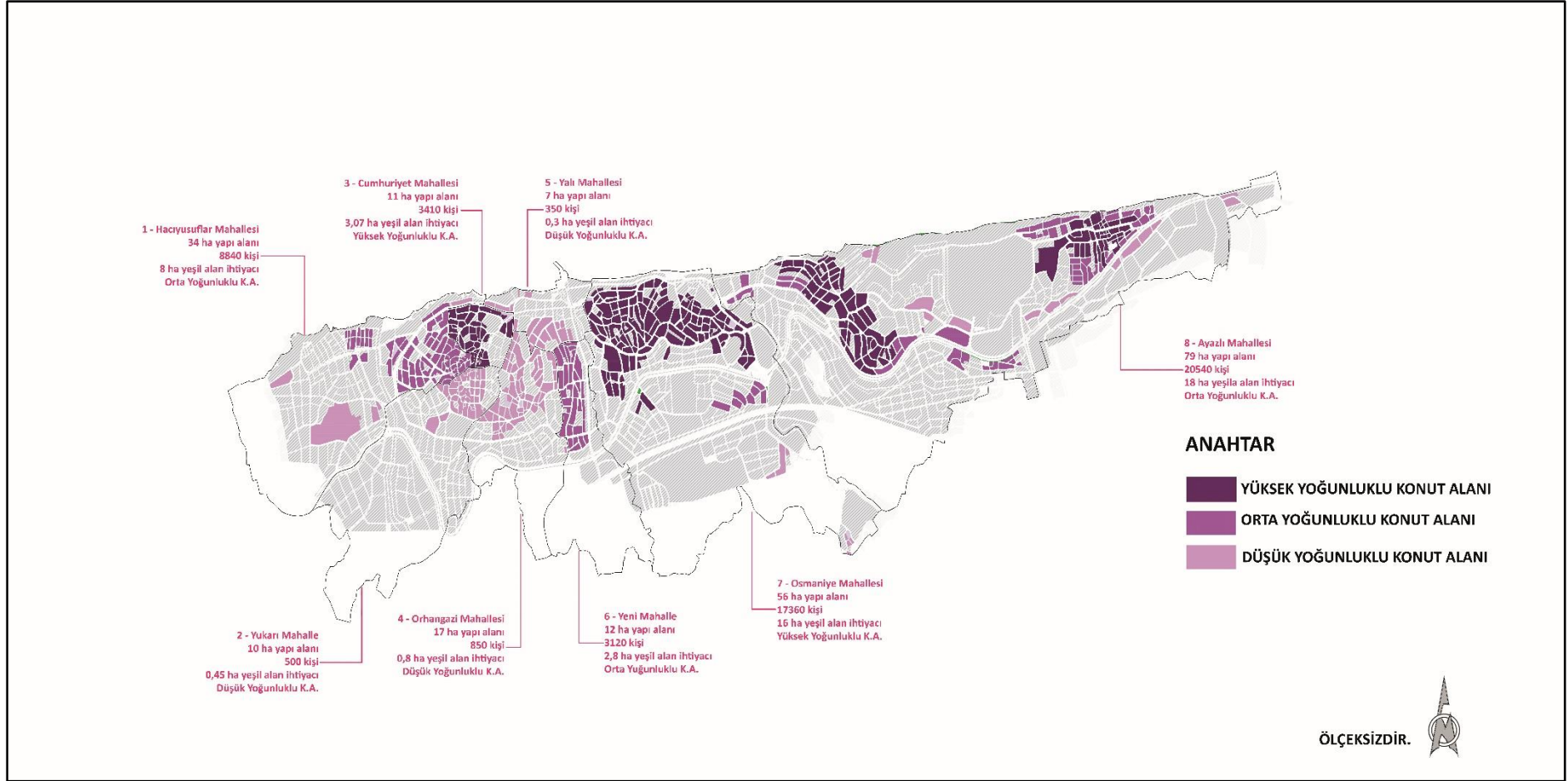

Şekil 3.13 Gelişme konut alanlarında planlanan yeşil alan miktarları (Orijinal, 2018).

Tablo 3.4 Meskûn konut alanlarında yeşil alan ihtiyacı ve dağılımı

Bölge No	Konut Yoğunluğu	Konut Alanı (ha)	Kişi Sayısı	Yeşil Alan İhtiyacı (0,9ha/1000 kişi)	Nazım İmar Planında Mevcut Yeşil Alan
*1 Hacıyusuflar Mahallesi	Orta Yoğunluk	34 ha	8840 (260 kişi/1 ha)	8 ha mahalle parkı	4,1 ha mahalle parkı 15 ha yeşil alan
2 Yukarı Mahalle	Düşük Yoğunluk	10 ha	500 (50 kişi/1 ha)	0,45 ha mahalle parkı	1,2 ha mahalle parkı 12,4 ha yeşil alan
3 Cumhuriyet Mahalle	Yüksek Yoğunluk	11 ha	3410 (310 kişi/1 ha)	3,07 ha mahalle parkı	0,4 ha mahalle parkı 0,9 ha yeşil alan
4 Orhangazi Mahalle	Düşük Yoğunluk	17 ha	850 (50 kişi/1 ha)	0,8 ha mahalle parkı	2 ha mahalle parkı 3,8 ha yeşil alan
5 Yalı Mahalle	Düşük Yoğunluk	7 ha	350 (50 kişi/1 ha)	0,3 ha mahalle parkı	1,8 ha mahalle parkı 2,4 ha yeşil alan
*6 Yeni Mahalle	Orta Yoğunluk	12 ha	3120 (260 kişi/1 ha)	2,8 ha mahalle parkı	0,5 ha mahalle parkı 5,1 ha yeşil alan
*7 Osmaniye Mahalle	Yüksek Yoğunluk	56 ha	17360 (310 kişi/1 ha)	16 ha mahalle parkı	5 ha mahalle parkı 28 ha yeşil alan
*8 Ayazlı Mahalle	Orta Yoğunluk	79 ha	20540 (260 kişi/1 ha)	18 ha mahalle parkı	5,7 ha mahalle parkı 51,5 ha yeşil alan

*Yeşil alan ihtiyacı karşılanamayan bölgeler.

Şekil 3.14 Meskûn konut alanlarındaki nüfus yoğunluğu ve yeşil alan ihtiyaçları (Orijinal, 2018).

Şekil 3.15 Meskûn konut alanlarındaki planlanan yeşil alan miktarları (Orijinal, 2018).

3.3. Sonuç

Akçakoca yerleşimi için yeşil altyapı sisteminin koridorları akarsular, dereler ve yollar olarak belirlenmiştir. Yeşil alt yapıyı ve yerleşim içerisinden geçen su varlığını korumak ve yönetmek adına yerleşim içi ve çevresindeki yeşil alanların planlama ve tasarımına önem verilmelidir. Bu amaçla, kent bütününde yeşil alan sistemine ilişkin bazı irdelemeler ve öneriler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Kent yerleşimlerinde ve çevrelerinde var olan yeşil alanlar sürekli olarak tehdit edilmektedir. Daha sağlıklı ve yaşanabilir yerleşim alanları için daha fazla yeşil alanlara gereksinim duyulduğu günümüzdeki bilimsel çalışmalarda sıklıkla vurgulanmaktadır. Yeşil alanların eksik olduğu yerleşimlerde yaşayan insanlar fiziksel ve sosyal anlamda olumsuz etkiler yaşamaktadır. Akçakoca için yeşil alan ihtiyacı tespiti ile yerleşim merkezi ve çevresinde daha sonraki yıllarda yapılacak olan uygulama ve çalışmalara bir rehber oluşturmak amaçlanmıştır. Aynı zamanda yeşil alanların yarar sağlayabilmesi için ihtiyaç duyulan miktarı kadar erişim mesafesi ve bağlantılığı da önemsenmelidir. Bu sebeple yeşil alan ihtiyacını karşılayan alanlar mahalle parkları olarak değerlendirilmiştir. Yeşil alan ihtiyacı değerlendirme sonucuna göre; mevcut konut alanlarında sekiz mahalle içerisinden dört mahallenin yeşil alan ihtiyacının karşılanamadığı, gelişim konut alanlarında ise; altı mahalleden sadece bir mahallenin yeşil alan ihtiyacını karşılamadığı görülmüştür. Buna göre; yerel yönetimin gelecek yıllar için oluşturduğu nazım imar planına göre yeşil alan ihtiyacını fark ettiği ve karşılamaya çalıştığı saptanmıştır.

Yeşil alanlardan optimum yararlanma öncelikle onların konum, büyüklük, ulaşılabilirlik, yeşil alanın niteliği ve sunu çeşitliliği gibi konularda yeterliliği ve kent halkına uygun kullanım koşulları oluşturmasıyla sağlanacaktır (Polat, 2000). Akçakoca yerleşimi için yeşil alanların daha sıkı korunabilmesi için gerekli hukuki düzenlemelere yer verilmeli ve kent

yönetimlerine nüfus başına düşen yeşil alanlar karşılanarak planlama ve tasarım çalışmaları bu hesaplamalar yönünde tamamlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Ahern, J. 2007. Green infrastructure for cities: The spatial dimension. Cities of the Future Towards Integrated Sustainable Water and Landscape Management (eds: Novotny, V. And Brown, P.): 267-283. IWA Publishing, London, UK. ISBN: 1843391368.

Akçakoca Belediyesi, 2018, nazım imar planı.

Anonim 2018, <http://www.akcakoca.bel.tr/akcakoca/cografi-yapi/>

Anonim, 2010. Libya-Darnah Town Infrastructure Project Landscape Development Plan Landscape Preliminary Plan. Temelsu Uluslararası Mühendislik Hizmetleri A.Ş. Ankara.

Ayaşlıgil, T. 1997. Kent Gelişimi Sürecinde Açık ve Yeşil Mekân Gereksiniminin Çanakkale Örneğinde İrdelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. İstanbul. Bayraktar, A. 1992. Kent Planlamada Ekolojik Yaklaşım. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 30; Ankara.

Bektaş, A., 2010. Bursa İli Kent Parklarının Reşat Oyal Kültürparkı Soğanlı Botanik Parkı Ve Merinos Parkı Örneklerinde Peyzaj Tasarım Kriterlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bilgili, B.C. (2009). Ankara Kenti Yeşil Alanlarının Kent Ekosistemine Olan Etkilerinin Bazı Ekolojik Göstergeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi. Ankara

Deniz, B., Küçükerbaş, E.V. ve Eşbah Tuçay, H. (2008). Peyzaj Ekolojisine Genel Bakış. ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi 2006; 3(2) : 5 – 18

Farshi, R., 2011. Tebriz Kenti Kuhistan Parkı Peyzaj Tasarımı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Forman, R.T.T (1995). Land Mosaics: The Ecology of Landscapes and Regions, Cambridge University Pres.

Gedikli, R., 2002. Kentlerde kişi başına düşmesi gereken açık yeşil alan büyüklüğünün değerlendirilmesinde kullanılabilecek matematiksel model önerisi, KTÜ Peyzaj Mimarlığı Planlama Dergisi, Sayı 4.

Gül, A. & Küçük, V. (2001). Kentsel açık yeşil alanlar ve Isparta kenti örneğinde irdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A(2), 27–48.

Memlük, Y., Şahin, S., Perçin, H. ve Şahin, S.E. (2017). Sivas-Merkez Kızılırmak Koridoru Ekolojik Hassasiyet Ve Taşkın Kontrolü İle Bütünleşik Rekreatif Gelişim Projesi Ön Raporu. Sivas.Alt yüklenici: Ankür Eğitim Hizmetleri Ar-Ge Ve Yüksek Tekn. Faal. Maden. Sağlık San. Ve Tic. A.Ş.

Önder, S. ve Polat, A.T. 2012. Kentsel Açık-Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri ve Önemi. Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu Ve Bakım Esasları Semineri. Konya.

Sürdürülebilir Şehirler Konferansı Bilgi Kitapçığı. (2016). https://recturkey.files.wordpress.com/2016/11/cekap_ssk_kitapcik.pdf adresinden edinilmiştir.

Sütünç, S. (2012). Ekolojik Göstergeler Olarak Peyzaj Deseni Değişiminin Askeri Eğitim Alanlarında Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara

Uzun ,O. ve Yılmaz, O. (2008). Düzce Asarsuyu Havzası Peyzaj Değerlendirmesi ve Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi 2009, 15 (1) 79-87.

Uzun O. (2003). Düzce Asarsuyu Havzası Peyzaj Değerlendirmesi ve Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi. Ankara.

Diğer Kaynaklar

Aydemir, S. E. (2004). Kentsel açık ve yeşil alanlar-rekreasyon. Trabzon: Akademi Kitabevi.

Bagherian, B. (2013). Liveable cities: How much green space does your city have? Retrieved from <http://www.baharash.com/liveable-cities-how-much-green-space-does-your-city-have/>

Değirmencioglu, N. 1997. Açık ve Yeşil Alanların Mevcut Kent Planlama Pratiğinde Kent Makroformuna Yansıması ve Peyzaj Mimarlığı Açısından Ankara Örneğinde İrdelenmesi. A. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Ekici, Ö. Kılıç (2012). Yeşil terapi iyileştiren doğa. Bilim ve Teknik, Mayıs, 36–41.

Friedman, Y., & Lee, T. (2017). Cities taking action. Retrieved from http://100resilientcities.org/wpcontent/uploads/2017/07/WEB_170720_Summit-report_100rc-1.pdf

Türkoğlu, H. ve Kısar Koramaz, E. (2012). Yaşam kalitesi ve kentsel yeşil alanlar. M. Ersoy (Ed.), Kentsel planlama (Ansiklopedik Sözlük) içinde (s. 474–475). İstanbul: Ninova Yayıncılık.

4. AKÇAKOCA SARMA DERESİ REKREASYON ALANI KENTSEL PEYZAJ TASARIMI

Prof. Dr. Oğuz YILMAZ

Ahmet Alper TOPALOĞLU

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

4.1. Kentsel Peyzaj Tasarımı

Belirlenen kentsel bir alanda, yerinde incelemeler ve çalışmalarla, alanın ilgili yerel veya merkezi yönetimleriyle birlikte alınan kararlar ve tasarımcının yaklaşımı doğrultusunda, o alanın gelişmiş düzeyde peyzaj tasarımını gerçekleştirmek için yapılan plan çalışmalarıdır.

4.2. Proje Alanının Tanıtımı

Proje alanının içinde yer aldığı Akçakoca ilçesi, Batı Karadeniz coğrafi bölümünün en batısında ve Düzce ilinin deniz kenarındaki tek ilçesidir.

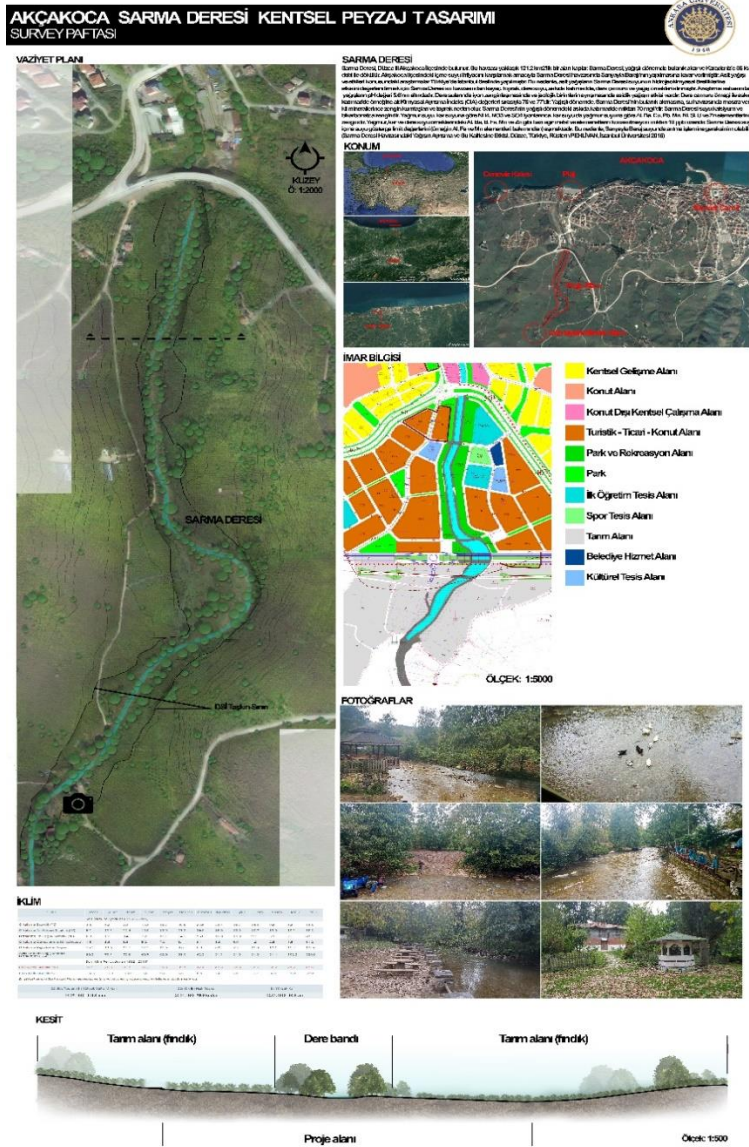
Doğudan Zonguldak'ın Alaplı ilçesi, batıdan Sakarya'nın Kocaeli ilçesi, güneyden Düzce'nin Yığılca ve Cumayeri ilçeleri, kuzeyden ise Karadeniz ile çevrilidir. 41.05 derece kuzey paraleli ile 31.07 doğu boylamı üzerinde yer alan Akçakoca, TEM Otoyolu üzerinden Ankara'ya 270, İstanbul'a ise 243 km mesafede olup, iki büyük kentin ortasındaki en önemli turizm ve konaklama merkezi konumundadır ([http:// www.akcakoca.bel.tr/akcakoca/cografi-yapi/](http://www.akcakoca.bel.tr/akcakoca/cografi-yapi/)).

Şekil 4.1. Çalışma Alanı

Akçakoca'nın iklim özelliklerine bakıldığında, ılıman deniz ikliminin hâkimiyet gösterdiği görülmektedir. Aynı zamanda Marmara ve Karadeniz Bölgeleri arasında bir köprü niteliğinde olan Akçakoca, söz konusu iki bölge arasındaki geçiş alanının yansıttığı iklimi karakterize etmektedir.

Düzce'nin en gelişmiş ve en büyük ilçesi olma özelliğini taşıyan Akçakoca'nın nüfusu, 2016 yılı verilerine göre ilçe merkezinde 24.401, köylerde ise 13.259 olmak üzere toplam 37.660'dır (https://www.nufusu.com/ilce/akcakoca_duzce-nufusu).

Proje Alanının yer aldığı Sarma Deresi ve yakın çevresi, Akçakoca ilçesinin güneybatısında bulunur. Su havzası yaklaşık 121.2 km²'lik bir alan kaplar. Havzanın denize açıldığı noktada Değirmenağzı MTA plajı bulunur ve mavi bayraklı plajı olan tarihi Ceneviz Kalesi 'ne komşudur. Proje alanı olarak belirlenen yer ise Karadeniz'den yaklaşık 925 m içeride; ortalama 100 m. eninde, 690 m. uzunluğunda doğrusal bir alandır. Akçakoca merkeze yaklaşık 1.8 km. uzaklıktadır. Gerek çevresinin planlanan imar durumu, gerekse ilçenin kimliğinden dolayı, bölge sürdürülebilirlik bağlamında turizm ve rekreasyon koridoru olarak ele alınmıştır.

Akçakoca ilçesindeki içme suyu ihtiyacını karşılamak amacıyla Sarma Deresi havzasında Sarıyayla Barajı'nın yapılmasına karar verilmiştir. Dere suyu yağışlı dönemlerde bulanık akar. Buna Kumtaşı ve toprak karışımı neden olmaktadır. Ayrıca dere suyu içme suyu eşik değerlerini de aşmaktadır. Barajda arıtma öngörülmektedir (Pehlivan, 2016).

4.3. Projenin Peyzaj Tasarım Yaklaşımları

Peyzaj tasarımı yaklaşımında temel olarak, Akçakoca'ya gelen yerli veya yabancı turistlerin ve kent halkının eğlence-dinlenme-kültür gereksinimine yönelik; güvenli, sağlıklı, doğayı önemseyen ve ekolojik değerleri önleyen bir çevrenin oluşturulması hedeflenmiştir. Bu amaca yönelik olarak tasarım alanı, derenin çevresindeki yollardan, dere kıyısına kadar ulaşılabilir şekilde kurgulanmış ve işlevler buna göre konumlandırılmıştır.

Tasarım alanının, ilçenin yeşil alanları içindeki önemli yeri ve denize kadar uzanan bir bağlantı kurulması olanağı, değerini ve korumada önceliğini arttırmaktadır. Ayrıca alanın kentle olan ilişkileri incelendiğinde ulaşım açısından (yaya, bisiklet ve taşıt ulaşımı) kolaylıklar sunduğu görülmüş ve bu bağlamda öneriler geliştirilmiştir.

Bu yaklaşımlarda 2010 yılında Akçakoca üzerine yapılan bir doktora tez çalışması sonuçlarından da yararlanılmıştır (Ak, 2010).

Şekil 4.3. Çalışma Alanına Ait Öneri Peyzaj Projesi.

Park alanının sık yeşillikler içindeki eğimli yer yüzeyi yapısı ve dere tarafından ikiye ayrılmış olması alan kullanım kararlarının alınmasında etkili olmuştur. Dereye dönük güzel manzara olanaklarının iyi olması nedeniyle seyir noktaları ve yapıları kullanılmıştır.

Derenin 1. etabında yapılan park, proje alanının bitişinde bulunan mesire alanı ve yakın çevredeki plajlar kullanıcılarına pek çok farklı potansiyel etkinlik sunmaktadır, bu yüzden 690 metrelik çizgisel bu rekreasyon alanı su/dere ile ilişkili bir gezinti parkı olarak planlanmıştır.

Sirkülasyon, birbirine bütünleşmiş 3 farklı sistemden oluşmuştur:

1. Diagonal akslar/köprüler, derenin çizgisel formu dolayısıyla ikiye ayırdığı kent parçaları arasında ilişkiyi kurup, geçirgenlik sağlamaktadır.
2. Parkın sınırında bulunan yaklaşık 430 metrelik kaldırıma bütünleşmiş yürüyüş yolları doğrudan geçiş için güvenli bir yaya hattı oluşturmakta; fiziksel açıdan engelli bireyler, yaşlılar ve çocuklar için yürünebilirliği yüksek bir çevre oluşturmakta, aynı zamanda aksa entegre yağmur bahçeleriyle yol ve çevresi için drenaj çözümü sunmaktadır.

3. Dere kıyısında bulunan, 1 kilometrelik kendi içinde kapalı ahşap gezinti platformu kentten izole bir yürüyüş deneyimi sunmaktadır. Bu platform bazı bölgelerde iskele olup dereyle insanları buluştururken, bazı bölgelerde ise derenin üzerine çıkıp seyir noktaları oluşturarak yayalara zengin bir gezinti deneyimi sunmaktadır.

Toplanma alanı, istenildiğinde kuru havuzu aktive edilip oyun olanağı sunacaktır. Bunun yanında açık hava sineması gibi toplu etkinlikler için bir çim amfi bulunmaktadır.

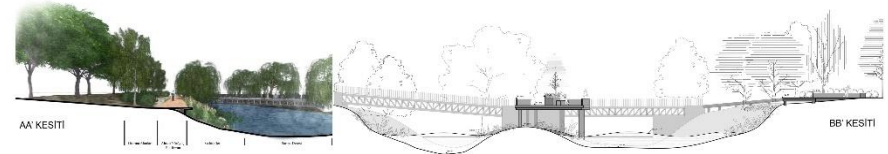
Şekil 4.4. Çalışma Alanına Ait Su Kenarı Yaklaşımları.

Yeme-içme birimi, çim tepeleri, gezinti yolu ile bütünleşen dinlenme alanları, kuş/ördek adalarıyla park, her yaştan kullanıcıya iyi bir rekreasyon deneyimi sunacaktır.

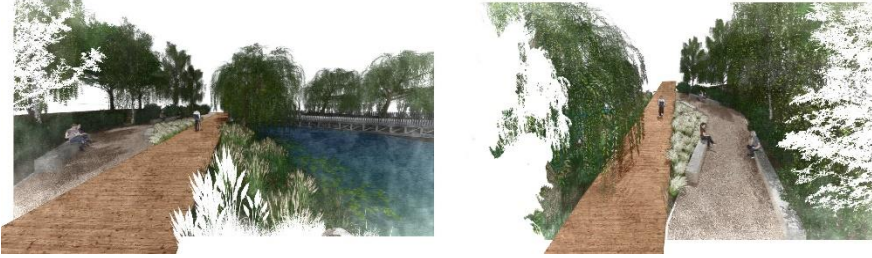
Şekil 4.5. Çalışma Alanından Bir Görünüm.

Bölgedeki yollarda sıkça yeğlenen baskı beton döşeme ana akslarda, meydanlarda ve köprülerde kullanılmış, diğer alanlarda yağmur suyu geçirimini sağlayacak stabilize, çakıl ve yükseltilmiş ahşap platform kullanılmıştır.

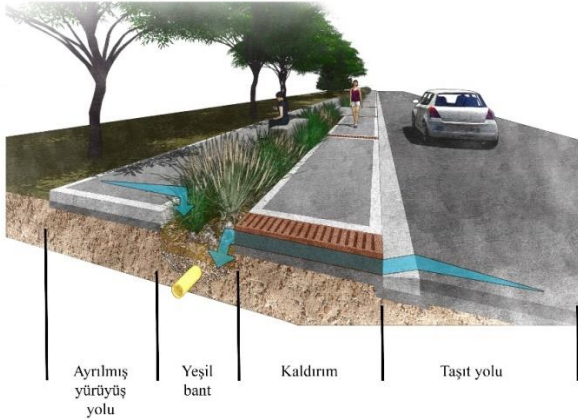
Şekil 4.6. Çalışma Alanına Ait Kesit Görünüşleri.

Dere çevresindeki varolan ağaçlar korunmuş, bölgede tarım etkinliği için kullanılan Fındık bitkisi, özel olarak bırakılan birkaçı dışında yerini Doğu Çınarı, Doğu Karadeniz Akçağacı, Ak Söğüt gibi doğal ağaçlara bırakmıştır. Bunların yanında doğal eğrelti grupları ve Kamış (Carex sp.), Kabalak (Petasites), Su teresi (Nasturtium) başta olmak üzere Sarma Deresi boyunca doğal yetişen su bitkileri kullanılmıştır.

Şekil 4.7. Çalışma Alanına Ait Yürüyüş Yolları.

Ekolojik tasarım bağlamında, alanın tümünde yağmur suyu toplama/kullanma sistemleri önerilmiştir. Toplanan suların tekrar kullanımı söz konusudur. Yine ekolojik tasarımın bir koşulu olan yöresel bitki kullanımı sağlanmış, bazı projelerde bu bağlamda özel bitki alanları da oluşturulmuştur. Aydınlatmaya yönelik enerji kullanımına da olabildiğince güneş enerjisinden yararlanılması düşünülmüştür.

Şekil 4.8. Çalışma Alanına Ait Yaya ve Araç Yolları.

Düzce'nin deprem kuşağı üzerinde yer alması nedeniyle afet risk ve tehlikelerinin azaltma bağlamında kent parkındaki yeşil alanlar afet

toplanma alanları olarak da öngörülmüştür. Alanda ivedi sağlık ve yardım sağlanabilmesi amacıyla uygun birimler önerilmektedir.

Dere kenarında seyir balkonları ve üzerinde yaya köprüleri düşünülmüştür. Bazı noktalarda şişirmeler yapılarak görsel etki artırılmış ve su etkinliklerine (kayık, kano, bisiklet vb.) olanak sağlanmıştır.

Şekil 4.8. Çalışma Alanına Köprü Geçişleri.

4.4. Çalışmanın Kapsamında Kullanılan Veriler ve Kazanımlar

Çalışma kapsamında peyzaj tasarımına yönelik olarak yapılan tüm çalışmalar Prof. Dr. Oğuz Yılmaz ile, diğer çalışmalarını yürüten ilgili öğretim üyelerinin desteği ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar ve yararlanılan veriler şu şekildedir;

- Kentin bütününden, alan özeline kadar gerekli olan ve çalışmalara altlık oluşturan ve kentin fiziksel durumunu ortaya koyan veriler,
- Kentte ve alanda önemli etkisi olan akarsular ve bunların ekolojik etkilerini ortaya koyan veriler,
- Kent ve park alanının tümünde uygulanacak kullanım kararları için gerekli veriler,
- Parkta oluşturulması hedeflenen özel bitki gösteri alanlarının tasarlanması için gerekli veriler.

Tüm bu veriler yoluyla yürütülen çalışmalarla elde edilen veriler irdelenmiş ve alan koşullarına uygun olarak kararlar üretilmiş, işlevler ve kullanım biçimleri belirlenmiş ve kent parkı tasarımı gerçekleştirilmiştir. En önemli kazanımlar; varolan bir alanda, yaşayarak ve verileri yerinde saptayarak, yerel yönetimle birlikte çalışmak ve bir proje çalışması gerçekleştirmektir. Hazırlanan proje belediye başkanlığına sunulmuş ve sergilenmiştir.

KAYNAKLAR

Anonim1. [http:// www.akcakoca.bel.tr/ akcakoca/ cografi-yapi/](http://www.akcakoca.bel.tr/akcakoca/cografi-yapi/). (Son erişim tarihi: 18 Temmuz 2018).

Anonim2. https://www.nufusu.com/ilce/akcakoca_duzce-nufusu. (Son erişim tarihi: 18 Temmuz 2018).

AK, M. Kıvanç. 2010. "Akçakoca Kıyı Bandı Örneğinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi Ve Değerlendirilmesi Üzerine bir Araştırma". Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Doktora Tezi.

DOĞRU KOCA, Aslı; YILDIRIMLI, 2008. Şinasi. Akçakoca (Düzce) İlçesinin Genel Vejetasyonu Üzerine Bir Araştırma. Bartın Orman Fakültesi Dergisi Yıl: 2008 Cilt:10 Sayı:13

PEHLİVAN, Rüstem. 2016. "Sarma Deresi Havzasındaki Yağışın Ayrışma ve Su Kalitesine Etkisi, Düzce, Türkiye" İstanbul Üniversitesi.

5. KENTTE ÇOCUĞUN OYUN GEREKSİNİMİ VE AKÇAKOCA ÇOCUK OYUN ALANI PROJESİ

Tuba Gizem AYDOĞAN

Prof. Dr. E. Figen İLKE

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Ülkemizdeki çocuk nüfusu yaklaşık olarak ülke nüfusunun %30'unu oluşturmaktadır. Çocukların büyük bir bölümü kentlerde yaşamaktadır (Çakırcı-Özservet, 2015). Hayatın her anını oyun oynamak üzere yaşayan çocuklar, kent yaşamının içinde barındırdığı stres ve baskıdan olumsuz yönde etkilenmektedir. Kentsel sıkışmışlık, trafik, yoğunluk, açık alan eksikliği, ulaşım ve erişimde yetersizlik, okul eğitiminin günün en önemli vaktini kapsaması gibi birçok sebeple hareket özgürlükleri ve oyun oynayabilecekleri alanlar kısıtlanmaktadır. Her birey kentsel açık ve yeşil alana ihtiyaç duymaktadır. Çocukları bu konuda yetişkinlerden ayıran şey ise tüm ortak ihtiyaçlara ek olarak oyun oynama ihtiyaçlarıdır. Dolayısıyla oyun alanları kentsel açık alanların en önemli parçalarından birini oluşturmaktadır. Ancak oyun alanlarının kentteki önemini kavrayabilmek için öncelikle oyunun önemi irdelenmeli, ardından çocuk oyun alanlarının tasarım ve planlama kriterleri irdelenmelidir. Bu çalışmada literatür taramaları ile oyun ve oyun alanları incelenecek ve son olarak Akçakoca Hacı Yusuf Mahallesinde bulunan çalışma alanı için tasarlanmış olan çocuk oyun alanı projesinden bahsedilecektir.

5.1. Oyun Nedir?

Oyun, çocuğun hayatının merkezidir. Çocuk, oyun ile öğrenir. Bu sebeple oyun, çocukları gerçek hayata hazırlayan deneme tahtasına benzetilebilir. Özgen ve Ayтуğ, makalelerinde çocukların taklit ederek oyun oynadığını ve oyun ve öğrenmenin birbiriyle ilişkisi olduğunu anlatır (1992). Taklit eden çocuk öğrenilmiş davranışları tekrarlar. Bu tekrarların içine

yaratıcılığını ve hayal gücünü de katarak oyunun seyrini belirler. Oyunun seyrini belirlerken çocuk kendi kararlarını ve tepkilerini ortaya koyar. Bu da çocuğun kendi kişiliğini yaratmasına imkân tanır. Aynı zamanda çocuk kendini tanır ve keşfeder. Tüm bunların yanı sıra çok oyunculu bir oyunun içinde bulunan çocuklar için sosyal ilişkileri anlayacağı bir ortam oluşmuş olur. Parsons, bu düşünceleri; "oyun, yaratıcılığı, hayal gücünü, sosyal bağları ve öğrenilmiş davranışları teşvik eder" cümlesiyle özetlemiştir (2011).

Oyun, çeşitliliği içinde barındıran bir kavramdır, özellikle de çocukların çok hızlı bir gelişim ve değişim gösterdiği göz önünde bulundurulursa... Çocuklarda beyin gelişimini olumlu yönde destekler ve çocukların bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal zekâlarının gelişiminde önemli bir rol oynar. Bir çocuğun oyun oynama biçimi beyin ve fizik gelişimi ile orantılı olarak değişim göstermektedir. Bu da "oyun" dediğimiz şeyin aslında tek bir biçimi olmadığını bize kanıtlar. Dolayısıyla kentte bir oyun alanı tasarlanacaksa, çocuk gelişimi ve bu gelişimin oyunla ilişkisi iyi irdelenmelidir.

Anderson-McNamee ve Bailey, oyun çeşitliliğini şöyle sıralamışlardır;

Boş Oyun: Yeni doğmuş bebeklerin ilk üç aylık dönemlerinde rastgele hareketler ile net bir amaç olmadan meşgul oldukları ilk oyunlardır.

Tek Başına Oyun: 3 ile 18 aylık bebeklerin limitli sosyal, bilişsel ve fiziksel becerileri dolayısıyla çevrelerindeki objeleri izlemek, tutmak, tıngırdatmak gibi kendi kendilerine oynayarak zaman geçirmeleridir.

İzleyici Oyun: Bu oyun türünde çocuk, öteki çocukların oyunlarını izleyerek bir başkasıyla iletişim kurmayı öğrenir ve dil becerisini geliştirmeye çabalar.

Paralel Oyun: 18 aylık ile 2 yaş arasındaki çocukların diğer çocuklarla hiçbir iletişim kurmadan onların çevrelerinde –miş gibi yaparak oynadıkları oyunlardır. Çocuk, diğer çocuklarla oynama ihtiyacını gösterir ve “benim” kavramını öğrenmeye başlar.

Ortaklaşa Oyun: 3-4 yaşlarındaki çocuğun çevresindeki çocuklara ilgisi artar ve sosyalleşmeye başlar. Gevşek bir şekilde organize edilmiş oyunlardır. Çocuk ne yapacağını ve ne yapmayacağını burada öğrenmeye başlar. Ortaklaşa oyun, paylaşma sanatını öğretir, dil gelişimini, problem çözme becerisini ve iş birliği yetisini geliştirir.

Sosyal Oyun: 3 yaş civarı çocuk diğer çocuklarla etkileşime geçer, oyuncaklarını ve fikirlerini paylaşmak gibi etkileşimlerde bulunur. Toplum kurallarını ve ahlak değerlerini öğrenmeye başlar.

Motor-Fiziksel Oyun: Koşmak, zıplamak, saklambaç gibi oyunlar bu gruba girer. Çocukların kas gücünü geliştirir ve egzersiz imkânı sağlar. Kazanmayı ve kaybetmeyi öğretir.

Yaratıcı Oyun: Çocuğun bir şeyler yarattığı oyun türüdür. Bebeklik çağında bir şeyleri, hissetmek ve tadına bakmak amacıyla ağızına götürerek başlayan bu oyun türü, çocuğun ilerleyen yaşlarında blokları üst üste koyarak inşa etme, kumla oynama, çizme şeklinde devam eder. Neyin işe yarayıp yaramadığını görmek için cisimleri ve kalıpları keşfettiği, yaptığı işi tamamladığında övünç duymayı öğrendiği oyun türüdür. Kendine güven kazanır.

Dışavurumcu Oyun: Çeşitli malzemelerle duygularını ifade ettiği oyun türüdür. Bunlar yazmak ve çizmek için kullanabileceği boya, pastel boya, renkli kalemler ve keçeli kalemler gibi malzemeler olabilirken, kil, su, sünger gibi malzemeleri kullanarak çeşitli desenler çıkarmaktan veya puf minderler, vurma tezgâhı, ritim enstrümanları gibi duygularını dışa vurmaya yardımcı malzemelerden bahsedilir.

Kurgusal Oyun: Dil ve duygular ile denemeler yaparak, yeni roller ve durumlar deneyerek öğrenir. Kendi dünyalarının ötesinde şeyler düşünür ve yaratırlar. Yetişkinlerin rollerini oynarlar ve soyut düşünmeyi öğrenirler. Hayal güçleri genişler. Kavramları, hayallerini ve geçmişini ifade etmek için yeni kelimeler ve sayılar kullanırlar.

İş Birlikçi Oyun: Grupla oynanan ve bir hedefi olan oyun türüdür. En az bir lider bulunur. Çocuklar kesin olarak grubun içinde veya dışındadır. Oyunun kuralları vardır. Çocuk bu oyun türüyle hayatta kurallar olduğunu ve herkesin o kurallara uyması gerektiğini öğrenir (2010).

Görüldüğü üzere çocuğun gelişirken ihtiyaçlarına göre oyun kavramı çeşitlenmektedir. Çocukların motor gelişimini destekleyen fiziksel aktivite içeren ve kas gücünü geliştiren oyunların yanı sıra yaratıcılıklarını, hayal güçlerini, problem çözme becerilerini vb. geliştirebilecekleri, paylaşmayı, iletişim kurmayı, sosyalleşmeyi, kurallara uymayı vb. öğrenebilecekleri oyunlarında içinde bulunduğu çeşitli tiplerde çocuk oyun alanları tasarlanabilir. Çocuk hissederek, görerek, dokunarak, duyarak çevreyi algılar ve bu çevre içindeki yerini saptamaya başlar (Özgen, Y). Peyzaj mimarlığı, oyun alanı tasarımı ile çocukların görsel, fiziksel, işitsel ve duygusal algılarına hitap edebilir. Oyun donatıları, döşeme, ışık, bitki, su, topoğrafya vb. peyzaj elemanlarında, tasarımda, kavramlarda çeşitlemeler yapılabilir.

5.2. Dış Mekân Oyun Alanlarının Çeşitleri ve Gelişimi

Birçok makalede oyun alanı çeşitleri olarak geleneksel, macera, yaratıcı ve çağdaş oyun alanlarından bahsedilmektedir. Parsons bu oyun alanlarına ek olarak orman okullarını da listeye eklemiştir. Kısaca oyun alanlarının gelişim evrelerinden ve tasarımından şöyle bahsetmiştir (2011);

Geleneksel Oyun Alanları: 19. Yüzyıl sonu ile 20. Yüzyıl başı arasında ortaya çıkmış bir oyun alanıdır. Alt sınıftan olan çocukların yaşam kalitesini iyileştirmek amaçlanmıştır. İlk oyun donanımları, koşu ve grup

oyunları için kullanılan geniş beton ve çim alanla çevrelenmiş, büyük ölçüde metal ve ahşaptan yapılan minimal donanımlardır. Alanda annelerin oturabileceği geniş çardaklar bulunmaktadır. 1920’lerde metal borular kullanılmaya başlanmış, çelik tırmanma, kaydırak ve gelişmemiş oyun elemanları ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak kum alan ve çitler oyun alanlarında kullanılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde oyun parkları çoğunlukla alışılmış formdaki kaydırak, salıncak, tahterevalli, tırmanma ve dönme oyun elemanları da geleneksel oyun alanını oluşturan elemanlardır.

Macera Oyun Alanları: Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra harap olmuş Avrupa şehirlerinde kullanılmayan alanlardaki boş yapı malzemeleriyle “Junk Playground” olarak adlandırdıkları hurda oyun alanları oluşturmuşlardır fakat 1950’lerde Amerika’da güvenlik sebepleriyle popüler olamamış ve evrimleşerek macera oyun alanlarına dönüşmüştür.

Geleneksel oyun alanlarından farklı olarak, çocukların fiziksel ve sosyal gelişimine katkıda bulunur, inşa etme deneyimi ve problem çözme yeteneği kazandırır, iş birliği yapmayı öğretir, çocukların doğal elemanları keşfetmesine olanak tanır.

Hayal Gücüne Dayalı (Yaratıcı) Oyun Alanları: Macera oyun alanının fikrini kullanır fakat hareket edebilen prefabrik malzemelerin karışımından oluşur. Çocuk ve donanım güvenliği üzerine eğitilmiş kişilerin denetimindedir.

Macera oyun alanlarındaki gibi çocukların yaratıcı sosyal etkileşimini ve fiziksel gelişimini destekler ve onları yenilikçi düşünmeye iter. Ebeveyn koruması ve güvenlik anlamında daha gelişmiştir.

Çağdaş Oyun Alanları: 1950’lerde ortaya çıkan oyun alanı, alana özgü tasarımlar üretilip sanatsal heykeller kullanılmaktayken, 1970’lerde

güvenlik standartları gerekçesiyle güvenlik ve ulaşım açısından onaylı üretilen oyun donanımlarıyla yer değiştirmiştir.

Geleneksel oyun alanlarıyla benzeşir, farklı olarak daha gelişmiş oyun araçları kullanılmaktadır.

Orman Okulları: Orman okulları dış mekân oyunu için çocuklara eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Resmî olmayan ve alternatif bir eğitim biçimidir. Yerel ağaçlık alanlara kurulur. Dış mekân öğrenimini içerir, çocukların doğayla bağlantı kurmasına olanak tanır, çocukların liderliğinde öğrenimi, bireysel, sosyal ve duygusal gelişimi içerir. Çocuk işlenmemiş çevreye her an ulaşabilir (Harris, 2017).

Orman okulları bütün diğer oyun alanlarına kıyasla çocuğa büyük ölçüde özgürlük sunar ve çocuk tarafından başlatılan oyuna olanak sağlar (Parsons, 2011).

Ülkemizde de orman okulları bulunmaktadır.

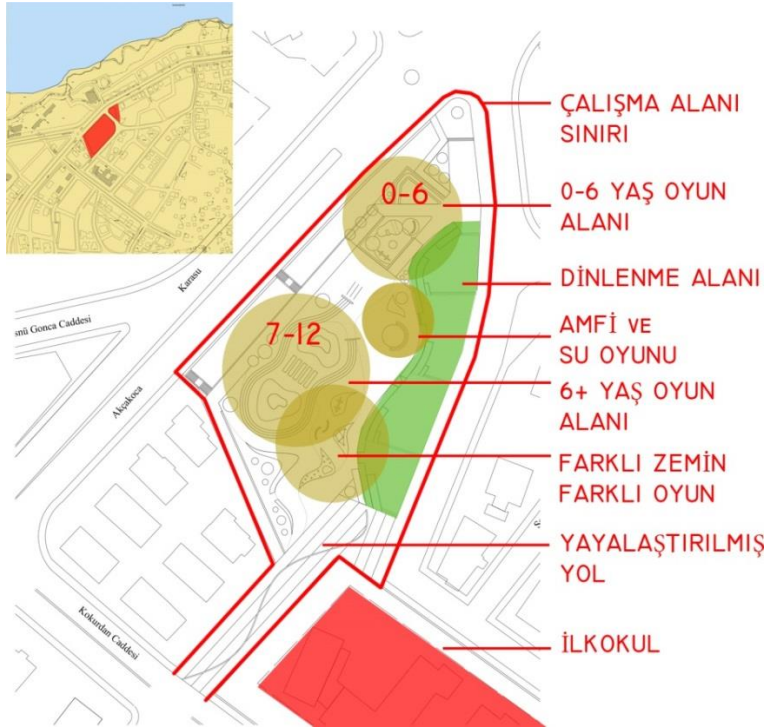
Türkiye’de dış mekân oyun alanları büyük çoğunlukla geleneksel oyun alanlarıdır. Salıncak, kaydırak, tahterevalli, dönme dolap gibi tek tipleşmiş, alışıldık oyun donatılarından oluşur. “Geleneksel oyun alanları bireysel oyuna olanak sağlamakta ve çocukların yalnızca büyük kas aktivitesi ve kaba motor gelişimine katkı sağlamaktadır” (Uysal, 2010).

5.3. Oyun Alanı Yer Seçimi ve Tasarımı

Oyunun çocuk gelişimiyle olan ilişkisi göz önüne alındığı zaman çocuk oyun alanının kamusal açık alanda çok önemli bir yere sahip olduğu görülür. Planlamada oyun alanlarının büyüklük ve kapasitesi planlamanın yapılacağı mahallenin yoğunluğu ve çocuk nüfusuna göre belirlenmelidir. İyi planlanmış oyun alanları, konut alanları ile çevrelenmeli, ana ulaşım sistemine yakın olmalı ve güvenli bir şekilde yoldan ayrılmış olmalıdır. İlk ve orta dereceli okullara yakın veya bitişik olması esastır. Okul öncesi yaşta çocuklar ile daha okul çağı çocuklarının oyun alanlarının ayrı

olması da önemli bir ayrıntıdır (alıntılanan: Aksu ve Ulu);(aktaran: Var ve ark., 2004). Bu konu da Özgen, “çocuk oyun alanlarının yer seçiminde konut bölgesine yakınlığın önemli bir faktör olduğu”nu ifade eder ve “çocuk oyun alanlarının konut bölgesine uzaklığı azaldıkça kullanım süresi ve sıklığı ile çocuklar arasında arkadaşlıkları artmakta, dolayısıyla kent çocuğunun toplumsallaşması daha kolaylaşmakta” olduğunu belirtir (1992).

5.4. Çocuk Oyun Alanı Tasarım Projesi: Akçakoca

Şekil 5.1. Alanın Konumu ve Kullanım

Şekil 5.2. Plan

Proje alanı Düzce iline bağlı Akçakoca ilçesindeki Hacı Yusuf Mahallesi'nde bulunan Akçakoca Öğretmenevi karşısında yer alan boş bir parsel. Proje alanı seçilirken, çocuk potansiyelinin yüksek olması ve kısa mesafede erişimin sağlanabilmesine önem verilmiştir. Dolayısıyla seçilen parsel konut bölgesinde yer almakta ve yakın çevresinde Esentepe İlköğretim Okulu bulunmaktadır.

Tasarlanan oyun alanında amaçlanan, çocukların bilişsel, motor, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkıda bulunabilmektir. Tasarımda hedeflenen, çocukların bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal zekâlarının gelişimini destekleyici, sosyal etkileşime açık, yaratıcılığı teşvik eden, doğal elemanların kullanıldığı, çeşitlilik içeren, güvenli ve erişilebilir bir oyun alanı yaratmaktır.

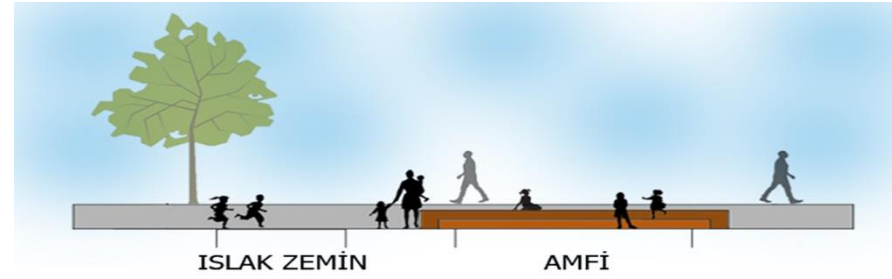
Detaylar

İlk olarak, proje alanının okula yakınlığı nedeniyle, okul ve park arasındaki yolun trafiğe kapatılarak yayalaştırılması öngörülmüştür. Bununla beraber oyun alanı parkın orta bölgesine yerleştirilmiş ve alanın çevresi şev, yeşil alan, oturma alanı ve konut alanıyla çevrelenmiştir. Böylece oyun alanı trafikten soyutlanmış ve güvenli bir oyun bölgesi elde edilmiştir.

İkinci olarak, oyun alanları 0-6 ve 7+ yaş gruplarına göre bölgesel olarak ikiye ayrılmıştır. Böylelikle aile gözetimine muhtaç küçük çocukların (0-6), alanda özgürce oynayan okul çağı çocukları (7+) tarafından zarar görmesine engel olmak amaçlanmıştır. 0-6 yaş grubu çocukları için tasarlanan alanda daha küçük oyun elemanları ve aile gözetiminin daha kısa mesafede olmasına imkân sağlayan çok sayıda oturma alanları bulunurken, 7+ yaş grubu çocukların oyun alanları özgürce hareket etmelerine imkân tanıyan büyüklüktedir.

Şekil 5.3. 0-6 Yaş Oyun Alanı

Şekil 5.4. Su Oyunu ve Amfi

Geleneksel oyun elemanlarından farklı olarak çeşitlilik içeren, arazi şekli ve doğal elemanların (ahşap, kaya, taş gibi) kullanıldığı bir alan tasarlanmıştır. Kullanılan zemin malzemelerinde çeşitlilik (malç, taş, toprak zeminler, ıslak zemin, kum havuzu) ile çocukların duyularına yönelik bir oyun ortamı da oluşturulmak istenmiştir.

Şekil 5.5. Farklı Zemin Malzemeleri ve Oyuncaklar

Oyun tepeleri ve çizgisellik tasarımda çocukların kendi oyunlarını yaratmalarına ve sosyal ilişki kurmalarına olanak sağlamaktadır. Oyun

tepeleri etrafındaki çizgilerin birbirini takip etmesi sebebiyle koşu, bisiklet, kayak yolu olarak kullanılabilir. Çizgilerin bitiminde bulunan duvarların arka yüzlerinde dairesel veya benzeri çizgiler ile duvarları çocukların hedef olarak kullanması öngörülmüştür. Yine tepelerin arasındaki farklı renkteki çizgiler ile çocuklara hayal güçleri ile kendi oyunlarını yaratma fırsatı tanınmıştır.

Şekil 5.6. Yapay Tepeler.

Oyun alanında bulunan oyun elemanları için yaratıcı, yenilikçi ve sıra dışı olması önerilmektedir.

Son olarak, bu tasarım bir fikir projesidir. Gelecekte yapılacak olan projeler için çocuk oyun alanları literatürde kısaca irdelenmiş ve çalışma alanı üzerinde, toplanan bilgilerin ışığında tasarımsal olarak bir fikir projesi oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

Aksu O.V. ve Ulu, F. (Tarihsiz). Çocuk Oyun Alanları Ve Trabzon Kenti Ölçeğinde Bir İnceleme, 102-109. <https://yayin.ogm.gov.tr/yaydepo/1426.pdf> (Son Erişim Tarihi: 1 Nisan 2018).

Anderson-Mcnamee, ve J.K. Bailey, S.J. (2010). The Importance of Play in Early Childhood Development. Montana Devlet Üniversitesi. Montguide.

Çakırer-Özservet, Y. (2015). "Türkiye'de Çocuk ve Şehir İlişkisi Üzerine Yapılmış Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi" 20-50. Yasemin Çakırer-Özservet & Ezgi Küçük (Ed). *Çocukların Şehri Üzerine*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Harris, F. 2017. *Outdoor learning spaces: the case of forest school*. Biyoloji ve Çevre Bilimleri Bölümü. Hertfordshire Üniversitesi, Hatfield: Area

Özgen, Y ve Aytuğ, A. (1992). Kullanıcı Eğilimleri Açısından Çocuk Oyun Alanları ve Araçları Üzerine Bir İnceleme. A(42)(2): 99-118. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi.

Parsons, A. (2011). Young Children and Nature: Outdoor Play and Development, Experiences Fostering Environmental Consciousness, And the Implications on Playground Design. Yüksek Lisans. Virjinya teknik okulu ve devlet üniversitesi. Peyzaj Mimarlığı. Blacksburg, Virjinya. https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/32281/Parsons_AE_T_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Son Erişim Tarihi: 30 Mart 2018).

Uysal, A.B., (2010). Bir Kamusal Mekan Olarak Çocuk Oyun Alanları, , Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. https://www.researchgate.net/profile/Arzu_Basaran-Uysal/publication/304576182_Bir_kamusal_mekan_olarak_cocuk_oyun_

<alanlari/links/5773ce4f08aead7ba06e5742/Bir-kamusal-mekan-olarak-cocuk-oyun-alanlari.pdf> (Son Erişim Tarihi: 1 Nisan 2018).

6. ÇOCUK OYUN ALANLARI TASARIMI: AKÇAKOCA ÇOCUK OYUN PARKI PROJESİ

Pey. Mim. Uğur AY

Prof. Dr. E. Figen İLKE

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Oyun, çocuğun deneyimleyerek kendi kendine öğrenmesini sağlayan, eğlenmek amacıyla ve içsel olarak güdülenen, bazen kuralları belirlenmiş ve bilinen, bazen de kendiliğinden gelişen ve mutluluk, coşku, heyecan, merak duygularını da içinde barındıran davranışlardan oluşan bir etkinliktir.

Oyun, çocukların gelişiminde önemle yer alan bir etkinliktir. Çocuk, kendi kendine veya arkadaşları ile her alanda oyun oynamanın ve sosyalleşmenin bir yolunu bulur. Oynadığı oyunlarla sorumluluk alır, toplumsal kuralları öğrenir. Düşünce, duygu ve ilişkiler açısından oyun yoluyla kontrol kazanır.

Yetişkinler açısından oyun, çocuğun eğlenmesine ve oyalanmasına yarayan amaçsız bir uğraştır. Oyun, çocuklarla iletişim kurmanın ve onların dünyasını paylaşmanın en doğal yoludur ve en sağlıklı sonuç veren yöntemidir. Çocuk için oyun, içinde yaşadığı ve mutlu olduğu bir dünyadır.

Oyun oynamak her yaştan çocuklar için önemli bir ihtiyaçtır. Oyun alanlarında bir araya gelen çocuklar, aralarında kurdukları iletişimlerle toplum içerisinde sosyal bir birey olmanın ilk adımlarını atarlar. Oyun alanları, çocukların hem fizyolojik hem de psikolojik gelişimlerine de katkıda bulunurlar.

Bu noktada, çocuk oyun alanları düzenlemelerinde; doğru bir planlama, doğru bir tasarım, doğru bir uygulama ve yeterli bakım çalışmalarının yapılması önemlidir.

Çocuk oyun alanları, park alanlarının bir kısmını oluşturabildikleri gibi, tamamını da kapsayabilirler. Başarılı çocuk oyun alanları, çocukların farklı ihtiyaçları ve fiziksel meydan okumalarına fırsatlar sunarlar. Tasarım sırasında göz önünde bulundurulması gereken diğer ihtiyaçlar; tatlı eğimler, iyi bir drenaj, ekipmanlar haricinde de basamakların varlığı. Ekipmanlar boyunca çeşitli hareket imkânlarının sağlanması ve güvenliğin sağlanması şeklinde sıralanabilir (PHILLIPS 1996).

6.1. Çocuk Oyun Alanları İle İlgili Tasarım Kriterleri

Oyun alanları geleneksel, macera ve modern olmak üzere üç farklı biçimde tasarlanabilirler. Geleneksel oyun alanları salıncaklar, kaydıraklar, tahterevalliler, tırmanma elemanları gibi standart elemanları ve bunların yanı sıra tüneller, heykeller ve ağaç evler gibi atraksiyonları içerebilirler. Geleneksel oyun alanları, metal kısımları, zincirler, beton veya asfalt kaplamaları ile kullanım sırasında tehlike yaratabilirler (FISHERIBELLI GREENE/BAUM 1996). Macera oyun alanlarında; çocuklara eski lastikler, bahçe aletleri, ahşap bloklar, kazma aletleri gibi çeşitli malzemeler sağlanarak, kendi oyun yerlerini tasarlamaları ve inşa etmeleri için fırsatlar sunulur. Modern oyun alanlarında ise geleneksel oyun alanlarında bulunan elemanların çoğu aynen bulunur. Geleneksel oyun yerlerinde sallanmak en yaygın aktivite iken; modern oyun yerlerinde birbirine bağlanmış ekipmanlar üzerinde süregelen hareketler dizisi hakimdir.

Araştırmalar göstermiştir ki küçük çocuklar geleneksel oyun alanlarını, daha büyük çocuklar ve yetişkinler ise modern oyun alanlarını tercih etmektedirler (BETCHEL 1997).

Oyun alanlarında yer alan elemanlar şu şekilde sıralanabilirler:

- Girişler

Girişin ulaşılabilirliği önemlidir. Girişler bilgi edinme ve sosyal iletişim noktalarıdır.

- Yollar

Çocuk oyun alanları içerisindeki ana yollar, giriş ve çıkış noktalarını aktivite merkezlerine, önemli landmarklara, tuvaletler, çeşmelere, telefonlara vs. bağlarlar. İkinci derecedeki yollar ise çocuklara meraklarını gidermek, saklanmak, kovalama oyunları ve araştırma yapmak için fırsatlar sunarlar (AL TMAN/ZUBE 1989). Yollar; çocuklar ve oyuncak arabalar, tekerlekli sandalyeler, bebek arabaları ve bisikletler gibi tekerlekli araçlar için ulaşım imkânı sağlamalıdır. Yollar en az 1.5m genişliğinde ve i: i2'lik tatlı bir eğime sahip olmalıdırlar. Yaralanmalardan korunmayı sağlayacak sağlam bir yüzeye sahip olmalıdırlar. Ekipmanların yakınında ekipmanlara geçiş noktalarında tekerlekli sandalyeliler için 1m x 1m'lik bir park etme imkânı sağlanmalıdır.

- İşaretler

İşaretler bilgilendirici ve eğlendirici olmalıdırlar. İşaretler duvarların, zeminlerin, yapıların vs. üzerinde herkesin görebileceği yerlere yerleştirilmelidirler.

- Sınırlamalar

Sınırlamalar çocukların ekipmanlar içerisindeki oyun sınırlarını belirtirler. Çocuklara zarar vermeyecek şekilde tasarlanmalıdırlar.

- Çitler ve Korkuluklar

Oyun alanlarını kötü ve aşırı kullanımlardan korumak için tesis edilirler. Çocukların oyun alanının dışına çıkmalarını engellerler.

- Kombine Oyun Ekipmanları

Bu ekipmanların oyun değerleri yüksektir. Ekipmanlar güvenli olmalı, geçerli standartları karşılamalı ve bakımları kolay olmalıdır. Ciddi yaralanmaların önüne geçilebilmesi açısından platformların zeminden olan yükseklikleri 2.5m'yi geçmemelidir (KENT MOBİL YALARI KILAVUZU 1992). Ekipmanlar ahşaplardan olduğu kadar çelik, alüminyum, plastik ve

bu malzemelerin çeşitli kombinasyonlarla karışık kullanımından oluşturabilirler. El yapımı ekipmanlar yerine fabrikasyon ekipmanlar tercih edilmelidir. Fabrikasyon ekipmanlar devlet tarafından belirlenen standartlarla denetlendiklerinden daha güvenlidirler. Ekipmanlar üzerindeki bütün metaller paslanmaz çelik ve galvanize çelikten imal edilmeli ve bağlantılar cıvatalarla sağlanmalıdır. Bütün plastikler ultraviyole ışınlarına dirençli, geç ısınan türden olmalıdırlar. Ahşaplar ise çürümeye karşı dirençli, kıymıklardan temizlenmiş, pürüzsüz yüzeye sahip olmalarının yanı sıra kenarları da yuvarlatılmış olmalıdır. Ekipmanlar içerisinde yer alan her basamak 20cm' den yüksek olmamalı ve 30cm derinliğinde ve 60cm genişliğinde olmalıdır.

- Oyun Oynamaya Yardımcı Olan Materyaller

Çocukların oynamaktan hoşlandıkları tuğlalar, sopalar, kayalar, bisikletler ve benzeri materyallerdir.

- Oyun Yüzeyleri

Ekipmanların çevresinde düşüldüğü zaman darbenin hızını kesecek yumuşak yüzeyler kullanılmalıdır. Çocukları korumak ve düşüşlerdeki ciddi yaralanmaları önlemek için standartlara uyulmalıdır. Kum yüzeyler veya kum-talaş karışımı yüzeyler oyun alanları için idealdir (HULTSMAN 1987). Farklı oyun yerleri için uygun yüzey malzemesinin seçimi; aktivite tipine, kullanım yoğunluğuna, kullanım zamanları ve güvenlik faktörlerine bağlı olacaktır. Malzemelerin seçiminde kolay bulunabilme, maliyet, yüzey tekstürü, kolay yerleştirme ve bakım önemlidir (NELSON/PORTER 2003). Bunun yanında 'oyun yüzeyi materyallerinin; estetik görünümünün, ısınmalara karşı direncinin ve drenajlarının sağlanmasına da dikkat edilmelidir.

- Arazi Formları ve Topoğrafik Değişimler

Farklı arazi formları ve topoğrafik değişimler, çocuklara çeşitli hareket etme fırsatları verdikleri gibi oyun alanı içerisindeki sirkülasyonu da artırır. Arazi şekilleri üzerindeki oyunlar; saklambaç oyunu, yuvarlanma,

tırmanma, kayma, zıplama gibi çocukların yönlendirme ve algılama yeteneklerini harekete geçiren oyunlardır.

- Su

Çocuklar için eğlenceli bir oyun elemanıdır. Suyun duymasal etkisinin çocukların gelişimine katkıda bulunacağı da göz ardı edilmemelidir.

- Kum

Bir başka evrensel oyun elemanıdır. Her yaş grubundan çocukları kendilerine çekerlerken, çocukların hayal güçlerinin ve sosyal iletişim yeteneklerinin gelişmelerini sağlarlar.

- Toplanma Yerleri

Toplanma yerleri sosyal gelişmeyi ve iş birliğini desteklerler. Çocuklar için olduğu kadar çocuklara nezaret eden yetişkinler için de önemlidirler. Ekipmanlar etrafında yetişkinler için rahat gözetleme imkanları sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra, piknik alanları, banklar, ağaçlar, çöp kutuları ve su gibi konfor bileşenleri de ekipmanların yakınlarına yerleştirilmelidirler.

- Sahne Yerleşimleri

Çocukların öz güvenlerini geliştiren ve grup çalışması gibi performans aktivitelerini destekleyen yerleşimlerdir. Sahne performansı çocuklarda topluluk hissini beslemekte ve yöresel kültürün ilerlemesine de katkıda bulunmaktadır.

- Ağaçlar

Ağaçlar ve diğer bitkiler estetik güzellikleri ve gölgeleri ile dikkat çekerler. Bahçeler bitkileri tanımaya ve doğayla iletişim kurmaya hizmet ederler.

- Hayvanlar

Oyun alanları doğal hayatı gözlemleyebilmemiz için fırsat sağlarlar. Vahşi ya da evcil olsun, hayvanlar etrafımızda yer alan diğer yaşayan canlılara karşı bakım ve sorumluluğumuzun gelişmesine yardımcı olurlar.

- Engelliler için Ulaşım

Oyun alanları tasarlanırken ekipmanlara engellilerin de ulaşımının sağlanması gerekir. Tasarımlarda sadece tekerlekli sandalye kullanıcıları değil görme engelliler, zihinsel engelliler ve işitme engelliler içinde konfor koşulları sağlanmalıdır. Örneğin; görme engelliler için kokulu çiçekler, zihinsel engelliler için rüzgâr çanları ve işitme engelliler için doğal hayatı gözleme imkanlarının sağlanması gerekir.

6.2. Çocuk Oyun Alanlarının Sınıflandırılması

Park içerisindeki oyun alanları ve ekipmanlarının tasarımı kullanıcıların yaş gruplarına göre değişecektir. Mümkün olan yerlerde farklı yaş grupları için tasarlanan yerlerin birbirlerinden ayrılması önemlidir. Çocuk oyun alanlarını; 0-5 yaş grubu ve 6-14 yaş grubu olarak iki grupta sınıflandırabiliriz.

- 0-5 Yaş Grubu Çocuk Oyun Alanları

0-5 yaş grubu çocuklar, ekipmanlar üzerinde veya kum içerisinde oynamaktan, yollar boyunca oyun arabalarını çekmekten ve bisiklete binmekten hoşlanırlar. Ebeveyn ve çocuklara güvenlik ve kapalılık hissi vermek, evcil hayvanların alana girişlerini önlemek için oyun alanının etrafının kapatılması ve oyun alanına birden fazla giriş/çıkış seçeneklerinin sunulması tavsiye edilir (MARCUS/FRANCIS 1997). Bu alanın daha büyük çocukların oyun alanlarından ayrılması da önemlidir. Eğer yer müsaitse yaş grupları arasında açık alanlar bırakılarak güvenlik zonları oluşturulmalıdır. Eğer yer kısıtlı ise; iki oyun alanı arasında iyi tasarlanmış çitler veya bitkilendirme düşünülebilir.

Oyun ekipmanları küçük salıncak, küçük kaydırak, kum havuzu, küçük tahterevalli belki de bir oyun evi olmalıdır. Ekipmanların yetişkinlerin olası kullanımları için yeterince dayanıklı olması gerekir.

Oyun alanları etrafında ebeveynlerin çocuklarını rahatlıkla görebilmeleri için banklar sağlanmalıdır. 0-5 yaş grubundaki çocuklar ve ebeveynleri oyun alanı içerisinde birbirlerini görebildiklerinde daha güvenli hissederler (MARCUSIFRANCIS 1997).

• 6-14 Yaş Grubu Çocuk Oyun Alanları

İkinci grup oyun alanlarını 6-14 yaş çocuk grupları için tasarlanan yerler olarak tanımlayabiliriz. Alanın müsaade ettiği yerlerde 6-14 yaş oyun alanları; 6-10 yaş grubu kız ve erkekler, 10-14 yaş grubu erkekler, 10-14 yaş grubu kızlar olarak tasarlandığında daha başarılı sonuçlar alınacaktır.

6-10 yaş çocuklar için oyun aletleri; tırmanma, kayma, bacaklar ve eller ile asılma, suyla, çamurla veya kumla oynamak gibi aktivitelere olanak sağlamalıdır. Oyun aletleri; salıncaklar, tahterevalli, kaydırak, tırmanma aletleri, yatay merdivenler, halkalar, yatay barlar, atlı karınca. Su havuzu olabilir. Ekipmanlar yakınlarındaki yapı, çit veya diğer ekipmanlardan en az 457cm uzağa yerleştirilmelidirler.

Topoğrafyadaki değişiklikler koşmak, yuvarlanmak, tırmanmak, kaymak gibi aktivitelere fırsatlar sunarlar. Spor oyunları için düz çim alanlara, körebe, yakartop, seksek gibi geleneksel oyunlar için kaplanmış düz zeminlere ihtiyaç vardır (MARCUS/FRANCIS 1997).

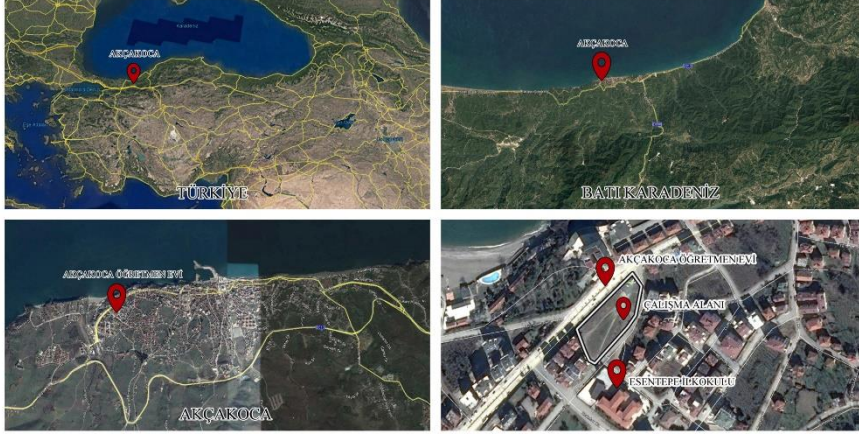
Yüzey malzemesi, oyun alanına ve onun kullanımına göre çim, tart an veya asfalt gibi sert bir yüzey malzemesi olabilir.

Bitkisel düzenlemelerde de çiçekli ve meyveli ağaçların kullanılmasına öncelik verilmeli, çocukların tırmanabilmeleri için güçlü ve alçak dallı türler kullanılmalıdır. Yine su oyunları için fırsatlar yaratılmalıdır (MARCUS/FRANCIS 1997).

Sunum Paftası

Alanın Konumu

Şekil 6.1. Alanın Konumu

Alanımız Hacı Yusufklar Mahallesi Akçakoca/Düzce mevkiindedir (Şekil 6.1). İstanbul Caddesi ve Site Sokak arasında kalmakta, konum itibariyle Esentepe İlkokulu ve Akçakoca Öğretmenevi arasında bulunmakta, ilkokulu ana caddeye bağlamaktadır. Çevre okulları göz önüne alarak yaptığımız yeşil alan analizleri ve konumu itibariyle alanın öneminin büyük olduğu, çocuk oyun parkı olmasına en uygun yer olduğuna karar verilmiş ve çalışma alanı olarak değerlendirilmiştir.

Alanı değerlendirirken kullanıcıların yani çocukların okullarından çıktıktan sonra vakit geçirebileceği, her yaşta kullanıcıların kullanabileceği etkinlik alanlarını tasarlamayı hedeflenmiştir.

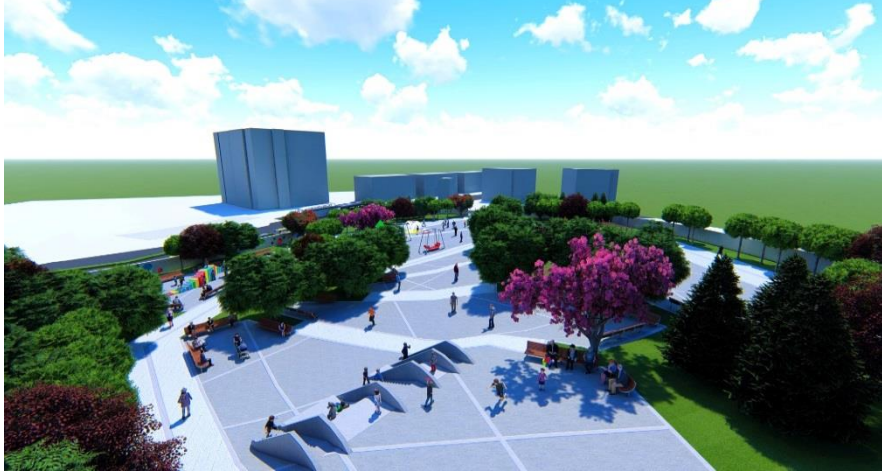
Genel Görünüm

Şekil 6.2. Genel Görünüm

Şekil 6.3. Genel Görünüm

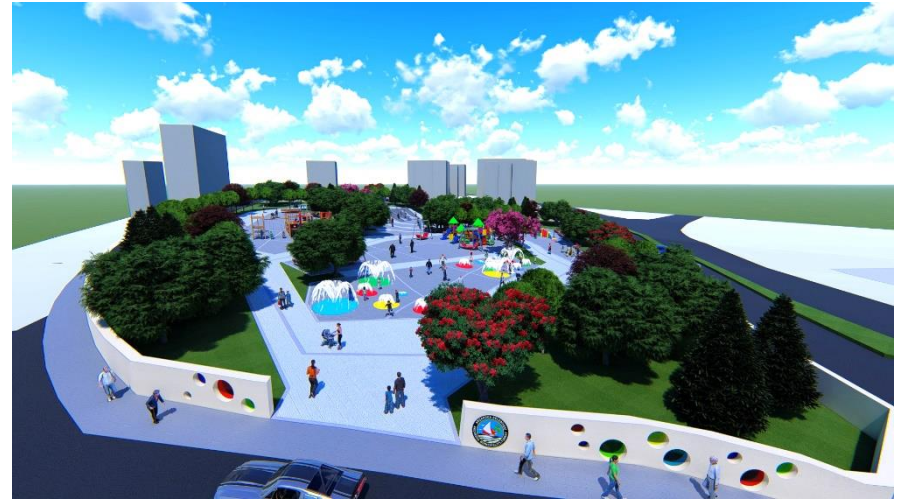
Şekil 6.4. Genel Görünüm

Şekil 6.6. Genel Görünüm

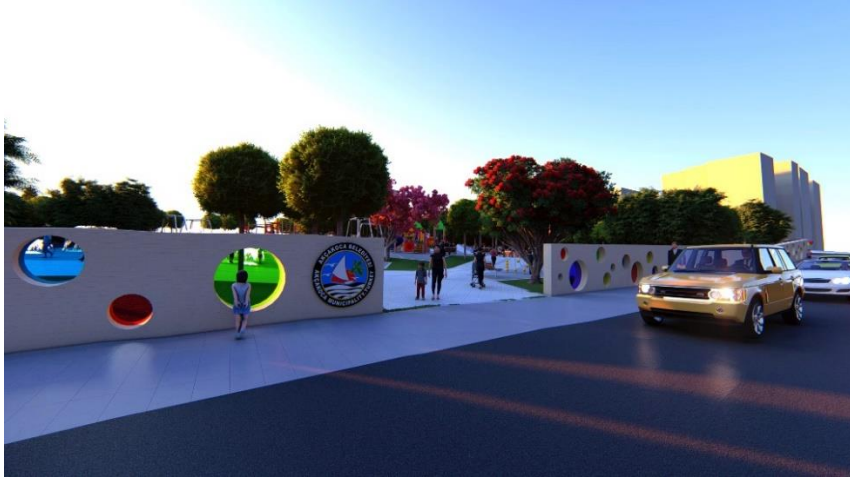

Şekil 6.5. Genel Görünüm

Şekil 6.7. Genel Görünüm

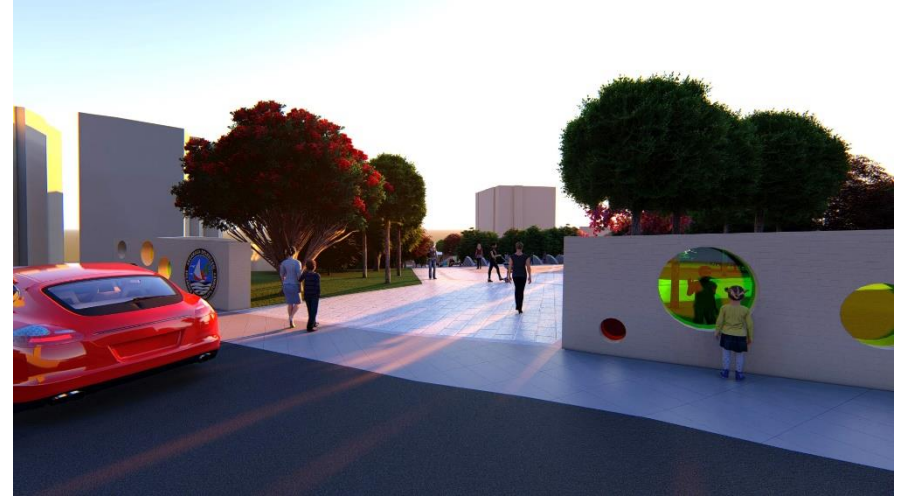
Girişler

Şekil 6.8. Giriş 1

Şekil 6.9. Giriş 2

Şekil 6.10. Giriş 3

Ulaşımı rahat sağlamak amacıyla alanda 3 adet giriş bulunmakta (Şekil 6.8-6.10), bu girişler Akçakoca Öğretmenevi karşısı, Esentepe İlkokulu karşısı ve Site Sokak'a çıkmaktadır. Alan konumu sayesinde ilkokulla ile öğretmenevi arasında kestirme görevi görmektedir. Girişler ve ulaşım tasarlanırken ilkokuldan çıkan kullanıcıların İstanbul caddesine geçerken alanı ziyaret etmeleri hedeflenmiştir.

Su Oyunu

Şekil 6.11. Su Oyunu

Şekil 6.12. Su Oyunu

Su oyunu her yaşta çocuğun hatta yetişkinlerin sıcak yaz döneminde serinleyerek eğlenebileceği bir aktivitedir. Su zeminden farklı yükseklik ve basınçla püskürerek farklı kombinasyonlar oluşturmaktadır. Bu kombinasyonlar farklı kullanıcılara hitap etmekte onların eğlence isteklerine göre şekillenmiştir.

Su oyunu alan kuru havuz sistemi ile çalışmakta, su püskürtülerek fiske görevi görmektedir (Şekil: 11-12). Kuru havuzlar, çalışmadığı zamanlarda etraf döşemesi ile aynı kotta ve görüntüde kalacak şekilde dizayn edilmiş, nozulları döşemenin altına gizlenerek çalıştığı zaman görsel bir estetik ve pratiklik sağlamak için kurulan sistemlerdir.

Çocuk Oyun Grupları

Alanda 2 adet oyun grubu bulunmakta; birisi doğal malzeme ahşap ile imal edilmiş klasik oyun grubu (Şekil 6.13-6.14), diğeri plastik ve metal ağırlıklı standart üretilmiş oyun parkıdır (Şekil 6.15-6.16). İki farklı oyun grubu kullanarak kullanıcılar seçim yaparak her iki oyun grubunu kıyaslayarak inceleme, seçim yapma özgürlüğü kazandırmak hedeflenmiştir.

Şekil 6.13. Ahşap Oyun Grubu

Şekil 6.15. Standart Oyun Grubu

Şekil 6.14. Ahşap Oyun Grubu

Şekil 6.16. Standart Oyun Grubu

Topoğrafik Kaydıraklar

Şekil 6.17. Topoğrafik Kaydıraklar

Şekil 6.18. Topoğrafik Kaydıraklar

Şekil 6.19. Topoğrafik Kaydıraklar

Alandaki kot farkı kullanarak araziyle uyumlu olacak şekilde topoğrafya kullanılarak inşa edilmiş kaydıraklar kullanıcıların birlikte veya ayrı şekilde kaymaların için dizayn edilmiştir. Kaydıraklar döşemeyle zeminle bütünleşik olup, kullanıcıların yükseklik algısını geliştirmek üzerine tasarlanmıştır (Şekil 6.17-6.19).

Melodik Adımlar Çocuk Oyun Grubu

Şekil 6.20. Melodik Adımlar Çocuk Oyun Grubu

Şekil 6.21. Melodik Adımlar Çocuk Oyun Grubu

Şekil 6.22. Melodik Adımlar Çocuk Oyun Grubu

Melodik adımlar oyun grubu “2016 Cemer Düşten Gerçeğe Tasarım Yarışması Geleceğin Oyun Parkı” yarışması için tasarlanmış ve sunulmuştur.

Şekil 6.23. Nota Dizilimi

Oyun grubu piyano, ksilofon, organ, akordeon, gitar, davul gibi birçok müzik enstrümandan etkilenilmiş ve nota dizilimine göre tasarlanmıştır (Şekil 6.23). Çocukların yaptıkları ilk fiziksel etkinliklerden olan yürümeyi ve tırmanmayı konu edinmiş, işin içine teknolojiyi de sokarak çocukların ilgisini çekmek, yeni bir etkinlik oluşturmak hedeflenmiştir (Şekil 6.20-6.22).

Çocukların farklı yükseklikteki basamaklardan çıkarak, inerek, tırmanarak, zıplayarak, dengede durarak, yarışarak yapacağı etkinlikler fiziksel gelişiminde rol oynarken, aynı zamanda üzerlerine basılınca çıkan notalar müzikal gelişimlerine katkı sağlar.

Farklı enstrümanları çalmak veya nota dizilimlerini çeşitlendirmek isteyen çocuklar yanlarda bulunan içe doğru hareket edebilen alanlara dokunarak yeni sesleri keşfedebilir, yaratıcılıklarını arttırabilirler. Bu yan alanlar farklı boylardan çocukların kullanılabilmesi için son derece uygundur.

Şekil 6.24. Abaküs

Alanda ayrıca daha küçük yaştaki kullanıcıların kullanması için abaküs bulunmaktadır (Şekil 6.24).

Geçirgen Duvarlar

Şekil 6.25. Geçirgen Duvarlar

Duvarlar hem sınırlayıcı eleman olup hem de alanı dışarıdan görünebilmesini sağlayan renkli pencereler ile alanın dışarıdan ilgi çekmesini hedeflemektedir. Renkli pencereler güneş ışığı ile birlikte alana ve çevresine renk katmaktadır. Geçirgen duvarlar seperatör görevi görerek alan içerisini dışarı ayırarak korumaktadır (Şekil 6.25).

KAYNAKLAR

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ
ÇOCUK OYUN ALANLARI TASARIMI Pey. Yük. Mim. Gökçen Firdevs YÜCEL)

ALTMAN, i; ZUBE, E.H. 1989: Public Places and Spaces, Plenum Press, New York.

BETCHEL, R.B. 1997: Environment and Behavior: An Introduction, Sage Publications.

CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION PUBLIC PLAYGROUND SAFETY CHECKLIST, 2003: CPSC Document # 327. (<http://www.cpsc.gov/cpsc/pub/pubs/327.html>).

FISHER, J.D.; BELL, P.A.; GREENE, T.C.; BAUM, A. 1996: Environmental Psychology, Fourth edition, Harcourt Brace College Publishers.

FOGG, G.E. 1992: Park Planning Guidelines, 3'd Edition, National Recreation & Park Association Press.

HARRIS, C.W.; DINES, N.T. 1998: Time-saver Standarts For Landscape Architecture: Design and Construction Data, , 2ndEdition, McGraw-Hill Press, New York.

HULTSMAN, J. 1987: Planning Parks for People, State Collage: Venturo Pub.

IPEMA (The International Play Equipment Manufacturers Association), 2003: April 24-28 Designated National Playground Safety Week, Ipema Takes Leadership Role in Promoting Playground Safety. (<http://www.ipema.org/newrel1.asp>).

KENT MOBİL YALAR! KILAVUZU, i992: Yıldız Teknik Üniversitesi.

MARCUS, c.c.; FRANCIS c. 1998: People Places: Design Guidlines for Urban Open Space, 2ndEdition, John Wiley Son, New York.

NATIONAL PROGRAM FOR PLAYGROUND SAFETY, 2003: Fall Surfacing Guidelines for Playgrounds. (<http://www.uni.edu/playground/tips/SAFE/fallsurfguidelines.html>).

NELSON, W.R.; PORTER, J. A. 2003: Planning a Better Park Landscape: Choosing Material. (<http://www.ag.uiuc.edu/~vialhtml/pubs/PARKI/parkI2.html>).

PHILLIPS, L.E. 1996: Parks, Design and Management, McGraw-Hill Press, New York.

<http://yasamgucu.org/oyun-nedir-ve-turleri/>

7. KAMUSAL AÇIK MEKÂN TASARIMINDA HALK KATILIMI: AKÇAKOCA HACIYUSUFLAR MAHALLE PARKI TASARIMI

Dr. Öğr. Ü. Pınar KÖYLÜ
Merve Balballı

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

7.1. Kamusal Açık Mekânlar

Soyut ve üç boyutlu bir hacmin ifadesi olan mekân (Relph, 1976; Creswell, 2004), yapıların birbirleri ve diğer öğeler ile olan ilişkileriyle ve yakınlıklarıyla oluştuğunda kentsel mekân olarak ifade edilmektedir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009).

Yapılaşmış ya da doğal olabilen kentsel mekânlar; caddeleri, meydanları, yolları, çeşitli kullanımların yer aldığı açık mekânları ve parkları içermektedir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Bu durumda, kentlerde çoğunlukla yapılar arasında yer alan mekânları, aslında kentsel açık mekân olarak ifade etmek de mümkün olmaktadır.

Kentsel açık mekân kavramına ilişkin standart bir tanım olmamakla beraber; bu kavramın çeşitli türleri ve alt türleri bulunmakta; kentsel açık mekânı tanımlamada o mekânın ölçüsü, biçimi, tasarımı, barındırdığı yeşil öğeler ve o mekânda yer verilen etkinlikler belirleyici rol oynamaktadır (Kim ve Wentz, 2011).

Ayrıca, kentlerde özel/yarı-özel mülkiyetteki bahçeler gibi diğer bazı açık mekânların da bulunduğu hatırlandığında, aslında kentsel açık mekânların, kentlerde çoğunlukla yapılar arasında yer alan kamusal ve özel/yarı-özel açık mekânlardan oluştuğunu belirtmek de gerekir.

Kamusal açık mekanlar, kamunun genel kullanımı ve yararı için kamusal bir kurum tarafından sahip olunan ve bakımı yapılan mekanlardır (Anonim, t.y. (b)). Diğer bir tanıma göre ise kamusal açık mekanların, kamunun yararını sağlamakla beraber, çevresel, sosyal ve kültürel değerlerin bugünkü ve gelecekteki kuşaklara aktarılabilmesi amacıyla ayrılmış araziler olduğu ifade edilmektedir (Anonim, 2012). Bu bağlamda, kentlerde yer alan çeşitli ölçeklerdeki parklar da sundukları ekolojik, estetik, ve sosyo-kültürel işlevler açısından günümüz kentleri ve kentlileri için büyük önem taşıyan; farklı sosyal, kültürel ve demografik özelliklere sahip insanların bir araya gelebilecekleri kamusal açık mekanlardır.

ABD Ulusal Rekreasyon ve Park Birliği tarafından, genel özellikleri, konum ve boyutları göz önünde bulundurularak yapılmış olan park ve açık mekân sınıflandırması (Anonim, 2013) içinde yer alan mahalle parkları; parka yürüme mesafesinde yaşayan halka hizmet eden, içinde oyun alanlarına, çok amaçlı çim alanlara, piknik masalarına, yürüme yollarına, çekici peyzaj unsurlarına, küçük park alanlarına, basketbol alanları gibi çeşitli rekreasyonel alanlara yer verilen yeşil alanlardır (Anonim, t.y. (a)). Bu tür mekânlar her gün çok sayıda ziyaretçiyi çekerek, buldukları çevre için kalıcı ve vazgeçilemez bir nitelik taşırlar (Kozloff, t.y.). Toplumun gereksinimlerini tam olarak karşılayamayanlar ise günümüzde genellikle boş kalmaktadır (Enger, 2005). Bunu engellemek de, halkın tasarım sürecine katılmasıyla mümkün olabilmektedir.

7.2. Kamusal Açık Mekân Tasarımında Halk Katılımının Önemi

Tasarlanacak ürünleri kullanması beklenen kişilerin karar mekanizmasında söz sahibi olması, hem tasarım sürecinin demokratikleşmesini, hem de kullanıcıların özgün bilgisi sayesinde daha kabul edilir tasarım çözümlerine ulaşılmasını sağlamaktadır (Robertson ve Simonsen, 2012 ile Bjögvinnsson, Ehn ve Hillgren, 2012'den alıntı yapan Süner ve Kaygan, 2014). Bu nedenle katılıma; endüstri alanında müşterilerle, kamu

yönetiminde ise halkla daha iyi iletişim sağlayabilmek için özellikle son yıllarda oldukça fazla yer verilmektedir (Smith vd., 2017).

Yerelde alınan kararlara yurttaş katılımı aktif bir biçimde sağlanmadığı zaman, gereksinimler ve sorunlar doğru tespit edilemeyeceği ve bunlara cevap verecek politikalar geliştirilemeyeceği için, katılım kavramı yerel yönetimler bağlamında sıklıkla vurgulanmaktadır (Akay, t.y.). Örneğin, 2006 yılından itibaren İngiltere'deki yerel makamların, buldukları faaliyetler ile ilgili olarak yerel halkı bilgilendirmesi, yerel halka danışması ve bu faaliyetlere yerel halkı dahil etmesi yükümlülüğünün ardından, 2009 yılının Nisan ayında, tüm yerel makamların katılım ve yetkilendirme kültürü içerisinde yer almalarını gerekli kılan bir "Katılım Çağrısı" yürürlüğe girmiştir (Brodie vd., 2011).

Merkezi yönetimlerin dışında kalan kamusal örgütlenmeler olan yerel yönetimler, kamu idaresinin vatandaşa en yakından hizmet sunan birimleri olarak, yerel topluluklarının ortak gereksinimlerinin yerinden tespiti ve karşılanmasından sorumludurlar (Akay, t.y.). Toplumun açık mekanda ne tür gereksinimlerinin olabileceğine ilişkin en iyi bilgi kaynağını ise, o mekanı kullanacak ve ondan yararlanacak olan halk oluşturmaktadır (Enger, 2005). Dolayısıyla, yerel yönetimlerde halk katılımının sağlanması; çok farklı perspektiflerden gelen bilgilerin paylaşılmasına, bu bilgiler üzerinden ortaklaşa çözümlerin üretilebilmesine ve yenilikçi yaklaşımların desteklenmesine olanak vererek, alınan kararların kalitesini arttırır (Akay, t.y.). Gerçekten de, en başarılı kamusal mekanlar; mekan ile o mekanın çevresinde yaşayan ve çalışanlar arasında doğrudan ilişki sağlandığı zaman ortaya çıkar (Lord Rogers' Urban Task Force Raporu (1999)'ndan alıntı yapan Thompson, 2002).

Katılım; toplum içindeki etkileşim mekanizmalarını çeşitlendirip derinleştirerek, toplumsal çatışmaların çözümüne yönelik mekanizmalar sağlayarak, uzlaşma kültürünü de besler (Akay, t.y.). Bu bağlamda,

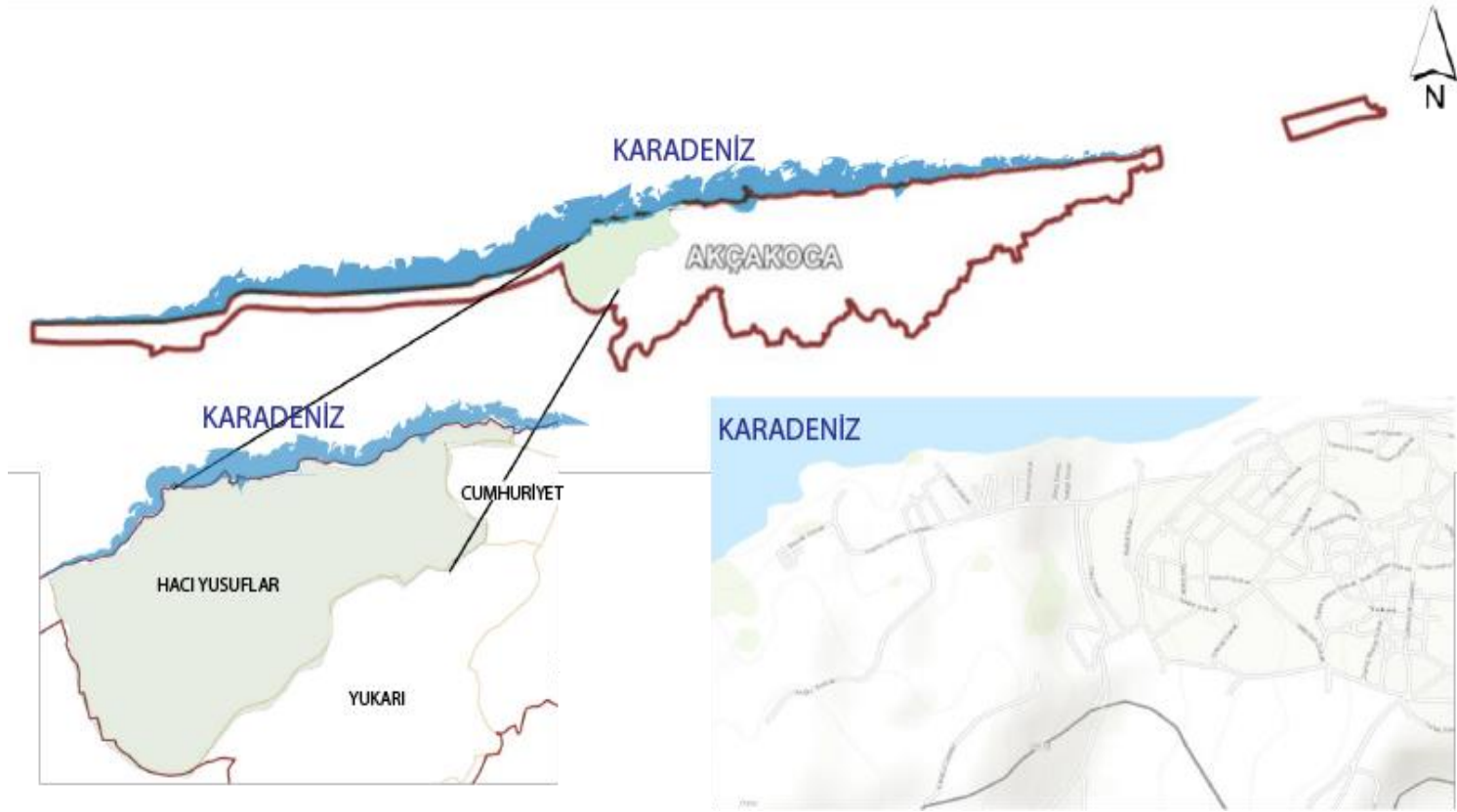
toplumun sahip olduğu farklı ilgi alanlarını temsil eden halkın, hedeflerin belirlenmesinden başlayarak, izlenince oluşturma ve tasarlama aşamalarında da tasarım sürecine dahil edilmesi, toplumun farklı gereksinimlerine duyarlı olan bir düzenin ortaya çıkmasını mümkün kılar (Enger, 2005).

Ayrıca, tasarımcının sahip olduğu uzmanlık bilgisinin, kullanıcının potansiyelleri ve deneyimleri ile desteklenmesiyle, tasarımcı ve kullanıcı arasında bir iletişim ve diyalog ortamı da oluşturulur (Hacılibeyoğlu, 2013).

Arnstein'in katılım modeline dayanarak oluşturulan beş kademeli katılım merdiveninde yer alan bilgilendirme aşamasında halka ne planlandığının anlatılması (Wilcox, 1994'ten alıntı yapan Brodie vd., 2011), toplumun açık mekan sistemine ilişkin farkındalığını da arttırır. Örneğin, Wu vd. (2015)'nin de belirttiği gibi, kentsel açık mekanların planlanmasında halk katılımı, aslında ekolojik koruma açısından etkili olan ve afetler gibi acil durumlarda sığınak görevi gören bu yerlerin önemine ilişkin farkındalığın gelişmesini de sağlamaktadır. Böylece, kent halkının pasif tüketiciler olmaktan uzaklaşarak, buldukları çevrenin tasarlanması ve yönetimine aktif olarak katılmasıyla, daha iyi çevreler oluşturulabilir (Sanoff, 2008).

7.3. Katılımcı Tasarım Bağlamında Hacıyusuflar Mahalle Parkı Tasarımı

Kullanıcıların kendilerini etkileyen tasarım kararları ile ilgili olarak söz sahibi oldukları katılımcı tasarım yaklaşımının benimsendiği bu proje çalışmasında, anket formları ile katılım yöntemi uygulanarak, Akçakoca Belediyesi sınırlarında yer alan Hacı Yusuf Mahallesi'ndeki (Şekil 7.1) 9185 m²lik boş arazinin (Şekil 7.2) mahalle parkı olarak tasarımında hangi kullanımlara yer verileceğine mahalle halkı tarafından karar verilmesini sağlayarak, halkın kullanabileceği, sahiplenebileceği ve demokrasinin etkin olduğu mekanlar oluşturmaya katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Şekil 7.1. Çalışma alanının konumu

Şekil 7.2. Çalışma alanının mevcut durumu

Anket Çalışması ile İlgili Bilgiler

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda, tasarlanacak alanın 300 m. yarıçaplı etki alanı olduğu kabul edilerek; 14,38 hektarı kapsayacak bir alanda anket çalışması yapılmıştır (Şekil 3). Tasarımı yapılacak mahalle parkının etki alanı içine bir cadde (Kokurdan Caddesi) ve sekiz sokak (Site Sokak, Sedef Sokak, Göral Sokak, Akasya Sokak, Akay Sokak, Selin Sokak, Sumru Sokak, Turna Sokak) dahil olmuştur. Anket yapılacak kişi sayısının belirlenmesi için Hacı Yusufklar Mahallesi Muhtarı ile görüşülmüş, adı geçen cadde ve sokaklarda toplam 1927 kişinin yaşadığı öğrenilmiştir.

Ancak, anketlerin 12 yaş ve üstündeki kişilerle yapılması düşünüldüğünden, 123 olan 12 yaş altındaki çocuk sayısı toplam kişi sayısından çıkarılarak, evren büyüklüğü 1804 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, örneklem büyüklüğü hesaplayıcısı kullanılarak (Anonim, 2004), %5 kabul edilebilir hata ve %90 güven seviyesine göre örneklem büyüklüğü hesaplandığında, 236 kişi ile anket yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Böylece, Hacı Yusufklar Mahallesi'nde yukarıda adı geçen cadde ve sokaklarda yaşadıklarını belirten ve çalışmaya katılmayı kabul eden 236 kişiden anket formlarını yanıtlamaları istenmiştir.

Şekil 7.3. Tasarım yapılacak alanın etkili olduğu çevre (Google Maps'ten yararlanılarak)

Ankette, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almıştır. Ayrıca katılımcılardan, bir mahalle parkında yer verilebilecek 16 adet kullanımın sıralandığı listeye göre, bu kullanımların her birine tasarlanacak olan mahalle parkında yer verilip verilmemesine ilişkin düşüncelerini, “istiyorum” “fikrim yok” veya “istemiyorum” tercihlerine göre işaretleyerek, belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların yanıtları, bir istatistik yazılımı olan SPSS 17 kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve böylece katılımcıların demografik özellikleri ile birlikte, kullanım tercihlerine ilişkin veri tabanı oluşturulmuştur. Daha sonra bu veriler, yine SPSS 17 kullanılarak analiz edilmiştir.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine ve Kullanım Tercihlerine İlişkin Betimleyici İstatistik Analizleri

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans analizlerine bakıldığında, ankete katılan kişilerin % 49'unun kadın, % 51'inin erkeklerden oluştuğu dikkati çekmektedir. Ankette en çok 12-18 yaş aralığında katılımcının (% 44) yer aldığı görülmektedir. Bunu 41-65 yaş aralığı (% 23) izlemektedir. En az katılımcı ise, % 3'lük bir oran ile 66 yaş üzerindedir. Ankete katılan kişilerin % 37'si ilkokul mezunudur. Lise mezunları % 17'lik, ortaokul mezunları ise % 16'lık bir oran ile bunu

izlemektedir. Katılımcıların % 35'i tasarlanacak alana 5-10 dakikalık, % 32'si ise en fazla 5 dakikalık yürüme mesafesinde oturduklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan kişilerin neredeyse yarıya yakını (% 45) evlerine yakın bir alana bir mahalle parkı yapıldığında, oraya arkadaşlarıyla gideceğini belirtirken, % 36'sı ailesiyle birlikte gideceğini aktarmıştır. Böyle bir parka yalnız gideceğini belirten katılımcıların oranı ise sadece % 1'dir. Katılımcıların yarıdan fazlası (% 55), evlerinin yakınında yer alacak bir mahalle parkını öğleden sonra, % 30'u ise akşam saatlerinde ziyaret etmeyi düşündüğünü ifade etmiştir.

Ankete katılan kişilerin tasarlanacak olan mahalle parkında yer verilmesini istedikleri kullanımlara ilişkin tercihlerinin belirlenmesinde de frekans analizlerinden yararlanılmıştır. Katılımcıların bir liste olarak ankette yer alan kullanımlara ilişkin "istiyorum" ve "istemiyorum" tercihlerine göre, her bir kullanımı isteyen ve istemeyen kişi sayıları belirlenmiştir. "Fikrim yok" tercihi ise analiz dışında tutulmuştur.

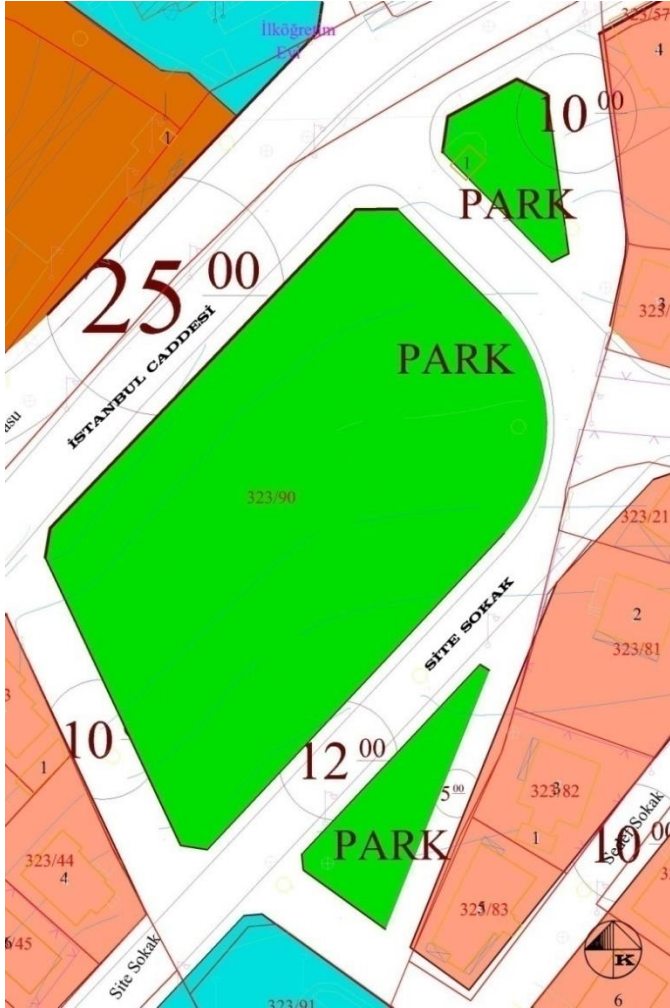
Yapılan değerlendirmeler sonucunda, katılımcıların en çok yürüyüş yolu, bisiklet yolu, spor aletlerinin yer aldığı bir alan, çocuk oyun alanı, spor sahaları ve büfe istedikleri belirlenmiştir (Çizelge 7.1).

Çizelge 7.1. Katılımcıların kullanım tercihleri

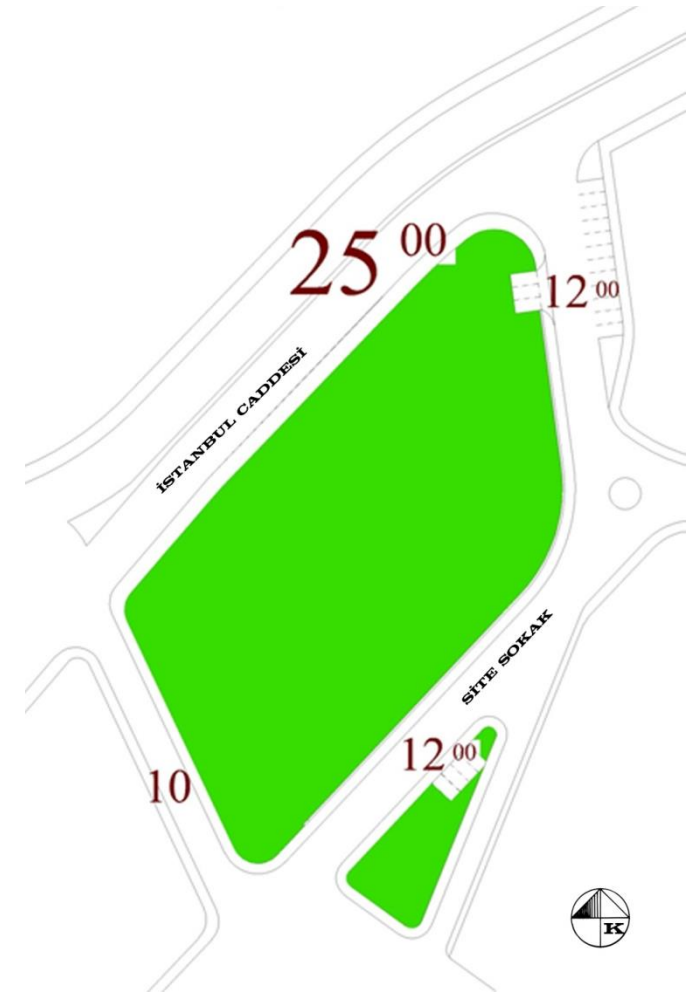
KULLANIMLAR	İSTEYEN KİŞİ SAYISI (n)	İSTEMEYEN KİŞİ SAYISI (n)
Bisiklet Yolu	182	14
Yürüyüş Yolu	192	8
Çocuk Oyun Alanı	177	21
Geleneksel Çocuk Oyunlarına Yönelik Alanlar	127	33
Spor Sahaları	167	13
Spor aletlerinin olduğu bir alan	182	11
Kaykay Alanı	96	38
Mini Kayık Gezdirmeye Alanı	87	45
Balık Havuzu	123	34
Hareketli Su Yüzeyleri	103	39
Durgun Su Yüzeyleri	87	46
Hobi Bahçesi	123	27
Koku Bahçesi	119	28
Büfe	161	17
El Sanatları Sergi Alanı	138	28
Bitki ve Hayvanların Tanıtıldığı Özel Bahçeler	134	26

Katılımcı Tasarım Kapsamında Öneri Plan Geliştirilmesi

Akçakoca İlçesi'ndeki Hacıyusuflar Mahallesi'nde bulunan proje alanı için öncelikli olarak, mevcut imar planındaki (Şekil 7.4) yollara ilişkin tadilat önerisi yapılmıştır. Çalışma alanı ile alanın kuzeydoğusunda bir üçgen olarak bulunan yeşil alanın arasındaki yolun kaldırılması, küçük yeşil alanın biraz daha aşağıya taşınarak, bu iki yeşil alanın birleştirilmesi, buna bağlı olarak yukarıdaki 10 m'lik yolun genişletilmesi ve ada yapılaşması ile oluşan yol kenarındaki cebin, 12 araçlık otopark alanı olarak kullanılması önerilmiştir (Şekil 7.5). Bu öneriyle, alandan daha etkin bir biçimde yararlanılması düşünülmüştür.

Şekil 7.4. İmar Planı'na göre mevcut yol durumu (Ölçeksiz)

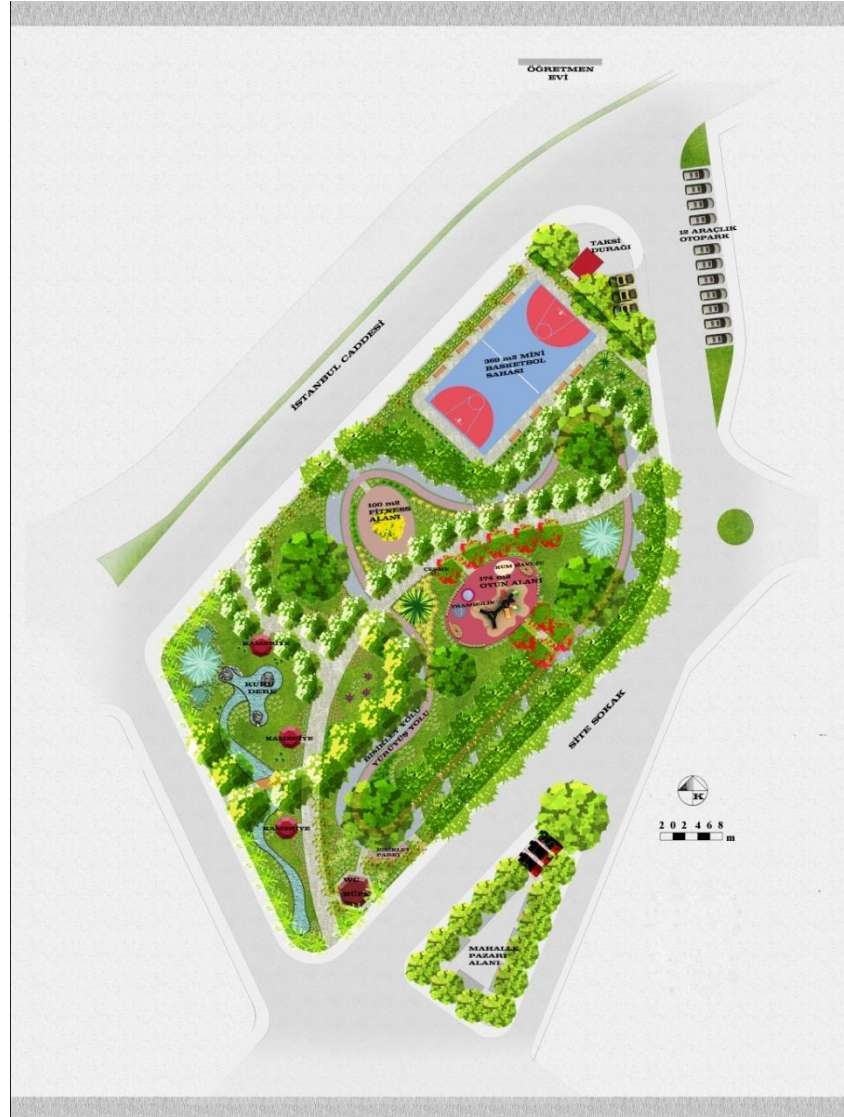

Şekil 7.5. Tasarlanacak alan çevresi için öneri yol ve otopark düzeni (Ölçeksiz)

Tasarımı geliştirirken, anketlerle ortaya koyulan kullanıcı isteklerinin %70 ve üzerinde olduğu oranlar dikkate alınmıştır. Buna göre alanda; anketlerle belirlenmiş olan katılımcı kullanım tercihlerine göre yürüyüş yoluna, bisiklet yoluna, spor aletlerinin yer aldığı bir alana, bir çocuk oyun alanına, mini basketbol sahasına ve büfeye yer verilmiştir. Proje alanındaki yürüyüş yolları 1,20 m., bisiklet yolları ise 2,40 m. genişliğinde tasarlanmış; ikisi arasında yer alan 0,30 m.lik yeşil bir bant ile her iki yol birbirinden ayrılmıştır. Özellikle yürüyüş ve bisiklet yolları boyunca ağaç veya çalılarla yönlendirme sağlanmaya çalışılmıştır. Spor aletlerinin yer aldığı yaklaşık 100 m²lik spor alanının ve 174 m²lik çocuk oyun alanının hem park içindeki yollardan, hem de park dışındaki yollardan kolaylıkla erişilebilir olmasına dikkat edilmiştir. Mini basketbol sahasının, park dışındaki yollardan doğrudan erişilebilirliği sağlanmış; park içinde ise yürüyüş ve bisiklet yolları ile bağlantılı olması düşünülmüştür. Ankete katılan kişilerin istekleri arasında yer alan büfe ise, parkın ana girişlerinden birine yakın olarak konumlandırılmıştır. Bunda, buraya yakın bir yerde ilköğretim okulunun bulunması ve okul çıkışında parkı kullanabileceği düşünülen öğretmen ve öğrencilerin büfeden bir şeyler alma gereksinimlerinin olabileceği düşüncesi etkili olmuştur.

Yukarıda belirtilmiş olan kullanıcı istekleri doğrultusunda yer verilen çeşitli kullanımların yanı sıra, bisikleti olmayan mahallelilerin de parktaki bisiklet yolunda spor yapmak isteyebilecekleri düşünülmüş ve bisiklet

kiralananabilecek bir bisiklet parkına da yer verilmiştir. Bisiklet kiralama işinin de büfe işletmecisi tarafından yürütülebileceği varsayılarak, bisiklet parkı, büfeye yakın bir yerde konumlandırılmıştır. Ayrıca anket sonuçlarında, su yüzeylerinin yer almasını isteyen kişi sayısı belirgin olarak öne çıkmadığı için, parkta kuru dere oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra, ankete katılan kişilerin evlerine yakın bir yerde yapılacak bir mahalle parkını arkadaşlarıyla ve aileleriyle birlikte ziyaret etmek istedikleri (bkz. Katılımcıların Demografik Özelliklerine ve Kullanım Tercihlerine İlişkin Betimleyici İstatistik Analizleri) göz önünde bulundurularak, ziyaretçilerin yakınlarıyla birlikte zaman geçirebilecekleri kameralara yer verilmesi uygun görülmüştür. Bu kameralar, diğer etkinlik alanlarından biraz daha uzakta, kuru dere yakınlarındaki sakin kısımda konumlandırılmıştır. Ayrıca, sözlü görüşmelerde 18 yaş üzeri kullanıcıların, söz konusu alanda pazar yeri olması yönündeki talepleri de dikkate alınarak, güneşteki 610 m²lik alanın pazar yeri olarak kullanımı önerilmiştir. Böylece, park bütünlüğü bozulmadan kullanıcı isteklerinin de karşılanması düşünülmüştür. Diğer tarafta, ağaç ve çalılar kullanılarak, alanda mevcut durumda bulunan taksi durağı ile park arasında sınırlandırma sağlanmıştır. Parkta ağırlıklı olarak geniş yapraklı bitkiler kullanılarak, yazın gölge sağlanması, kış aylarında ise kullanıcıların güneşten yararlanmaları düşünülmüştür (Şekil 7.6).

Şekil 7.6. Öneri yol ve otopark düzeniyle birlikte geliştirilen tasarım

7.4. Sonuç

Bu çalışmada, Akçakoca Belediyesi sınırları içinde Hacı Yusuf Mahallesi'nde yer alan, mahalle parkı olarak değerlendirilebilecek kamusal açık mekana yönelik tasarım geliştirilirken yer verilebilecek kullanımların belirlenmesinde en iyi bilgiyi sağlayacak kaynak olarak, o mekanı kullanacak ve ondan yararlanacak olan halk, tasarım sürecine dahil edilmiştir. Böylelikle, proje alanı yakınında yaşayan halkın, anketler yoluyla, kullanımlara ilişkin istekleri göz önünde bulundurularak, kullanıcıların gereksinimlerine duyarlı olan bir yaklaşım sergilenerek, izlenince oluşturulmuştur. Proje alanında yaşayan kişilerin anketleri yanıtlayarak sürece katılımıyla, Baba (2010)'nın da belirttiği gibi, yerel görüşler ortaya çıkarılmıştır.

Halk katılımı, tasarımın erken aşamalarında ve çok defa yer verildiğinde daha etkili olmaktadır (Enger, 2005). Bu çalışmada her ne kadar tasarımın erken bir aşamasında halkın tasarım sürecine dahil edilmesi mümkün olmuşsa da, çalışma süresinin kısıtlı olmasından dolayı, katılım sadece bir kereyle sınırlı kalmıştır. Oysa, Sanoff (2000)'a göre katılımcı süreçte kullanıcıların, olası seçenekleri inceleyip, bunlar arasından seçim yapabilmeleri de gerekmektedir. Hatta, kullanıcının düzenli olarak tasarım sürecinin tüm aşamalarına katılımına ve son kararda tasarımcı ile birlikte söz sahibi olması temeline dayanan ortak karar yöntemi ile katılım (Baba, 2010) uygulandığında, tasarım sürecinde halkın daha aktif olarak rol alması da mümkün olacaktır. Böyle bir katılım sonucu ortaya çıkan kamusal açık mekanlar ise, tamamlanmalarından sonra halk tarafından daha çok sahiplenilerek, daha çok kullanılacak, buldukları çevre için vazgeçilmez bir nitelik taşıyacaklardır.

KAYNAKLAR

Akay, Hale. t.y. *Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Süreçler*. İstanbul: Türkiye Avrupa Vakfı.

Anonim, 2004. <http://www.raosoft.com/samplesize.html> (Son Erişim Tarihi: 12.10.2018)

Anonim, 2012. *Classification Framework for Public Open Space*. West Australia: Department of Sport and Recreation.

Anonim, 2013. "Appendix VI - Classification of Parks, Open Space and Greenways and Trail Types". https://library.municode.com/nc/franklin_county/codes/code_of_ordinances?nodeId=CD_ORD_APXAUNDECO_APXVICLPAOPSPGRTRTY (Son Erişim Tarihi: 24.10.2018)

Anonim, t.y. (a). "Green Space, Recreation and Parks Master Plan". <https://ww5.cityofpasadena.net/wp-content/uploads/sites/56/2017/07/Section-2-Existing-Recreation-Facilities.pdf> (Son Erişim Tarihi: 23.10.2018)

Anonim, t.y. (b). "Open Space Definitions". https://www.capeelizabeth.com/government/bds_commissions/retired/future_open_space_preservation/meeting_materials/packets/2011/06-01-2011/9%20OS%20def.pdf (Son Erişim Tarihi: 25.10.2018)

Baba, Ece Ceylan. 2010. "Tasarım Süreçlerinde Katılımcı Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme: İstanbul Levent Bölgesinde Alan Çalışması" *Tasarım-Kuram*. 6 (9-10): 21-53.

Brodie, Ellie; Cowling, Eddie; Nissen, Nina. 2011. **Katılımı Anlamak: Bir Literatür Taraması**. İngilizceden çeviren: Aslı Toksabay Esen. Yayıma hazırlayan: Emre Demir. Londra: Involve ve Shared Practice.

Creswell, T. 2004. *Place. A Short Introduction*. MA, USA: Blackwell Publishing.

Enger, Susan C. 2005. *Planning for Parks, Recreation, and Open Space in Your Community*. Seattle, Washington: Municipal Research & Services Center.

Hacılibeyoğlu, Ferhat. 2013. "Kentsel Mekan Oluşumunda Kullanıcı Katılımı" TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, 185-196, 28-30 Kasım 2013, İzmir.

İnceoğlu, Mehmet; Ayтуğ, Ayfer. 2009. "Kentsel Mekânda Kalite Kavramı" *MEGARON*. 4 (3): 131-146.

Kim, Won Kyung; Wentz, Elizabeth A. 2011. "Re-examining the Definition of Urban Open Space using Fuzzy Set Theory" https://static.sustainability.asu.edu/docs/symposia/symp2011/Kim_Wentz.pdf (Son Erişim Tarihi: 12.10.2018)

Kozloff, Howard. t.y. "Understanding the Value of Urban Open Space". <https://static1.squarespace.com/static/50db0cb3e4b0395512932dfb/t/561ea357e4b05b29ace45f6d/1444848471489/2015+10+ULI+Understanding+the+Value+of+Urban+Open+Space.pdf>

Relph, E. 1976. *Place and Placelessness*. London: Pion Ltd.

Sanoff, Henry. 2000. *Community Participation Methods in Design and Planning*. New York: John Wiley and Sons.

Sanoff, Henry. 2008. "Multiple Views of Participatory Design" *Archnet-IJAR*. 2 (1): 57-69.

Smith, Rachel Charlotte; Bossen, Claus; Kanstrup, Anne Marie. 2017. "Participatory Design in an Era of Participation" *CoDesign: International Journal of CoCreation in Design and the Arts*. 13 (2): 65-69.

Süner Sedef; Kaygan, Harun. 2014. "Tasarım Aktivizmi Olarak Katılımcı Tasarım Ve Tasarımcının Katılım Deneyimi: ODTÜ Asistan Dayanışması Örneği" 119-130. Pınar Kaygan, Harun Kaygan (Ed.). *UTAK 2014 Bildiri Kitabı: Eğitim, Araştırma, Meslek ve Sosyal Sorumluluk*. 10-12 Eylül 2014, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.

Thompson, Catherine Ward. 2002. "Urban Open Space in the 21st Century" *Landscape and Urban Planning*. 60 (2002): 59-72.

Wu, Jun; An, Naiwen; Li, Pengbo; Zhang, Min. 2015. "Construction and Update of Point of Interest (POI) in Urban Open Space" 279-292. Xueming Chen, Quisheng Pan (Ed.) *Building Resilient Cities in China: The Nexus Between Planning and Science*. Selected Papers from the 7th International Association for China Planning Conference, Shanghai, China, June 29-July 1, 2013. Springer: Switzerland.

8. AKÇAKOCA YAT LİMANI VE ÇEVRESİ PEYZAJ TASARIMI

Doç.Dr. M.Kıvanç AK
Araş.Gör. Mertkan TEKİNALP
Tayfun ÇEBİ
Özge DEDEİ
Sezen GÜREŞÇİOĞLU
Mustafa ERTEN

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

8.1. Yat Limanı Tanımı ve Genel Özellikleri

Yat limanları, geniş amaçlı limanlardan farklı olarak sadece yatların yanaşacakları ve gereksinimlerinin karşılanacağı düşünülerek tasarlanan ve yatlara bakım, onarım, kışlama gibi hizmetlerin verildiği, bunun yanı sıra elektrik, su, telefon gibi günlük ihtiyaçlarının da karşılandığı işletmelerdir (Yüksel vd., 1998).

Deniz turizmi yönetmeliğinde ise yat limanı; korunaklı su alanına ve yeterli su derinliğine sahip yatların bağlanabilecekleri ve yatçıların yatlarından yürüyerek çıkabilmelerine olanak sağlayan iskelelere, dinlenme, konaklama, yatlara bakım, onarım ve alışveriş gibi sosyal ünitelere sahip deniz turizmi liman tesisleridir şeklinde tanımlanmaktadır (RG, 2009).

Yat limanı işletmeleri, deniz vasıtalarından yat ve gezinti teknesi olarak nitelenen özel teknelere ve bu teknelerin taşıdıkları yatçı veya turistlere yönelik tesisler olduğundan, yat limanı işletmelerinin genel özelliklerini belirleyen unsurlar, yatçı ve turistlerin talepleri doğrultusunda belirlenir. Bu doğrultuda aşağıdaki kısımlarda yat limanı işletmesinin tanımı ve yat limanlarında bulunması gereken alt ve üst yapı özellikleri belirtilmiştir.

Yat limanı işletmesi, yatlara güvenli bir bağlama ve her yata doğrudan yürüyerek çıkılmasına olanak sağlayan, her zaman yeterli derinlikte su bulunan ve yatlara çekek, bakım ve onarım hizmetleriyle yatçılara sosyokültürel ve her çeşit turizm hizmeti sunan turistik işletmeler olarak tanımlanmaktadır (Çağlayan, 1992).

Genel olarak bir yat limanı işletmesinde bulunması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir: Hâkim dalgalara açık olmamalı ve güçlü yerel akıntıların etkilerinden korunmuş olmalı, yeterli büyüklükte olmalı, bağlama hizmeti vermesinin yanında yeterli sayıda ek hizmet sunabilmeli, çekek yerini ve ilgili hizmetleri bünyesinde barındırması gerekir. Ayrıca, orta büyüklükte bir yerleşim yerine yakın konumlanması ve herhangi bir havaalanına, tercihen 1-2 saatlik otobüs yolculuğu mesafesinde yer almasıdır (TB, 1992).

Yat limanları, deniz araçlarına navigasyon, manevra, yanaşma, bağlanma, barınma, karaya çekilme hizmetleri sunan bir mekân niteliğindedir. Bu nitelikleri ile; ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yeterli emniyet düzeyini sağlayacak şekilde fiziki özelliklere göre tasarlanmış altyapıya sahip ve tesisten beklenen turizm hizmetinin en iyi biçimde verilmesini sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Ayrıca; gerekli donanım, tesisat ve üstyapı ile yeterli kara, denizalanı ve kara ulaşım bağlantılarına sahip alanlarda kurulmalıdır. Yat limanlarının yer seçiminde; müşterileri olan yatçıların beklentileri, şehir merkezine, doğal ve turistik özelliğe sahip yerlere yakınlık, uygun iklim koşulları, yemek, dinlenme, alışveriş yerleri ile sportif ve sosyal ihtiyaçları karşılayacak tesislerin bulunduğu alanlara yakınlığı da dikkate alınmaktadır (Yavuz, 2010).

8.2. Yat Limanı İşletmelerinin Alt Yapı Özellikleri

- Deniz araçlarının emniyetli ve düzenli bir şekilde bağlanıp yanaşabileceği, işletme niteliğine uygun rıhtım ve iskeleler.

- Denizcilik mevzuatına uygun olarak denizden emniyetli bir şekilde girişi sağlayacak fenerler ve her türlü işaretler.
- Deniz turizmi tesislerinin tüm üniteleri ile çevre, iskele, rıhtım dâhil sahanın sağlıklı ve emniyetli aydınlatılmasını sağlayan sistem ve jeneratör.
- Tesis kapasitesi ile orantılı olarak temiz su deposu, araç bağlama yerlerine de hizmet verebilen sağlığa uygun, kullanma suyu ve devamlı sıcak su hizmeti sağlayan tesisat.
- Tesisin tüm sahasından yangın ihbar ve ikaz sistemleri ile yangın istasyonu ve yangın söndürme cihazlarından oluşan yangın önleme istasyonları.
- Atık kabul lisans belgesi olmayan tesislerde, sintine suyu, slaç, atık yağ, çöp ve pis su gibi katı ve sıvı atıkların 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili yönetmeliklerine uygun şekilde bertaraf, hizmete uygun kapalı depolama ve arıtma tesisatı.
- Kara park sahası, , rıhtım ve yüzer iskeleler üzerinde, uygun mesafelere konan, deniz turizmi araçlarının içme ve kullanma suyu, televizyon, telefon ve elektrik ihtiyacını karşılayan deniz araçlarına doğrudan hizmet sağlayan kutular.
- Bedensel engellilere de hizmet verebilecek şekilde bağlama kapasitesinin %10'u kadar otopark.
- Dâhili ve harici telefon, faks, post cihazı, veri, internet, haberleşme sistemleri, denizde seyreden araçlar ile haberleşme ve arama kurtarma için uygun frekanslarda çalışabilecek çok kanallı VHF bantlarına haiz telsiz alıcı verici cihazları.
- Bağlama yerlerine de hizmet verecek şekilde düzenlenen ambulans, itfaiye araçları, çöp kamyonu ve genel araçların geçmesine uygun tesis içi araç yolları.
- Gürültü azaltılmasına ilişkin yapı ve sistem (RG, 2009 & Balcı, 2011).

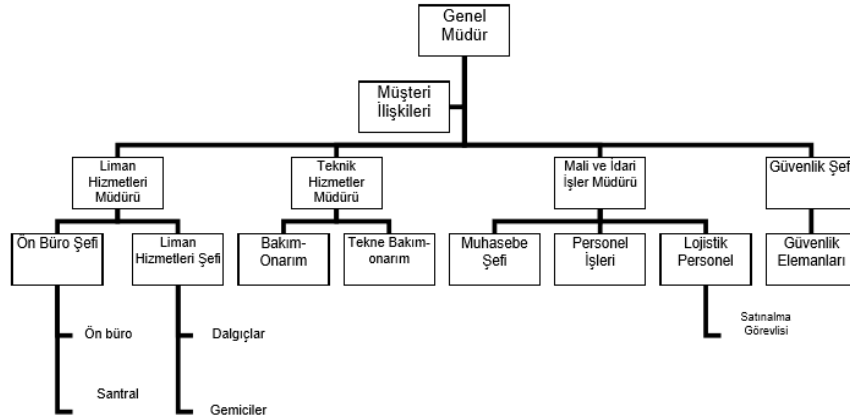
8.3. Yat Limanı İşletmelerinin Üst Yapı Özellikleri

- Deniz turizmi tesislerine kontrollü ve emniyetli bir şekilde giriş sistemi.
- Yönetim ve ön büro ünitesi bulunmalıdır.
- Dinlenme ihtiyaçlarının karşılandığı bir salon.
- Yeme, içme ünitesi bulunmalıdır.
- 5. Kadın ve erkekler için yeterli sayıda duş ve tuvalet.
- 6. Gümrüklü-gümrüksüz satış üniteleri bulunmalıdır.
- 7. İlk yardım malzeme ve gereçleri bulunan dolap.
- 8. Deniz turizmi tesisi ve deniz turizmi araçlarında çalışan personel için yeme, içme, duş, tuvalet ve dinlenme yeri.
- 9. Akaryakıt ikmal imkânı veren sistem veya ünite.
- 10. Deniz araçları için emanet ve malzeme depoları.
- 11. Spor tesisleri.
- 12. Limana emniyetli giriş ve çıkışları sağlayan ve kılavuzluk hizmeti verebilen palamar botu.
- 13. Denizden yangına ilk müdahaleyi yapabilen yangın söndürme botu veya yangın söndürme sistemi.
- 14. Bakanlar Kurulu kararı ile deniz hudut kapısı olarak belirlenen deniz turizmi tesislerinde, hudut giriş ve çıkış işlemlerini yapmaya yetkili kamu birimleri için kamu hizmet binası (RG, 2009 & Balcı, 2011).

8.4. Yat Limanı İşletmelerinin Organizasyon Yapısı

Yat limanı işletmelerinin organizasyon yapısı oluşturulurken kısa ve uzun vadeli hedefler dikkate alınarak, birbiriyle çelişmemesi sağlanmalıdır. Yat limanı yöneticilerinin işletmelerinin özelliklerini dikkate alarak en uygun organizasyon yapısını oluşturmaları gerekmektedir. Organizasyon

yapılarının teknolojik ve sosyal değişimlere ayak uydurabilmesi için sürekli güncellenmesinde fayda vardır. Şekil 1’de yat limanı işletmeleri için örnek bir organizasyon şeması sunulmuştur. İlgili şemada, yat limanının fonksiyonlarına göre bölümlendirildiği görülmektedir. Böylece kendi alanlarında uzman personelin, ilgili bölümlerde toplanarak daha iyi faaliyetlerini sürdürmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca tüm bölümler genel müdüre bağlanarak merkeziyetçi bir örgüt yapısı oluşturulmak istenmiştir (Atlay, 2010).

Şekil 8.1. Liman İşletmesi Organizasyon Şeması (Atlay, 2010).

8.5. Yat Limanı İşletmelerinin Sınıflandırılması

Literatürde yat limanı işletmeleri çeşitli açılardan sınıflandırılmaktadır (Eriş, 2007). Türkiye’de yat limanları, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan “Deniz Turizmi Yönetmeliği”ne göre gerekli alt yapı ve üst yapı niteliklerini sağladıktan sonra üç çıpalı, dört çıpalı ve beş çıpalı yat limanları olmak üzere üçe ayrılırlar (RG, 2009).

- Üç Çıpalı Yat Limanları: Üç çıpalı yat limanlarında bulunması gereken nitelikler; temel altyapı ve üstyapı niteliklerine ilaveten, satış üniteleri, kadın ve erkek yatçılar için bağlama kapasitesinin en az % 5’i kadar duş ve tuvalet, çamaşır ve bulaşık yıkama yerleri, yatçıların dinlenmelerini ve bir arada bulunmalarını sağlayan sosyal tesis, bedensel engelliler için tuvalet ve özel düzenlemelerdir.
- Dört Çıpalı Yat Limanları: Dört çıpalı yat limanlarında, üç çıpalı yat limanları için aranan şartların yanı sıra bulunması gereken nitelikler; lokanta veya kafeterya, kadın ve erkek yatçılar için bağlama kapasitesinin en az %10’u kadar duş ve tuvalet, kuru temizleme hizmeti, yat çekek alanı ve vinç sistemleri, bakım onarım hizmeti, yatçı eşya depoları, bağlama kapasitesinin en az % 20’si kadar otopark alanı veya otopark hizmeti, tenis kortu, yüzme havuzu veya plaj yeri, aletli jimnastik, masaj, sauna, hamam imkânlarının sağlandığı ünitelerdir.
- Beş Çıpalı Yat Limanları: Beş çıpalı yat limanlarında, dört çıpalı yat limanları için aranan şartların yanı sıra bulunması gereken nitelikler; helikopter pisti, banka hizmetleri ünitesi, revir, sergi, konser, eğlence mekânları, toplantı salonu, en az iki tenis kortu, bağlama kapasitesinin en az % 30’u kadar otoparktır.

8.6. Yat Limanı Tasarım Yaklaşımları

8.6.1. Öneri Yaklaşım Modeli 1

Uygulama imar planına göre mevcut limanın bulunduğu alanda yat limanı tasarımında bulunması gereken ölçütlere ve üst yapı birimlerine uygun olarak yat limanı eski limanın olduğu alanda tasarlanmaya karar verilmiştir.

Eski limanın yanında deniz kenarında bulunan kara yolu korunup genişletilerek çift yönlü yol yapılarak limana ulaşım imkânları kolaylaştırılmıştır. Liman içerisinde otopark alanı genişletilerek limanın giriş tarafına alınmış ve deniz kenarında bulunan sahil bandı korunmuş ve tasarıma göre yeniden düzenlenmiştir. Liman içerisinde bulunması gereken yapılar limanın iç bölümünde verilerek teknelere yakın kısımda çözülmeye çalışılmıştır. Limanın üst yapı birimlerinden olan rekreasyon alanları da limanın giriş kısmında çözümlenerek insanların rahat bir şekilde limanda yer alması amaçlanmıştır. Limanın merkez kısmında idari ve yönetimsel birimler yer almaktadır. Limanın iskelesi gemi şeklinde iki katlı olarak planlanmış alt katta küçük satış dükkanları şeklinde düşünülmüş ve üst bölümde restaurant ve teras olarak planlanmıştır. Dalga kıran üzerinde doğu tarafında kafeterya ve batıda fener bulunmaktadır. Tasarımda mümkün olduğunca ağaç türleri kullanılmış çok fazla çalı türü kullanılmamıştır. Kullanılan ağaç, çalı ve sarmaşık türleri tuzlu suya dayanıklı bitki türlerinden seçilmiştir.

Şekil 8.2. Öneri Yat Limanı Tasarım Yaklaşımı

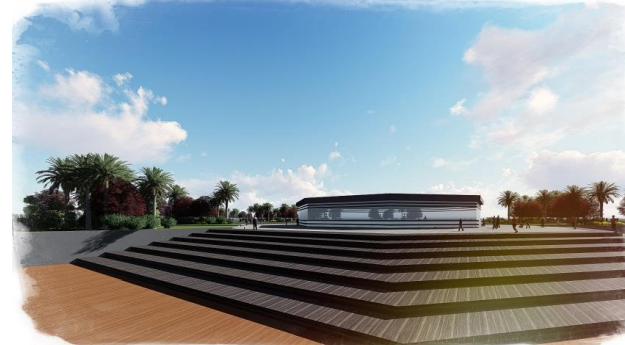
8.6.2. Öneri Yaklaşım Modeli 2

Akçakoca limanında yapılan bu çalışmada, her yaş grubundaki insana hitap eden, bireylerin açık hava rekreasyon ihtiyacını karşılayabilecekleri gezinti yolları, yeme içme alanları, açık hava sergi alanları, çocuk oyun alanı, meydanlar, otoparklar içeren bir tasarım hedeflenmiştir. Alanın mevcut yapısı göz önünde bulundurularak, yatların rahatça geçebilecekleri bir liman düşünülmüştür. Yaya sirkülasyonu oluşturulmuş, bu sirkülasyona göre aktivite alanları belirlenmiştir. Alanın çeşitli yerlerinde taşıma kapasitesi de göz önünde bulundurularak otoparklar konumlandırılmıştır. Alan içi sirkülasyon, alanın her noktasına rahatça ulaşılabilir şekilde düzenlenmiştir. Getirilen kullanımlar, alanda yapılmak istenen modern yapıdaki projeye paralel olacak şekilde tasarlanmış, bütünlüğü sağlamak açısından ve limanın kullanılabilirliğini, hem yaya hem deniz yolculuğu için maksimum seviyeye çıkarmak

hedeflenmiştir. Yaya yollarında kullanılan malzemeler olarak, bölge iklim özelliklerine uygun ahşap ve doğal taş döşemelerin kullanılması planlanmaktadır. Mekânların geçişleri döşeme farklılıklarıyla gösterilmiş olup birbirine uyumlu ve bütünlük sağlayan alanlar oluşturulmuştur. Çocuk oyun alanı zemininde kauçuk malzeme düşünülmüştür. Kafeteryanın bulunduğu alanda su yüzeyi kullanılmış olup, müzik eşliğinde küçük ölçekte su oyunları tasarlanmıştır. Açık hava sergi alanlarında ve büfe kısmında asma germe tenteleri kullanılmıştır. Çocuk oyun alanı ve kafeteryanın bulunduğu alanda, deniz kıyısında ahşap iskele tasarlanmıştır. Söz konusu iskele, okuma, dinlenme, seyir ve gezinti alanı olarak düşünülmüştür. Sert zeminleri yumuşatan yeşil alanlar oluşturulmuştur. Projenin liman kısmında, konaklayan yatlara hizmet açısından idari bina ve akaryakıt istasyonu düşünülmüştür. Fener alanına ulaşım ahşap görünümlü kompozit döşeme ile sağlanmıştır. Güneybatı kısmında camkân sekizgen bir restoran planlanmış olup, dış mekânından basamaklarla restorana ait seyir iskele alanı oluşturulmuştur. İklim şartlarına uygun tuzluluğa, hava kirliliğine dayanıklı, gölge yapan bitkiler kullanılmıştır.

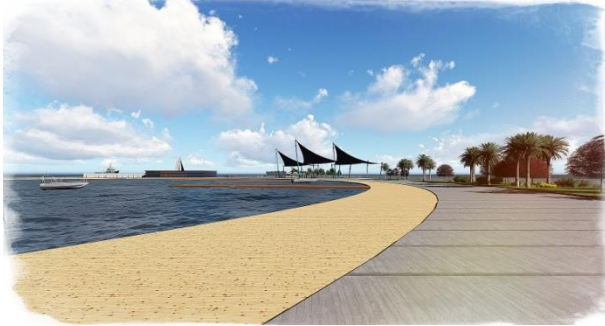
Şekil 8.3. Tasarım Projesi Plan Görünümü

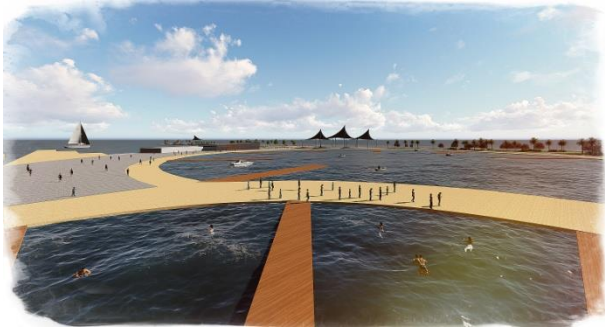
Şekil 8.4. Restoran ve Basamaklı Seyir Alanı

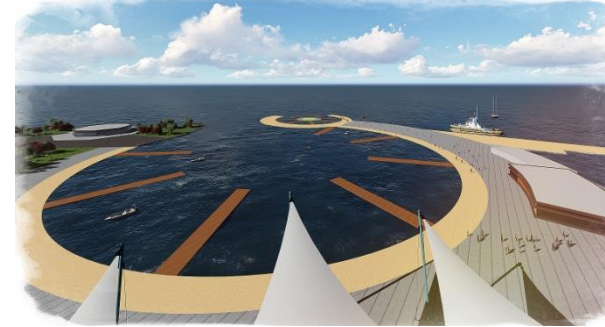
Şekil 8.5. Limanda Farklı Döşeme Kullanımları

Şekil 8.6. Yaya Sirkülasyonu İçin Geniş Yollar

Şekil 8.7. Ahşap İskele

Şekil 8.8. Yatlar İçin Liman

Şekil 8.9. Gölge Amaçlı Tenteler

Şekil 8.10. Su Yüzeyleri ve Su Oyunları

Şekil 8.11. Alandan Genel Görünüm

8.7. Sonuç

Bu çalışmada yat limanı tasarımında dikkat edilmesi gereken kriterler göz önünde bulundurularak liman yapısı içerisinde bulunması gereken üst yapı unsurlarına yer verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, alanı kullanacak kişilerin ihtiyaçlarını yeterli seviyede karşılayabilmesi için –her iki öneri yaklaşımında da– yat limanı işletme sınıflarından üç çıpalı yat limanı işletme düzeni benimsenmiş ve buna göre üst yapı elemanları belirlenmiştir. Bu bağlamda plan içerisinde; satış üniteleri, duş ve tuvalet, çamaşır ve bulaşık yıkama yerleri, yatçıların dinlenmelerini ve bir arada bulunmalarını sağlayan sosyal tesis, bedensel engelliler için tuvalet ve özel düzenlemeler bulunmaktadır. Belirlenen üst yapı elemanları haricinde alanda ayrıca; su gösteri alanı, gölgelikler, basamaklı seyir alanı vb unsurlar da tasarlanmaya çalışılmıştır. Bitkisel tasarım için seçilen bitki türleri, Akçakoca iklimine uygun ve tuzlu suya dayanıklı türlerden seçilmiş ve öneri çalışmalar yerel yönetimlerle paylaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Atlay, I. D. 2010. Yat Turizminde Holistik Pazarlama ve Türkiye İçin Farklılaştırma Stratejileri. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları 1. Baskı.

Balçı, S. S. 2011. Marinalarda Teknik ve Operasyon el Yönetim: Bilişim Sistemlerinin Geliştirilmesi Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çağlayan, A. 1992. 21. Yüzyıla Doğru Türkiye, İzmir İktisat Kongresi Turizm Çalışma Grupları, Üçüncü İzmir İktisat Kongresi, Ankara.

RG “Resmi Gazete”. 2009. Deniz Turizmi Yönetmeliği. Tarih: 24.07.2009. Sayı: 27298.

TB “Turizm Bakanlığı”. 1992. Yat Turizmi Master Planı. Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü. Yayın No: 1992/1.

Yavuz, A. 2010. Türkiye’de Yatçılık ve Yat Limanları. Mersin Deniz Ticareti Dergisi. Yıl: 19. Sayı: 220. Eylül 2010. Mersin.

Yüksel, Y., Çelikoğlu, Y., Çevik, E. ve Gürer, S. 1998. Türkiye’de Yatçılık ve Yat Limanları. İkinci Ulusal Kıyı Mühendisliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı. İçel.

